

Guvernul Romaniei
Ministerul Dezvoltarii si Prognozei
Departmentul pentru Planul National de Dezvoltare

**Manual pentru Elaborarea Planurilor de Dezvoltare Regionale ale Regiunilor Romaniei
in concordanta cu Cerintele Comisiei UE**

Iulie 2001

Autori **Alberto Bolognini si Francesco Timpano**
La elaborarea documentului au contribuit: Claudia Popescu si Dan Popescu
In cadrul finantarii Phare Proiect de Suport pentru Dezvoltarea Regionala
RO9807.01.03.02
Contractor: CPL Roma Italia

Manual pentru Elaborarea Planurilor de Dezvoltare Regionale in concordanta cu Cerintele Comisiei UE

Continut

Introducere

Sectiunea 1.

Concepte de Baza, Surse si Terminologie

- 1.1 Cadrul de Reglementare
- 1.2 Scurta prezentare a modului de organizare a Fondurilor Structurale
- 1.3 Documente de Programare
- 1.4 Ciclul de Programare
- 1.5 Glosar al terminologiei EU

Sectiunea 2.

Elaborarea Planului de Dezvoltare Regionala

- 2.1 Dezvoltarea Generala Socio - Economica
  - 2.1.1 Contextul Economic Regional
  - 2.1.2 Comparatii in ceea ce priveste PIB pe locuitor
  - 2.1.3 Defalcarea sectoriala a PIB-ului regional
  - 2.1.4 Productivitatea fortei de munca
- 2.2 Prezentare generala a Intreprinderilor
- 2.3 Structura Economica Sectoriala
  - 2.3.1 Agricultura
  - 2.3.2 Industria
  - 2.3.3 Servicii
- 2.4 Situatie si Potentialul Infrastructurii
  - 2.4.1 Infrastructura de Transport
  - 2.4.2 Infrastructura de Utilitati
  - 2.4.3 Educatie si Infrastructura Sanitara
  - 2.4.4 Cercetare, Transfer tehnologic si Infrastructura Societatii Informatinale
- 2.5 Zone Industriale
- 3. Populatie, Resurse Umane si Piata Fortei de Munca
  - 3.1 Evolutia Populatiei si a Resurselor Umane
  - 3.2 Analiza Structurala a Pietei Muncii si a Posibilitatilor de Angajare

4. Situatia Mediului Inconjurator
5. Zone Rurale si Activitati specifice
6. Turism
7. Disparitati infra-regionale si Intiative de Dezvoltare in Zonele care inregistreaza decalaje in dezvoltare
8. Oportunitati Egale

Sectiunea 3.

Analiza SWOT - baza pentru dezvoltarea strategiilor regionale

- 3.1 Definirea analizei SWOT
- 3.2 Clasificarea celor patru parametri
- 3.3 Studii de caz – prezentare generala

Sectiunea 4.

Studii de caz in ceea ce priveste politicile

- 4.1 Agricultura si dezvoltarea economica
- 4.2 Poli de dezvoltare
- 4.3 Industrializarea
- 4.4 Distributia veniturilor si bunastarea
- 4.5 Mediul inconjurator

Referinte bibliografice

Anexa

Indicativ - Cuprinsul Planului de Dezvoltare Regionala in concordanta cu cerintele Comisiei UE.

Manual pentru Elaborarea Planurilor de Dezvoltare Regionale in concordanta cu Cerintele Comisiei UE

Introducere

Aceasta lucrare are scopul de a furniza elementele generale de baza necesare elaborarii Planului de Dezvoltare Regionala, in concordanta cu cerintele Comisiei UE. Documentul se structureaza in patru sectiuni. Prima sectiune ilustreaza conceptele de baza si cadrul de reglementare al Fondurilor Structurale. De asemenea, este realizata o descriere completa a procesului de programare, implementare si evaluare a unui plan regional.

A doua sectiune contine anumite sugestii practice privind descrierea situatiei economice si a contextului unei regiuni individuale. In mod implicit este de asemenea sugerat pe larg cuprinsul unui plan, impreuna cu un anumit numar de indicatori.

In a treia sectiune se propune un model pentru analiza SWOT.

In cadrul fiecarei sectiuni sunt propuse exemple considerate relevante si comparate cu datele deja incluse in Planurile Regionale din Romania.

O a patra sectiune ilustreaza prin intermediul a cinci cazuri modalitatea de abordare a unor situatii specifice. Aceste cazuri sunt extrase din literatura specifica Economiei dezvoltarii.

Sectiunea 1.

Concepte de Baza, Surse si Terminologie

1.1 Cadrul de Reglementare

Prevederile generale ale Fondurilor Structurale au fost incluse in Reglementarea Consiliului (EC) Nr 1260/1999 din 21 Iunie 1999. Titlul I Capitolul 1 al Reglementarii trateaza obiectivele si sarcinile Fondurilor Structurale. Cele trei obiective prioritare sunt: Obiectivul 1, promovand dezvoltarea si ajustarile structurale ale regiunilor care inregistreaza intarzieri in dezvoltare; Obiectivul 2, sprijinind conversia economica si sociala a zonelor care inregistreaza dificultati de natura structurala si Obiectivul 3, sprijinind adaptarea si modernizarea politicilor si sistemelor de educatie, instruire si angajare. Fondurile Structurale cuprind Fondul European de Dezvoltare (FEDR), Fondul Social European (FSE), Fondul European de Orientare Agricola si Garantare (FEOGA), Sectia de Orientare si Instrumentul Financiar pentru Orientarea Piscicola (IFOP). Fondurile Structurale contribuie, in functie de specificul lor la realizarea Obiectivelor 1, 2 si 3. Capitolele 2-4 descriu eligibilitatea din punct de vedere geografic a obiectivelor prioritare, prevederile financiare si organizationale. Titlul II trateaza programarea in functie de tipologia programelor (Cadrele Comunitare de Sprijin, Programe Operative, Documente Unice de Programare, Initiative Comunitare), actiunile inovative si asistenta tehnica, principalele proiecte si granturi globale. Titlul III este concentrat pe managementul financiar, Titlul IV eficienta asistentei, Titlul V pe rapoarte si publicitate, Titlul VI pe comitete si Titlul VII pe prevederile finale.

Alte reglementari relevante in materie sunt Reglementarea (EC) Nr 1783/1999 a Parlamentului European si a Consiliului din 12 iulie 1999 privind Fondul European de Dezvoltare Regionala, Reglementarea (EC) Nr 1784/1999 a Parlamentului European si a Consiliului din 12 iulie 1999 in ceea ce priveste Fondul Social European, Reglementarea Consiliului (EC) Nr 1263/1999 din 21 iunie 1999 privind Instrumentul Financiar pentru Orientare Piscicola si Reglementarea Consiliului (EC) Nr 1257/1999 din 17 Mai 1999 privind sprijinul dezvoltarii rurale furnizat prin intermediul Fondului European de Orientare si Garantare Agricola (EAGGF) precum si amendamentele si abrogarile anumitor Reglementari.

1.2 Descriere pe scurt a modului de organizare a Fondurilor Structurale

Principalul scop al Fondurilor Structurale este obtinerea coeziunii sociale si economice in cadrul Uniunii Europene. Resursele sunt indreptate spre actiuni menite sa reduca diferentele existente intre regiuni mai dezvoltate si cele mai putin dezvoltate si sa promoveze oportunitati egale de angajare intre diferite grupuri sociale. Actiunile Fondurilor Structurale sunt focalizate in mod special spre trei obiective prioritare. [Obiectivul 1](#) priveste dezvoltarea si ajustarile structurale ale regiunilor a caror dezvoltare este intarziata. Acestea sunt regiuni [NUTS II](#) inregistrand un PIB pe cap de locuitor mai mic decat 75% din media Comunitara, regiunile din Finlanda si Suedia acoperite de catre fostul Obiectiv 6 (privind regiunile cu o populatie extrem de scazuta) si cele mai indepartate regiuni (departamentele franceze de peste mari, insulele Canare, Azore si Madeira. [Obiectivul 2](#) are ca scop conversia economica si sociala a zonelor care intampina dificultati structurale. Acoperind un total de 18% din populatia Europeana, se au in vedere patru tipuri de zone: industriale, rurale, urbane si zone dependente de activitati de pescuit. [Obiectivul 3](#) acopera intregul teritoriu al UE, care se gaseste in afara zonelor Obiectiv 1. El face referire la adaptarea si modernizarea politicilor nationale si a sistemelor de educatie, formare si angajare, tinand cont de strategia Europeana in domeniul ocuparii fortei de munca.

Fondurile Structurale sunt urmatoarele patru: Fondul European de Dezvoltare Regionala (FEDR), Fondul Social European (FSE), Fondul European de Orientare si Garantare Agricola (FEOGA) si Instrumentul Financiar de Orientare Piscicola (IFOP). FEDR are scopul de a reduce disparitatile regionale in cadrul EU, incurajand in acelasi timp dezvoltarea si conversia regiunilor. Domeniile sale de aplicare in regiunile de Obiectiv 1 includ investitii in infrastructura, in special in cadrul retelelor trans –Europene (transporturi, telecomunicatii si energie) si investitii in educatie, sanatate si protectia mediului inconjurator. In ceea ce priveste regiunile Obiectiv 2, acest obiectiv are scopul de a regenera zonele industriale si zonele urbane in dificultate, imbunatatirea cailor de acces si revitalizarea zonelor rurale sau acelor care sunt dependente de activitati de pescuit, prin intermediul planificarii teritoriului, regenerarii, construirii, protectiei mediului inconjurator si a investitiilor in infrastructura si facilitati. Prin intermediul Obiectivelor 1 si 2, FEDR este implicat in investitii directe in sectorul productiv in vederea crearii de locuri de munca durabile, ajutorarea sectorului IMM-urilor si dezvoltarea locala, cu un accent special in promovarea Pactelor de Ocupare Teritoriale, incurajarea si imbunatatirea capacitatilor de cercetare si dezvoltare a regiunilor. La nivelul intregului teritoriu UE, FEDR vizeaza regenerarea economica si sociala a zonelor urbane in dificultate (prin intermediul initiativei [Urban](#)) si sprijina cooperarea trans frontiera, transnationala si interregionala (prin intermediul [Interreg III](#)).

Fondul Social European are scopul de a preveni si combate somajul si a dezvolta resursele umane si a promova integrarea in piata muncii.

Domeniile sale de interventie cuprind integrarea in domeniul muncii a somerilor de lunga durata, a tinerilor someri si a persoanelor excluse de pe piata muncii, promovarea

oportunitatilor egale pentru toti cei ce intra pe piata muncii (prin intermediul initiativei [EQUAL](#)), actiuni specifice pentru a imbunatati accesul femeilor pe piata muncii, imbunatatirea sistemelor de educatie si de formare, promovarea unei forte de munca calificate si cresterea potentialului uman in domeniul crecetarii si dezvoltarii.

Fondul FEOGA este format din Sectiunea de Orientare si Sectiunea de Garantare. In cadrul politicii Europene de coeziune economica si sociala, FEOGA sprijina dezvoltarea rurala si imbunatatirea structurilor agricole. Domeniile sale de interventie includ investitii in holdingurile de tip agricol, ajutor pentru constituirea noilor ferme de catre tineri fermieri si formare profesionala, ajutor pentru pensionarea anticipata, compensatii pentru zonele defavorizate, masuri pentru mediul inconjurator si agricultura, prelucrarea produselor agricole si marketingul acestora, dezvoltarea si utilizarea optima a padurilor, dezvoltarea zonelor rurale prin furnizarea de servicii, sprijin in favoarea economiei locale, incurajarea turismului si a activitatilor artisanale, etc. In cadrul regiunilor Obiectiv 1, aceste masuri sunt finantate de catre FEOGA prin intermediul sectiunii de Orientare, cu exceptia subventiilor de compensare, ajutorul pentru pensionare anticipata, masurile legate de mediul inconjurator legat de zonele agricole si masurile legate de dezvoltarea padurilor, care sunt finantate de catre FEOGA prin intermediul Sectiunii de Garantare. In afara zonelor Obiectiv 1, toate masurile sunt finantate prin fondul FEOGA sectiunea de Garantare.

IFOP are scopul de a realiza un echilibru sustenabil intre resursele piscicole si exploatarea acestora. De asemenea se doreste imbunatatirea pozitiei competitive a sectorului si dezvoltarea zonelor dependente din punct de vedere economic de activitatile piscicole. Domeniile de interventie ale IFOP trebuie considerate a fi acelea de ajustare a eficientei activitatilor de pescuit, modernizarea flotei piscicole, dezvoltarea culturii apelor, protectia zonelor marine, facilitati legate de porturile de acostare a navelor pescadoare, prelucrarea si marketingul produselor piscicole, promovarea produselor rezultate.

Interventia Fondurilor Structurale se bazeaza pe patru principii: concentrarea, programarea, parteneriatul si principiul aditionalitatii. Primul principiu, al concentrarii se aplica obiectivelor prioritare pentru dezvoltare. Al doilea principiu este cel al programarii si se bazeaza pe un proces in diferite faze care conduce catre o decizie luata prin intermediul unui parteneriat si in elaborarea rezultatelor prin intermediul unor programe de dezvoltare multi anuale. Cel de-al treilea principiu, al parteneriatului implica pe de o parte o cooperare cat mai stransa intre Comisia Europeana si autoritatile de resort la nivel national, regional si local din fiecare Stat Membru chiar din faza de pregatire a implementarii masurilor. Pe de alta parte este nevoie de o implicare cat mai mare a societatii civile in procesul de programare si implementare. Al patrulea principiu, cel al aditionalitatii, reprezinta caracterul complementar al asistentei din parte Comunitatii fata de contributiile Statelor Membre, ce semnifica o adaugare a acestei asistente si nu o reducere a efectului global. Doar cu cateva exceptii, Statele Membre trebuie sa mentina cheltuiala publica relativa fiecarui Obiectiv cel putin la nivel inregistrat in perioada precedenta. Un principiu aditional al Fondurilor Structurale este cel al subsidiaritatii care guverneaza relatiile dintre Comisie si Statele Membre, fiind consacrat de catre Tratatul de la Maastricht. In linii generale, subsidiaritatea inseamna ca o autoritate aflata la un nivel mai inalt pe scara ierarhica nici nu poate si nici nu trebuie sa intervina daca un obiectiv poate fi indeplinit in mod satisfactor de catre un nivel inferior pe scara ierarhica. O consecinta directa a acestui principiu este aceea ca sarcina de selectare a proiectelor care trebuie finantate si supravegherea implementarii lor revine autoritatilor de gestiune numite de catre Statele Membre.

1.3 Documentele de Programare

Documentele de Programare sunt : Documentul Unic de Programare (DUP), Programele Operative (PO), Cadrul Comunitar de Sprijin (CCS) si Complementul de Program (CP). CCS si PO sunt utilizate in dom traditional in zonele Obiectiv 1, in timp ce DUP este utilizat in regiunile cuprinse in Obiectivul 2. Continutul Cadrului Comunitar de Sprijin trebuie sa includa sectiuni care prezinta situatia existenta, strategiile si prioritatile, integrarea evaluarii ex-ante, finantarea, verificarea ex-ante a aditionalitatii, parteneriatul si prevederi de implementare. Prima sectiune descrie situatia existenta, cu prezentarea disparitatilor, diferentelor de dezvoltare, potentialul pentru dezvoltare sau conversie. Descrierea trebuie sa ia in considerare resursele financiare utilizate, principalele rezultate obtinute prin interventiile deja efectuate in perioada de programare precedenta si rezultatele evaluarii care sunt disponibile, situatia din punct de vedere al competitivitatii, cercetarea dezvoltarea si inovarea, situatia IMM-utilor, situatia mediului inconjurator, piata muncii si politicile promovate la nivel national si regional in ceea ce priveste formarea profesionala si o evaluare a situatiei in ceea ce priveste egalitatea intre femei si barbati in ceea ce priveste oportunitatile oferite de piata muncii. Sectiunea consacrata strategiilor si prioritatilor trebuie sa indice obiectivele operative si o descriere a strategiei potrivite in vederea atingerii obiectivelor indicate si prioritatile care au fost alese pentru atingerea acestora. Sectiunea legata de resursele financiare trebuie sa se bazeze pe planul financiar, care la randul lui trebuie elaborat in corespondenta cu perspectivele financiare previzionate. In ceea ce priveste verificarea ex-ante a aditionalitatii pentru Obiectivul 1 trebuie sa imbrace forma unui table indicativ global al situatiei financiare. Sectiunea dedicata parteneriatului cuprinde pasii care trebuie luati in vederea consultarii tuturor partenerilor Planului (autoritatile regionale si locale , alte autoritati competente, inclusiv responsabilii pentru protectia mediului si pormovarea egalitatii de sanse intre femei si barbati, partenerii economici si sociali). Partea dedicata implementarii prevederilor include informarea in ceea ce priveste autoritatea individuala care a fost desemnata cu implementarea sau organismul responsabil cu gestionarea CCS, acordurile care implica partenerii in cadrul Comitetelor de Monitorizare si indicarea diferitilor parteneri.

Programul Operativ reprezinta documentul aprobat de catre Comisie pentru implementarea Cadrului Comunitar de Suport si include un set complet de prioritati, cuprinzand masuri multianuale. Prioritatile trebuie implementate prin recurgerea la unul sau mai multe fonduri, utilizarea a unuia sau mai multor instrumente financiare existente si apelarea la Banca Europeana de Investitii. Un program operativ integrat reprezinta un program operativ finantat din mai multe fonduri. Continutul unui program operativ include o parte descriptiva similara celei din Cadrul Comunitar de Sprijin, o parte care trateaza prioritatile (specificand legatura lor cu cele cuprinse in CCS, tintele lor precis cuantificate, evaluarea ex-ante si impactul asteptat), o sectiune care evidentiaza masurile necesare pentru implementarea prioritatilor (inclusiv informatii in ceea ce priveste titlul, descrierea, obiectivele principale, beneficiarii, o indicatie aproximativa a pozitiei financiare acordata fiecarei masuri si autoritatea de implementare pentru fiecare masura), o parte dedicata planului financiar (in conformitate cu perspectivele financiare si acordurile privind regiunile care beneficiaza de sprijin tranzitoriu si in conformitate cu totalul Programelor Operative impartite pe prioritati sau pe ani, in corespondenta cu prioritatile sau perioadele prevazute de catre CCS), o parte care cuprinde prevederi in ceea ce priveste implementarea (specificand care este autoritatea de implementare desemnata de catre Statul Membru ca responsabila pentru gestiunea PO, autoritatea de plata, acordurile de administrare a PO, sistemele de monitorizare si evaluare, acordurile pentru revizuirea permanenta a PO pe masura desfasurarii lui si cele necesare evaluarii pe parcurs, procedurile pentru mobilizarea si circularea fondurilor, masurile specifice si procedurile pentru asigurarea controlului implementarii PO).

Documentul Unic de Programare (DUP) reprezinta un document unic aprobat de catre Comisia UE si contine aceleasi informatii care se regasesc in CCS si in Programele

Operationale: sectiuni dedicate situatiei existente, strategii si proritati, integrarea evaluarii ex-ante, partea financiara, verificarea ex-ante a aditionalitatii, parteneriatul si prevederi de implementare.

Complementul de Program reprezinta documentul de implementare a strategiei de programare si a prioritatilor, contine elemente detaliate ale programului la nivelul de masurare determinat de catre Statul Mmembre si este revizuit, in cazul in care este necesar, de catre Comitetul de Monitorizare la propunerea autoritatii de gestiune. Acesta este trimis Comisiei pentru informare. In vederea accelerarii procedurilor Complementul de Program poate fi prezentat in acelasi timp cu Planul pentru CCS sau a draftului PO. In orice caz, autoritatea de gestiune trebuie sa adopte Complementul de Program cel tarziu in trei luni dupa decizia Comisie de aprobare a PO sau a CCS. Contrar situatiei PO, in care caz este necesara doar o evidentiere descriptiv a masurilor, Complementul de Program trebuie sa furnizeze informatii detaliate asupra continutului masurilor.

1.4. Ciclul de Programare

Programarea reprezinta rezultatul negocierii mixte intre autoritatile nationale, regionale si locale, partenerii economici si sociali si alte organisme relevante. Programele pot fi ori programe de dezvoltare regionala ori programe vizand initiative comunitare. Programele de Dezvoltare Regionala sunt elaborate fie in baza unui plan de dezvoltare fie in baza DUP. Ambele documente trebuie prezentate Comisiei de catre Statul Membru intr-o perioada de maximum patru luni dupa stabilirea listei de zone eligibile. Planul de dezvoltare este negociat impreuna cu Comisia Europeana si are ca rezultat Cadrul Comunitar de Sprijin. Dupa prezentarea planului de dezvoltare, Comisia are la dispozitie cinci luni pentru adoptare Cadrului Comunitar de Sprijin. Pe de alta parte, Cadrul Comunitar de Sprijin conduce catre elaborarea propunerilor de programe. In vederea accelerarii procesului, propunerile de programe trebuie prezentate impreuna cu planul de dezvoltare si trebuie adoptate in acelasi moment cu CCS. Draftul CCS-ului contine deja propuneri de programe. Acestea trebuiesc implementate odata ce CCS-ul a fost acceptat de catre Comisie. Al doilea tip de programe se bazeaza pe programe de initiativa Comunitara care sunt prezentate de catre Statele Membre nu mai tarziu de sase luni dupa adoptarea liniilor generale de orientare ale initiativei Comunitare de catre Comisie. Dupa aceasta, Comisia are la dispozitie 5 luni pentru adoptarea programelor.

Asistenta financiara este canalizata prin intermediul programelor de dezvoltare, care reprezinta pachete de masuri eligibile pentru obtinerea sprijinului. Din momentul in care Comisia si autoritatile Statelor Membre au ajuns la un acord in ceea ce privesc programele, finantele europene sunt disponibilizate pentru atingerea obiectivelor programelor. Vor fi utilizate unul dintre cele doua mecanisme financiare: Programele Operative sau Documentul Unic de Programare. Ambele produc acelasi rezultat avand in vedere ca modalitatea de cofinantare europeana este disponibilizata odata cu implementarea proiectelor care raspund prioritatilor nationale in acord prin negocierea intre Statele Membre si Comisia Europeana. De la reforma Fondurilor Structurale din 1999, proiectele si masurile finantate din bugetul de program sunt prezentate in detaliu in cadrul unui document aditional, programul complementar, care este elaborat de catre managementul programului (sau de catre autoritatile de gestiune), numite de catre fiecare Stat Membru. Acest organism va trebui contactat de catre actorii sociali si economici care doresc sa beneficieze de sprijin din partea Fondurilor Structurale.

Implementarea dezvoltarii regionale sau a programelor de initiativa comunitara revine ca responsabilitate Autoritatilor de Gestiune, care, in afara de pregatirea suplimentului de

program, sunt de asemenea responsabile de selectia proiectelor care vor fi finantate. Odata ce a fost aprobat programul, autoritatile de gestiune sunt responsabile de informarea potentialilor promotori de proiecte, in ceea ce priveste asistenta disponibilizata de exemplu prin intermediul avizelor publice de licitatii. Organizatiile care activeaza in domeniul social si economic (autoritati locale, asociatii, intreprinderi, etc) pot propune proiecte si sa ceara sprijin din partea Fondurilor Structurale. Autoritatile nationale si regionale competente pentru fiecare program desfasoara activitatea de selectare a proiectelor aceasta activitate nu este efectuata de catre Comisia Europeana. Toate proiectele care beneficiaza de asistenta financiara din partea UE trebuie co-finantate din alte surse, ori de catre sectorul public, ori de catre cel privat. Autoritatea de Gestiune este de asemenea responsabila de organizarea culegerii datelor statistice si financiare relative programului care va fi gestionat (acest tip de informatii sunt de o importanta cruciala in scopul monitorizarii desfasurarii conforme a operatiilor) si trebuie sa pregateasca, in fiecare an, raportul annual de implementare a programului. Acest document prezinta o importanta fundamentala pentru ca garanteaza faptul ca asistenta inregistreaza progrese in atingerea obiectivelor. Documentul corespunzator fiecarui an este inaintat Comisiei Europene, care poate examina rezultatele anului precedent si monitoriza progresul lucrarilor relative anului curent. De asemenea, Comisia poate face observatii sau cere operarea anumitor modificari in cadrul programului.

Rapoartele de implementare joaca un rol semnificativ in asigurarea unei programari sanatoase. Continutul acestora este precizat in detaliu in cadrul reglementarilor. Aceste documente precizeaza: implementarea financiara a asistentei (cuprinzand pentru fiecare masura in parte inregistrarea platilor efectuate si a celor acoperite prin contributia Comisiei); progresele inregistrate in evolutia implementarii prioritatilor si masurilor relative obiectivelor specifice; indicarea oricaror schimbari in conditiile generale care pot avea o importanta relevanta in implementarea asistentei (evolutii socio-economice; schimbari in politicile nationale, regionale si sectoriale, etc); pasii intreprinsi pentru asigurarea caracterului efectiv al implementarii (monitorizare, control financiar si evaluarea masurilor, orice ajustare a managementului, utilizarea asistentei tehnice, etc); pasii efectuati in vederea asigurarii compatibilitatii cu politicile Comunitare (in mod special regulile referitoare la competitie, acordarea contractelor publice, protectia mediului inconjurator, promovarea egalitatii intre femei si barbati, etc).

Evaluarea reprezinta un principiu fundamental pentru asigurarea unui sistem de luare a deciziilor eficient, si in consecinta o buna utilizare a resurselor disponibile. Procedurile de evaluare au loc prin intermediul programarii, pentru verificarea atat a desfasurarii conforme a masurilor cat si pentru asigurarea obtinerii rezultatelor asteptate. Evaluarea ex-ante, care in mod obisnuit se anexeaza documentului de programare, va imbraca forma unui comentariu prin care se explica si justifica analiza ce deriva din situatia curenta, coerenta strategiilor si prioritatilor alese, impactul asteptat si resursele financiare alocate, precum si sistemele de implementare utilizate. Evaluările aditionale, mai ales cele "tematice" care vizeaza elemente specifice, acelea se desfasoara la mijlocul si la finele perioadei de programare. Autoritatea de gestiune este responsabila de infiintarea unui sistem de baza pentru culegerea datelor de natura statistica si financiara necesare evaluarii. Evaluarea la mijlocul perioadei - reprezinta responsabilitatea fundamentala a Statelor Membre. Evaluarea trebuie organizata de catre Autoritatea de Gestiune insa va fi desfasurata in concret de catre un evaluator independent. El va fi responsabil de examinarea rezultatelor initiale ale asistentei, utilizarea resurselor financiare si operativitatea monitorizarii si a implementarii. O evaluare "ex-post" va fi de asemenea desfasurata odata incheiata asistenta, aceasta fiind in exclusivitate in responsabilitatea Comisiei, desfasurata de catre evaluatori independenti. Scopul ei va fi de a evalua utilizarea resurselor, caracterul efectiv al asistentei si impactul sau. Vor fi scosi deci in

evidenta factorii care contribuie la succesul si falimentul implementarii putand conduce in consecinta catre optimizarea asistentei ca va fi furnizata in viitor.

Impreuna cu Autoritatea de Gestiune, Statele Membre trebuie sa infinteze un “Comitet de Monitorizare” pentru fiecare program (DUP si PO). Principala sarcina a Comitetului este de a asigura calitatea si eficienta implementarii asistentei. Comitetul de Monitorizare opereaza in strans contact cu Comisia Europeana – care participa la intalnirile acestuia ca si consultant – fiind deci in pozitie sa garanteze o desfasurare conforma a programarii. Acest rol este reflectat in responsabilitatile sale specifice: Comitetul confirma complementul de program si orice modificare adusa acestuia de catre Autoritatea de Gestiune; la randul sau acesta poate cere ajustari la complementul de program. El aproba criteriile pentru selectia operatiunilor care pot fi finantate. Evalueaza in mod periodic progresele inregistrate in atingerea obiectivelor specifice ale asistentei. Examineaza rezultatele implementarii si, in mod special, rezultatele evaluarii de la mijlocul perioadei de implementare, inaintea inaintarii lor catre Comisia Europeana. Aproba propuneri care amendeaza continutul deciziilor in ceea ce priveste orice fel de contributii din Fonduri. Vorbind in linii generale, poate sugera Autoritatii de Gestiune orice fel de ajustari pe care le considera necesare pentru a imbunatati managementul asistentei.

1.5. Glosar

Studiu de caz

Studiu detaliat pe baza informatiilor referitoare la un caz specific (e.g. proiect, grup tinta, oras)

Complementaritate

Faptul ca mai multe interventii publice contribuie la realizarea unui obiectiv comun

Date transversale

Informatii culese in mod comparativ, la un moment dat, despre diferite categorii de indivizi sau situatii.

Coeziune economica si sociala

O cerinta care deriva din diferintele de neacceptat intre regiuni, categorii teritoriale sau grupuri sociale din punctul de vedere al dezvoltarii lor economice si al integrarii sociale.

Eligibilitate

Caracteristicile necesare pentru o regiune, proiect, grup de persoane pentru a beneficia de o interventie sau, mai precis, de a primi asistenta publica.

Efectul asupra ocuparii fortei de munca

Imbunatatirea ocuparii fortei de munca, crearea si mentinerea locurilor de munca sau modificari structurale in cadrul pietei muncii, ca urmare a interventiilor publice.

Oportunitati egale

Acces egal pentru femei si barbati pe piata muncii la acelasi nivel de remunerare si avantaje sociale intr-un context socio-economic dat.

Evaluare

Judecarea valorii unei interventii publice facandu-se referinta (posibil prestabilite) la criterii si standardele explicate.

Indicator

Masurarea unui obiectiv de atins, a unei resurse mobilizate, a unui rezultat indeplinit, a unui efect obtinut sau a unui context variabil (economic, social sau de mediu)

Interventie

Orice actiune sau operatie desfasurata de catre autoritati publice fara a lua in considerare natura sa (politica, program, masura sau proiect)

Autoritatea de gestiune**Masura**

Unitatea de baza a managementului programului in cadrul politicii de coeziune economica si sociala la nivel European, care consta intr-un ansamblu de proiecte similare si depune de un buget definit precis.

Unitate de masura

Utilizata pentru observarea unui fenomen, unei schimbari sau unei variabile, pentru a o incadra pe o scara cantitativa.

Comitetul de monitorizare**Obiectiv**

O declaratie clara, explicita si initiala asupra efectelor care vor fi obtinute prin interventie publica.

Politica

Un set de activitati diferite (programe, proceduri, legi si reguli) indreptate spre un singur tel sau spre un obiectiv general.

Date primare

Date culese direct de pe teren, prin intermediul sondajelor desfasurate de catre o echipa de evaluare asupra unor grupuri vizate de o interventie.

Program

Un set organizat de resurse financiare, organizationale si umane, mobilizate pentru atingerea unui obiectiv sau a unui set de obiective intr-o perioada data de timp.

Chestionar de sondaj

Un set de intrebari structurate adresate unui esantion de persoane sau in mod exhaustiv unui grup de persoane.

Esantion

Parte a unui grup selectionata pentru sondaj.

Date secundare

Informatii existente culese si interpretate de catre echipa de evaluare.

Strategie

Selectia actiunilor prioritare in functie de urgenta necesitatilor carora trebuie sa se raspunda, in functie de gravitatea problemelor care trebuie rezolvate si a sanselor actiunilor care se prevad a avea succes.

SWOT (puncte forte, puncte slabe, amenintari si oportunitati)

Analiza factorilor interni, care pot fi interpretati ca puncte forte, sau care trebuie compensate ca puncte slabe, precum si a factorilor externi care sunt favorabili (oportunitati) sau nefavorabile (amenintari)

Dezvoltare sustenabila

Cresterea activitatii economice, care respecta mediul inconjurator si utilizeaza resursele naturale in mod armonios, astfel incat capacitatea generatiilor viitoare de a raspunde propriilor necesitati sa nu fie compromisa.

Serii de timp

Datele culese privind aceeași populație în mod comparativ la intervale regulate într-o anumită perioadă de timp.

Sectiunea 2.

Elaborarea unui Plan de Dezvoltare Regionala

2.1 Dezvoltarea socio-economica generala

Pentru a putea furniza cititorului o imagine globala a dezvoltarii economice a regiunii, trebuie incluse patru sectiuni principale:

- Contextul economic regional
- Comparatii privind PIB-ul pe locuitor
- Defalcarea sectoriala a PIB-ului regional
- Productivitatea.

2.1.1 Contextul Economic Regional

Aceasta sectiune va trebui sa contina o scurta descriere a evolutiilor inregistrate de economia regionala in linii generale in perioada de dupa 1989. Ceea ce va trebui scos in evidenta sunt perioadele de recesiune sau de crestere economica la nivel regional si, legatura, in cazul in care exista, cu evolutiile inregistrate la nivel national. Un elemente de o importanta cruciala pentru aceasta parte este disponibilitatea datelor privind PIB-ul la nivel regional si national, care trebuiesc utilizate pentru calcularea procentelor de crestere sau descrestere pe parcursul anilor luati in calcul. Poate fi deasemenea inclus un grafic care sa prezinte schimbarile in rata PIB-ului la nivel national si regional de-a lungul perioadei de timp. Trebuie facut de asemenea referire la impactul evolutiei economice asupra principalelor sectoare economice de activitate ale economiei regionale si asupra situatiei locurilor de munca.

Aceasta parte a textului are scopul de a oferi cititorului o prezentare pe scurt a ceea ce s-a intamplat in economia regionala intr-o perioada de mai mult de zece ani, constituind deci o scurta introducere pentru analiza economica a regiunii care va urma. Utilizarea datelor legate de PIB este importanta in masura in care furnizeaza o masura a activitatii economice atat prin furnizarea datelor referitoare la remunerarea angajatilor (in esenta salariile) cat si prin

includerea datelor referitoare la venitul brut din exploatare / venituri mixte (profituri). Chiar mai mult, cresterile si scaderile inregistrate de catre PIB in procente dau o idee clara asupra performantei economiei regionale, putandu-se face cu usurinta legaturi intre aceasta evolutie si impactul asupra ocuparii fortei de munca si asupra diferitelor sectoare economice.

Un exemplu ilustrativ asupra modului in care a fost descris contextul economic regional a fost inclus in primul capitol (pag. 2-5) a Documentului unic de programare al Regiunii Obiectiv 2 West Midlands 2000–2006.

(http://www.go-wm.gov.uk/how_we_help/european_funding/New_Obj2.html).

Un prim paragraf din acest document evidentiaza recesiunea nationala din anii '80, impactul acesteia supra regiunii West Midlands (Regatul Unit al Marii Britanii), in ceea ce priveste pierderile de locuri de munca si schimbarea produsa in transferurile de locuri de munca intre sectoare economice (cresterea locurilor de munca oferite de sectorul serviciilor ca urmare a evolutiei inregistrate la nivel national). Un al doilea paragraf explica faptul ca orientarea catre export a revigorarii economiei Marii Britanii de la inceputul anilor '90 a generat beneficii in favoarea sectorului manufacturier (de prelucrare) al regiunii, fara sa induca insa o crestere a locurilor de munca datorita cresterii productivitatii. Un al treilea paragraf face referire la evolutia negativa, recesiunea inregistrata incepand din 1989, care s-a resimtit in sectorul manufacturier care a inregistrat trei trimestre consecutive de crestere negativa.

2.1.2 Comparatii privind PIB-ul pe locuitor.

Datele referitoare la PIB pe cap de locuitor reprezinta un element cheie in elaborarea analizei economice a unei regiuni. PIB-ul pe locuitor la nivel regional poate fi obtinut prin impartirea rezultatelor total PIB regional la numarul populatiei rezidente. Prin urmare, comparatiile trebuie facute cu valorile PIB-ului pe locuitor inregistrate in alte regiuni calculand PIB-ul regional pe locuitor ca procent din media nationala si compararea rezultatului obtinut cu acelasi tip de date provenite din alte regiuni, in acelasi an. Ca rezultat, poate fi pusa in evidenta pozitia regiunii fata de alte regiuni si fata de media nationala. Poate fi de asemenea elaborat un grafic care sa prezinte datele inregistrate. O alta modalitate de a elabora acest sistem de comparatie se bazeaza pe schimbarile procentuale inregistrate de catre PIB ul natinal si regional pe locuitor pe parcursul a mai multi ani, care pot fi mai bine ilustrate printr-un grafic.

Utilizarea PIB-ului regional, in calcul pe locuitor, prezinta marele avantaj de a nu fi influentat de catre diferentele in marimea populatiei inregistrate de catre diferite regiuni. Prin urmare, PIB-ul regional pe locuitor, calculat ca procent a mediei nationale permite compararea bunastarii unei regiuni cu cea a altor regiuni intr-un mod usor. Pe de alta parte, utilizarea PIB-ului pe locuitor in procente calculat pentru o anumita perioada de timp poate ilustra in mod clar evolutiile care afecteaza cresterea performantei unei regiuni analizate. Principalul obiectiv in cazul utilizarii PIB-ului pe locuitor la nivelul unei regiuni este acela de a verifica daca exista unei brese intre performanta regiunii si cele ale altor regiuni sau fata de nivelul economiei nationale si masura in care exista anumite evolutii particulare care influenteaza aceasta diferenta. Odata ce a fost certificata existenta bresei, trebuie identificate cauzele sale. Pe de alta parte, analiza PIB-ului pe locuitor pe o perioada de timp poate revela existenta unei tendinte catre polarizare intre cele mai prospere si cele mai putin dezvoltate regiuni. Acest fenomen poate fi inregistrat in conditiile in care regiunile cu un nivel inalt de PIB pe locuitor au inregistrat o crestere economica superioara mediei, in timp ce regiunile mai putin dezvoltate au fost lasate in urma. Daca se inregistreaza o tendinta de polarizare, este important sa se compare regiunea care este descrisa prin comparatie cu grupul celor mai performante regiuni si al celor mai putin performante regiuni.

Comparatiile PIB pe Locuitor – indicatori si metode de analiza au ca scop sintetizarea performantelor economice ale regiunilor si realizarea unei clasificari in functie de variatiile PIB/locuitor. O analiza mai completa (utilizata frecvent in studiile regionale) consta in utilizarea atat a PIB/locuitor pentru un an determinat (e.g. 1990) si schimbarile de-a lungul unei perioade (e.g. 1990-1998) ale PIB/locuitor intr-un grafic combinat.

Acesta va ajuta nu doar la ierarhizarea regiunilor in functie de performanta economica dar si in definirea diferitelor tipuri de *comportament regional* prin relatiile dintre trendurile de evolutie specifice fata de valoarea initiala a PIB-ului. O pozitionare mai buna a unei regiuni avand in vedere PIB/locuitor la nivelul anului 1990 poate fi asociata cu o evolutie mai mult sau mai putin dificila, ajutand la intelegerea mai profunda a cauzelor structurale ale dinamicilor recente. Declinul sau reconstructia economica sunt acompaniate de o pozitionare mai slaba. De asemenea, sunt posibile analize detaliate.

Chiar si in acest caz, pentru a ilustra intr-un mod relevant aceasta situatie, poate fi prezentat cazul Documentului Unic de Programare al regiunii Obiectiv 2 West Midlands 2000 – 2006. Intr-adevar, in capitolul 2 (pag. 6-8), utilizarea PIB-ului regional pe locuitor ca un procent al mediei nationale permite plasarea regiunii West Midlands pe locul 7 din 12 regiuni, luand in considerare PIB-ul pe locuitor din 1998. Acest an este luat in considerare avand in vedere ca cele mai recente date in ceea ce priveste PIB-ul regional pe locuitor din Marea Britanie reprezinta cifre provizorii, facand referinta la 1998 si sunt calculate in functie de Sistemul European de Conturi¹. Toate cresterile procentuale in PIB-ul pe locuitor inregistrat in toate regiunile Marii Britanii in perioada 1989 – 1998 se considera ca indica dezvoltarea unui important fenomen de polarizare intre un grup de regiuni care au depasit media nationala si un alt grup a carei performanta a fost mai scazuta. Regiunea West Midlands, desi a inregistrat o rata de crestere care este apropiata mediei nationale in prima perioada a anilor '90, a inregistrat insa in ultimii trei ani o scadere. Rezultatul acestei performante scazute prin comparatie cu alte regiuni din Marea Britanie a fost acela ca, de pe locul al 6-lea in topul conform PIB-ului regional pe locuitor (inregistrand 93,2% din media nationala in 1989) a cazut pe locul 7 - inregistrand 91,2% din media nationala in 1998. In consecinta s-a inregistrat o diferenta fata de performanta altor regiuni din Marea Britanie, scazand in consecinta si media nationala. Principala cauza a acestei situatii este masura in care regiunea West Midlands depinde de sectorul manufacturier ca principal element ce contribuie la formarea PIB-ului regional.

2.1.3 Analiza sectoriala a PIB-ului regional

Compozitia PIB-ului regional poate fi evidentiata prin indicarea procentului detinut de catre fiecare sector al economiei intr-o perioada de timp. Principalele sectoare de activitate reprezentate la nivel regional sunt: agricultura, industria de prelucrare, sectorul constructiilor, serviciile publice si private. La randul lor serviciile pot fi clasificate in: servicii financiare si de afaceri, administratie publica, aparare, educatie, sectorul sanitar si servicii de asistenta sociala. Celelalte sectoare includ mineritul, extractia petrolului, utilitatile publice,

---

¹ Acest sistem utilizeaza metoda de agregare a preturilor de baza

comercializare prin rețeaua en-gross și en-detail, transporturi și comunicații. Cotele procentuale deținute de către diferitele sectoare economice care contribuie la formarea PIB-ului regional vor fi utilizate pentru a efectua comparații între diferiți ani sau cu sectoarele prezente la nivel național.

În primul caz, compararea datelor la nivelul a mai mulți ani evidențiază eventualele schimbări înregistrate de un sector prin raportare la un altul. De exemplu, sectorul serviciilor poate crește în detrimentul sectorului manufacturier, iar această evoluție poate fi ușor pusă în evidență prin compararea cotei deținute de sectoarele analizate în PIB-ul regional pe parcursul a mai mulți ani. Această comparație poate revela de asemenea măsura în care această tendință se înregistrează și la nivelul întregii țări sau este un caz singular. De exemplu, sectorul agriculturii la nivelul regiunii poate crește cu o rată mai înaltă decât creșterea înregistrată la nivel național, ceea ce ar putea fi demonstrat prin compararea celor două cote procentuale de contribuție la formarea PIB-ului în doi ani diferiți.

Planul Spaniol de Reconversie Socioeconomică a Regiunii Aragon în cadrul Obiectivului 2, 2000 – 2006 (<http://www.aragob.es/eco/doceuropa/POObj2.htm>) face referire la modalitățile de constituire a PIB-ului în al doilea capitol (paginile 11-12) în cadrul descrierii generale a contextului regional. Pe baza unui tabel care cuprinde diferitele cote deținute de activitățile sectoriale în formarea PIB-ului regional, sunt făcute diverse comentarii. Prezentarea este împărțită în diferite sectoare ale economiei regionale (agricultura, industrie, construcții și servicii) pe o perspectivă de timp diferită (1991, 1994, 1997). Din datele cuprinse în acest tabel, se evidențiază faptul că industria prelucrătoare și serviciile constituie principalele sectoare ale economiei. Se observă de asemenea că nu a existat nici o modificare importantă în ponderea diferitelor sectoare în economia regională. Într-un al doilea tabel se face compararea diferitelor sectoare economice în perioada 1986 – 1997 la nivel național și regional. În termeni generali, Regiunea Aragon este caracterizată de o structură a economiei locale și o compoziție a PIB-ului regional similare situației existente la nivel național. Se observă că agricultura și construcțiile înregistrează o rată de creștere mai scăzută la nivel regional decât rata de creștere înregistrată la nivel național, însă diferența este minimă. În același timp industria la nivel regional înregistrează o rată de creștere mai rapidă decât cea înregistrată la nivel național, serviciile situându-se cam la același nivel, în ciuda faptului că sectorul servicii contribuie la PIB-ul regional într-o proporție mai redusă decât cea înregistrată la nivel național.

2.1.4 Productivitatea muncii

Datele referitoare la Productivitatea Muncii trebuie furnizate pentru toate sectoarele de activitate economică la nivel regional. Aceste sectoare de activitate vor trebui cu siguranță să includă: agricultura, industria prelucrătoare, construcțiile, serviciile publice și private, toate contribuind la formarea PIB-ului regional. Pot fi adăugate în cadrul analizei și alte subsectoare economice, în condițiile în care există informații disponibile, precum: servicii financiare și pentru comunitatea de afaceri, administrația publică, educație, sănătate, asistența socială, mineritul și extracția petrolului, utilitățile publice, comerțul en-gross și en-detail, transportul și comunicațiile. Datele referitoare la productivitatea muncii se calculează prin împărțirea cifrei corespunzătoare valorii brute adăugate din fiecare sector la numărul de angajați din fiecare sector analizat într-un anumit an. Datele referitoare la productivitatea muncii vor trebui să ia în considerare numărul de ore lucrate efectiv și calculul să fie ajustat. Această necesitate a apărut în urma unor studii elaborate la nivel internațional prin care se compară productivitatea muncii în sectorul manufacturier, studii din care a reieșit că Marea Britanie se încadrează cu o performanță mult mai scăzută prin raportare la majoritatea concurenților săi (în conformitate cu datele OECD, Valoarea Adăugată pe lucrător este cu

30% mai mare în Germania și Franța decât în Marea Britanie). Principalul motiv aflat la baza acestei situații este că muncitorii din Marea Britanie au tendința de a lucra mai multe ore decât corespondenții lor din alte țări. Iată de ce a apărut nevoia de a ajusta datele referitoare la productivitatea muncii prin numărul de ore lucrate.

În plus, analiza de corelare din 2.1.2 poate fi utilizată pentru evidențierea *modelelor regionale de productivitate*, de exemplu folosind datele la nivel regional referitoare la “Schimbări în PIB pe persoană angajată”(1990-1998) și “ PIB pe persoană angajată în 1990”.

Înainte de a analiza productivitatea muncii defalcată pe sectoare, ar fi util de realizat o imagine generală asupra performanței competitive având în vedere relațiile dintre trendul productivității și rata dintre forța de muncă ocupată și someri. Aceste relații pot fi obținute folosind același grafic cu date referitoare la “ Schimbări ale PIB-ului pe persoană angajată” (1990-1998) și “Schimbări pe piața muncii” (1990-1998).

Productivitatea muncii constituie o măsură importantă pentru a certifica competitivitatea regiunii într-un anumit sector al economiei. Ne putem confrunța cu situația în care sectorul manufacturier al regiunii sau unul din sub-sectoarele sale (de exemplu sectorul alimentar și de băuturi, textile și confecții, tipografiile, prelucrarea lemnului, produse metalice, etc) să nu atingă nivelul de productivitate care corespunde mediei naționale, punând astfel în evidență performanța scăzută a acestui sector sau subsector. Pentru a da o imagine mai clară în ceea ce privește diferența în productivitate este preferabil să se calculeze productivitatea muncii la nivel regional luând în considerare un sector particular ca procent din media înregistrată de acel sector la nivel național. Odată ce cifrele ce corespund productivității au fost transformate în procente, acestea vor fi utile pentru efectuarea comparației cu sectoarele din alte regiuni și la nivel național sau pentru a se sesiza eventualele diferențe importante între sectoare la nivelul economiei regionale. Având la baza datele corespunzătoare unei anumite perioade de timp se pot evidenția de asemenea și eventualele tendințe.

Programul Operativ al Regiunii Basilicata (Italia),
în cadrul Cadrului Comunitar de Suport pentru Zonele Obiectiv 1, 2000 – 2006
(http://www.tesoro.it/web/docu_indici/QCS/POR_Basilicata/por_basilicata.htm)

ia în considerare datele referitoare la productivitatea muncii care permit să se traga concluzii în ceea ce privește economia regională.

Productivitatea a crescut în general, în ciuda diferențelor sectoriale care au rămas, de exemplu în agricultură, ceea ce permis Basilicatei să-și îmbunătățească poziția de performanță în ultimii ani, ajungând să o plaseze la același nivel cu alte regiuni din sudul Italiei, înregistrându-se ajustări structurale care au redus distanța care o separa în prezent de productivitatea medie înregistrată la nivel național.

2.2 Prezentare generală a întreprinderilor

În primul rând trebuie obținute informațiile referitoare la numărul de întreprinderi din cadrul regiunii. Societățile și agenții economici în general trebuie clasificați în funcție de numărul de angajați: micro întreprinderi (0-9 angajați), întreprinderi mici (10-49 angajați), întreprinderi medii (50-249 angajați) și întreprinderi mari (peste 250 de angajați). Trebuie elaborat un tabel care să prezinte situația clasificată pe tipologia întreprinderilor atât la nivel național cât și regional într-un anumit an. La nivel regional situația se poate prezenta pe diferite sub-sectoare și în clasificare sub-regională.

Performanța în afaceri a întreprinderilor și activitatea lor poate fi subliniată luând în considerare tendințele înregistrate de evoluția cifrei de afaceri, profitul și ocuparea forței de muncă. În acest scop trebuie să se desfășoare anumite sondaje în rândul muncitorilor,

chestionarele cuprinzand date referitoare la evolutia cifrei de afaceri, a profitului si a ocuparii fortei de munca intr-o anumita perioada. Sondajele au de asemenea scopul de a afla care sunt amenintarile si constrangerile la care sunt supuse firmele, respectiv birocratia, legislatia neclara, probleme cu traficul si comunicatiile, ratele mari dobanzilor la imprumuturi, lipsa necesarului de personal calificat, furnizori care practica preturi prea mari, insuficienta valabilitatii premizelor expansiunii, sprijin pentru afaceri inadecvat, echipamente IT opsolente sau inexistente, acces limitat la finantare si numerarul. Imaginea va fi completata de o descriere a pietelor de desfacere pentru produse si servicii.

In cazul in care nu s-a efectuat un recensamant privind numarul societatilor active, un numar aproximativ poate fi dedus din inregistrarile privind situatia platii TVA-ului. Aceasta sursa de informatii este utila de asemenea pentru a analiza mai pe larg tendintele inregistrate la nivel sectorial si pot fi calculate datele referitoare la noile intreprinderi initiale, falimentele inregistrate si ratele de supravietuire a societatilor intr-o anumita perioada de timp. Principalele date care se pot utiliza din registrul TVA sunt acelea care nu acopera societatile ale caror afaceri nu ating nivelul de deducere al TVA, ne permitand deci analize de dimensiune, cu exceptia doar a luarii in considerare a ocuparii fortei de munca si a cifrei de afaceri. In Romania, Registrul National de Comert furnizeaza informatii relevante si detaliate atat la nivel national cat si la nivel de judet. Exista date referitoare la situatia contului atat la nivel national, regional cat si local in ultimii ani, precum si evolutia acestuia exprimata in procente pentru aceasi perioada de timp. (Sectorul intreprinderilor mici si mijlocii in Romania 1997-1999, ANDR, Fundatia CRIMM si Registrul Comertului, Noiembrie 2000). Densitatea societatilor dintr-o regiune poate fi exprimata prin numarul de societati inregistrate raportate la 1000 de locuitori cu varste ce depasesc 16 ani, pentru anul de referinta. Informatiile referitoare la gradul de prezenta a societatilor la nivelul regiunii pot fi obtinute prin verificarea numarului societatilor inregistrate intr-o anumita perioada de timp. O metoda chiar mai eficienta este cea de a calcula numarul de noi intreprinderi inregistrat intr-o anumita perioada de timp prin raportare la numarul total la nivelul regiunii. Ratele de supravietuire a intreprinderilor sunt calculate in baza numarului intreprinderilor care au fost sterse din Registrul Comertului, majoritatea, dar nu toate, din cauza inchiderii societatii sau fiindca intrunesc toate caracteristicile unei situatii de faliment.

Utilizarea datelor privind numarul de societati specializate clasificate in functie de dimensiunea lor va permite compararea tendintelor inregistrate la nivel national si regional intr-o anumita perioada de timp. Diferentierea subregionala a informatiilor va permite efectuarea de analize asupra diferentelor dintre zonele urbane si rurale, in timp ce compozitia sectoriala a firmelor va pune in lumina care sunt sectoarele cele mai semnificative dintr-o regiune. Aceste doua criterii pot fi folosite simultan pentru a avea certitudinea sectoarelor celor mai importante din punctul de vedere al numarului societatilor ce opereaza la nivel subregional, putandu-se identifica tendintele care reflecta ocuparea fortei de munca, modelele ce caracterizeaza zone determinate.

Utilizarea registrului TVA ca un model apropiat poate fi folosita pentru dezvoltarea unor analize in serii de timp. Tendintele inregistrate de numarul de societati in functie de diferitele subregiuni pot fi in consecinta deduse si comparate cu cele inregistrate la nivel national si regional. Chiar mai mult, restrangerea numarului de societati la nivel subregional poate de exemplu, sa explice cresterea somajului. Analiza densitatii societatilor poate permite comparatii intre diferite nivele. O densitate scazuta este un indicator al unei relative slabiciuni a economiei intr-o anumita zona. Informatiile referitoare la noile intreprinderi pot ajuta la stabilirea nivelului antreprenorial al unei regiuni, in timp ce variatiile inregistrate de totalul

intreprinderilor poate reflecta o tendinta macro-economica sau o modificare a economiei nationale.

Un instrument util pentru a demonstra specializarea regionala in diferite sectoare de activitate se bazeaza pe coeficientii de specializare. Daca avem i regiuni si j sectoare iar numarul de anagajati il reprezentam cu N , coeficientul de specializare va fi definit dupa cum urmeaza:

$$s_{ij} = \frac{\frac{N_{ij}}{\sum_{j=1}^J N_{ij}}}{\frac{\sum_{i=1}^I N_{ij}}{\sum_{i=1}^I \sum_{j=1}^J N_{ij}}}$$

Formula de calcul poate parea complexa, insa nu este deloc dificila. N_{ij} reprezinta numarul de angajati din regiunea i si din sectorul j . acest numar trebuie impartit la numarul de angajati din regiunea i calculat in toate sectoarele J . Numaratorul formulei reprezinta poderea sectorului j in regiunea i bazat pe numarul total al angajatilor. Numitorul formulei reprezinta acelasi indicator insa calculat la nivelul intregii tari.

Daca s_{ij} este mai mare decat 1, regiunea i este mai specializata in sectorul j in comparatie cu restul tarii. Daca s_{ij} este mai mic decat 1, restul tarii este mai specializata decat regiunea i in sectorul j . Daca s_{ij} este egal cu 1, regiunea prezinta acelasi nivel de specializare ca si restul tarii. Daca sunt disponibile datele privind ocuparea fortei de munca la nivel regional, coeficientul nu este greu de calculat: este nevoie doar de o matrice a regiunilor si a sectoarelor cu numarul relativ de angajati in diferite sectoare la nivelul fiecarei regiuni. Este necesar sa fie focalizate regiunile specializate, insa nu trebuie pierdute din vedere schimbarile inregistrate de diferitii coeficienti. Daca o regiune depinde in mod semnificativ de un sector, in acelasi timp poate fi cosiderata si o regiune bine specializata in acel sector, chiar in conditiile in care acel sector trece printr-o perioada de criza. In caz contrar, pornind de la un coeficient de specializare foarte scazut este posibil sa se obtina schimbari importante in cadrul coeficientului chiar in conditiile in care ramane sub nivelul lui 1.

Coeficientii de specializare reprezinta un instrument util pentru a compara regiunile, insa este nevoie de informatii suplimentare pentru a intelege rezultatele unor asemenea comparatii.

In absenta informatiilor privitoare la numarul de angajati, uneori se foloseste numarul societatilor. Numarul de intreprinderi poate reprezenta o buna aproximare pentru coeficientul de specializare in conditiile in care numarul de angajati este scazut si constant intre regiuni si sectoare. Ceea ce nu se verifica intotdeauna. O modalitate de reprezentare formala foarte ilustrativa a tendintei catre specializare ar putea fi oferita de harti regionale caracterizand diferite sub-zone si vocatia lor specifica.

Impreuna cu coeficientul de specializare, alti indicatori utili pot fi utilizati pentru a descrie relatiile ce caracterizeaza raportele intre firmele regionale si mediul de afaceri in ansamblu din regiune. Din punct de vedere statistic, aceasta s-ar putea exprima prin creerea de clustere, prin identificarea de caracteristici comune si definirea sistemelor locale (districte de

exemplu). Ideea unor “ sisteme locale de intreprinderi” este legata pe de o parte de atitudinea intregului teritoriu de a exporta catre alte tari iar pe de alta parte de tendinta intreprinderilor locale de a se integra vertical.

O evidenta de natura empirica a acestor atitudini poate fi obtinuta prin intermediul unor sondaje efectuate asupra in randul societatiilor. Aceste sondaje pot fi focalizate spre elaborarea costului structurii societatii prin insumarea costului materiilor prime si a materialelor intermediare si a serviciilor (achizitionate de la alte societati fie din interiorul fie din exteriorul regiunii) si valoarea adaugata (plata factorilor de productie precum munca si capitalul). Toate aceste tranzactii dintre intreprinderi sunt totalizate si consolidate prin luarea in considerare a sectorului de care apartin aceste firme si bunurile pe care acest sector le produce.

Aceste date pot fi introduse intr-un tabel de intrari si iesiri, constituind un cadrul pentru evaluarea relatiei dintre sectoare diferite la nivelul unei singure regiuni si pentru compararea inter regionala.

In linii generale, sondajele efectuate intre societati for putea fi de mare ajutor, mai ales acelea indreptate spre culegerea de informatii in ceea ce privesc constrangerile sau dificultatile care pot afecta potentialul lor. Intr-adevar, aceste sondaje pot oferi informatii in ceea ce priveste calitatea intreprinderilor care formeaza mediul local de afaceri, contextul in care ele opereaza, infrastructura fizica, serviciile de suport pentru afaceri, oferta de manopera si baza tehnologica. Clasificarea in raport cu piata a companiilor ar trebui efectuata pentru a putea obtine numarul societatiilor dependente de vanzari in cadrul regiunii sau in restul Romaniei, Uniunii Europene, la nivel mondial sau intre Statele in Preaderare. Prin aceasta se vor putea evidenta activitatile de export prin referire la valoarea exporturilor si evolutia lor intr-o anumita perioada de timp.

In Italia, in cadrul planificarii regionale au fost utilizate diferite tehnici: un studiu al SVIMEZ (www.svimez.it) asupra sistemului local de societati din Italia si un studiu al Biroului National de Statistica (ISTAT) asupra sistemelor locale de munca (www.istat.it). In cadrul programului Regional Operativ al Calabriei (Italia, zona Obiectiv 1), (www.regione.calabria.it/fondistrutturali20002006), a fost utilizat coeficientul de specializare pentru a demonstra ca specializarea la nivel regional este exclusiv concentrata in sectoare care sunt practic inchise pietelor straine si focalizate catre pietele locale. Doar 2,2% din societatile calabreze apartin unui sistem local de societati (in timp ce la nivel national procentul se ridica la 39%): acest procent descrie o economie in cadrul careia punctele forte locale nu produc efecte externe in restul regiunii.

Un exemplu bun in ceea ce priveste modalitatea de descriere generala a intreprinderilor ste furnizat de catre regiunea Sud Vest din Anglia , Obiectiv 2 SPD (http://www.gosv.gov.uk/pages/euro_schemes/objective2/pdf/SPD_contents.htm). In baza datelor privind numarul de intreprinderi, s-a observat ca societatile mici si mai ales micro intreprinderile (1-4 anagajati) domina zona de Obiectiv 2 Sud Vest. In acelasi timp s-a observat o diferenta intre zonele rurale si cele urbane. In cadrul zonelor rurale s-a observat o prezenta importanta a intreprinderilor cu foarte putini angajati (ceea ce reflecta preponderenta ocuparii fortei de munca in activitai agricole si in sectorul turistic), in timp ce in zonele urbane se inregistreaza un numar mai mare de afaceri cu un numar mai mare de angajati. Registrul de TVA reflecta o scadere a numarului de intreprinderi din zona Obiectiv 2 Sud Vest, in perioada 1994 – 1998, depasind evolutia inregistrata la nivel regional si national, in timp ce densitatea intreprinderilor se observa a fi mai mare in sub-zonele rurale. Luand in considerare intreprinderile la nivel sub-regional si pe diferite sectoarese observa ca sectorul

comertului en-gross si en-detail, impreuna cu sectorul turism hoteluri si restaurante si cel al constructiilor sunt sectoarele predominante ca proportie la nivel sub-regional. Informatiile legate de aparitia noilor intreprinderi permit sa se observe ca acestea predominca in sectoarele care inregistreaza o noua crestere (servicii financiare), in timp ce sectoarele traditionale inregistreaza un fenomen de declin (agricultura, turismul si chiar sectorul manufacturier). Datele care dovedesc o crestere a profitabilitatii afacerilor di zonele rurale au fost obtinute prin intermediul unor sondaje efectuate in trei sub-regiuni in randul intreprinderilor care au cel putin 5 angajati. Sondajele au inclus diferite elemente de chestionar, printre care evolutia cifrei de afaceri si perspectivele acesteia, evolutia profiturilor si relativele perspective, evolutia ocuparii fortei de munca, constrangerile la care sunt supuse intreprinderile si pietele de afaceri.

O prezentare generala a intreprinderilor ca atare nu este prezentata in nici un paragraf in cadrul Planurilor de Dezvoltare Regionala in Romania. Majoritatea acestor planuri (ce exceptia celui din Sud Vest Oltenia) include un paragraf dedicat prezentei IMM-urilor in cadrul sectorului secundar si tertiar, excluzand in consecinta agricultura. Acest paragraf cuprind informatii generale legate de numarul IMM-urilor, cifra de afaceri, profitul si numarul de angajati pe fiecare sub-sector. Un exemplu relativ deficitar este furnizat de Planul de Dezvoltare Regionala din Nord Vest, care furnizeaza o prezentare incompleta a sectorului IMM-urilor. Nu se mentioneaza nimic despre profit sau cifra de afaceri, nu se realizeaza o divizare a intreprinderilor in functie de sub-sectoare. Nici macar in termeni generali nu sunt prezentate cate IMM-uri se gasesc in regiune sau la nivel judetean. Singura informatie disponibila este aceea ce “ in ceea ce priveste IMM-urile inregistrate, judetele Cluj si Bihor se situeaza pe primele locuri la nivel national (insa nu se precizeaza in baza carui criteriu de comparatie a fost facuta aceasta clasificare), in timp ce Salaj inregistreza cel putin 1622 societati comerciale active.” In cadrul materialului sunt prezentate in continuare in care judete sunt concentrate principalele sub-domenii economice, fara a fi precizate nici in acest caz cifrele pe care se bazeaza aceste afirmatii.

2.3 Structura Economica Sectoriala

Acest paragraf trebuie sa furnizeze o analiza detaliata a principalelor sectoare de activitate ale regiunii, adica agricultura, industria si serviciile. Trebuie sa rezulte clar care sunt sectoarele ce inregistreaza un declin, care sunt in crestere si sa identifice pe cele care nu au nici o posibilitate de recuperare.

2.3.1 Agricultura.

Descrierea acestui sector al economiei regionale trebuie sa furnizeze in primul rand informatii referitoare la productia agricola prin valoarea totala raportata atat la nivel regional cat si sub-regional. Efectuarea unei comparatii cu alte regiuni va putea clasifica regiunea analizata, la nivel national. Productia agricola regionala poate fi analizata din punct de vedere al compozitiei si de-a lungul unei anumite perioade de timp: Procentajul corespunzator productiei animale si vegetale poate fi obtinut. O analiza detaliata poate indica tipologia productiei animaliere (lapte, carne suina, bovina si avicola) si tipologia productiei vegetale (legume, cereale, fructe si productia viticola). Vor trebui furnizate datele referitoare la suprafetele agricole ale regiunii si la nivel sub-regional, procentele de acoperire din suprafata totala si evolutia inregistrata in ultimii ani. De asemenea trebuie avute in vedere proportiile de impartire intre terenurile agricole private si publice la nivel judetean. Suprafetele agricole vor fi in continuare analizate din punctul de vedere al impartirii lor in suprafete arabile, pasuni, livezi si suprafete viticole. Vor fi avut in vedere terenurile impadurite prezente la nivel regional si masura in care sunt exploatate de intreprinderi de prelucrare a lemnului si in ce

masura (volumul de materie lemnoasa exploatarea). Imaginea va fi completa in masura in care se vor furniza informatii in ceea ce priveste ocuparea fortei de munca in agricultura si veniturile obtinute din activitati agricole.

Scopul acestui sub paragraf ar fi acela de a evalua situatia agriculturii regionale. Evolutia valorii totale a productiei agricole la nivel regional va permite intelegerea unei eventuale crize a acestui sector, daca se afla in declin sau daca se gaseste la acelasi nivel cu evolutia inregistrata la nivel national sau prin comparatie cu alte regiuni. Declinul va putea fi reflectat de o scadere a veniturilor din activitatile agricole si prin eventuala contractie inregistrata de forta de lucru in domeniul agricol. O clasificare detaliata a productiei agricole va permite efectuarea de comentarii in ceea ce priveste evolutia de declin sau expansiune a anumitor sub-sectoare in ultimii ani si se va putea cuantifica contributia procentuala a regiunii la nivel national in produsul fiecarui sub-sector analizat. Datele referitoare la suprafetele agricole vor furniza informatii in ceea ce privesc schimbarile destinatiei terenurilor (de exemplu trecerea unor terenuri din suprafete arabile in categoria pasunilor si invers) si asupra tipologiei culturilor agricole si a evolutiei lor.

Informatiile cu privire la practicile inovative ca de exemplu, bioagricultura, pot fi obtinute. Pot fi obtinute si anumite informatii referitoare la institutiile de cercetare sau/si cursuri de specialitate din domeniul agricol existente in regiune.

Schimbarile structurale inregistrate de agricultura regionala datorita statutului juridic al terenurilor si a transformarilor in dreptul de proprietate vor reiesi din analiza extinderii cotelor detinute de privati din suprafetele agricole.

Cel mai relevant studiu de caz in ceea ce priveste descrierea sectorului agricol poate fi gasit in Proiectul francez pentru Documentul Unic de Programare Obiectiv 2 si Tranzitia Regiunii Pays de la Loire (<http://www.pays-de-la-loire.pref.gouv.fr/dossiers/pdf/docup.pdf>). Paragraful dedicat descrierii conditiilor agriculturii regionale este foarte detaliat. Valoarea totala a productiei agricole, plaseaza regiunea pe al doilea loc la nivel national dupa Bretagne. Suprafata agricola este impartita in trei parti aproximativ egale: o treime este dedicata campilor, o treime culturilor agricole si o treime pasunilor. Zootehnia reprezinta o caracteristica principala a regiunii, plasand-o pe primul loc la nivel national in ceea ce priveste carnea bovina, al doilea loc pentru productia de lapte, carne de pui si de porc. In ceea ce privesc culturile agricole, regiunea este specializata in zone viticole, ocupa locul doi pentru productia de cartofi si primul loc in horticultura. In cadrul unui grafic sunt prezentate datele referitoare la suprafetele agricole si procentele dedicate cerealelor, horticulturii, zonelor viticole si culturilor crescute organic. Sunt incluse deasemenea datele referitoare la septelul de suine, bovine si avicole, impreuna cu numarul angajatilor din sectorul agricol.

Pentru a da un exemplu din realitatea romaneasca, Planul de Dezvoltare Regionala Sud Est, in cadrul paragrafului dedicat sectorului primar (paginile 21-22) trebuie cu siguranta foarte mult imbunatatit. Nu sunt furnizate cifre in ceea ce priveste valoarea totala a productiei agricole regionale, drept pentru care nu se poate face o clasificare a regiunii la nivel national. Nu se face deasemenea nici o clasificare a tipologiei productiei agricole intre productia vegetala si cea de origine animala. O singura informatie este furnizata in ceea ce priveste cresterea productiei in 1997 cu 10,7% in raport cu 1996, in mod decisiv fiind determinata de o crestere a productiei vegetale de 21,8%. In schimb domeniul viticol este prezentat in mod detaliat, rezultand ca acest domeniu pozitioneaza regiunea Sud Est pe primul loc din punct de vedere al suprafetelor viticole, depasind media nationala cu 1,72. Toate judetele care compun regiunea depasesc media nationala. In ceea ce privesc schimbarile structurale operate in

cadrul agriculturii, se face referire la cresterea contributiei sectorului privat in productie cu 18,5% in 1997 prin raportare la 1996, acoperind in 1997 84,2% din totalul productiei agricole obtinute la nivel regional. Avand in vedere suprafata agricola, planul nu ofera nici un fel de informatii in ceea ce priveste structura terenurilor. Doar un tabel prezinta procentul detinut de suprafetele agricole din totalul suprafetelor fiecarui judet, si se afirma ca "procentul suprafetelor agricole in totalul zonei este foarte mare, depasind media nationala in trei judete". In acelasi document nu sunt furnizate nici un fel de informatii in ceea ce priveste suprafetele cu diferite destinatii agricole: pasuni, teren arabil, suprafete viticole sau procentele de ocupare a diferitelor suprafete agricole. Doar in masura in care se va include acest tip de informatii va deveni plauzibila descrierea suprafetelor irigate la nivel regional si judetean care deja ocupa un loc important in documentul deja elaborat.

2.3.2 Industria

Sectorul secundar ar trebui descris prin prezentarea datelor in ceea ce priveste productia industrială, ca total al valorii adăugate, permitând astfel clasificarea regiunii la nivel național. Este necesară analiza producției industriale din sectorul public și privat în diferite momente din timp pentru a putea aprecia viteza, intensitatea și eficiența procesului de privatizare. De asemenea, este importantă și clasificarea întreprinderilor din sectorul industrial după tipul de proprietate.

Evoluția numerică a IMM-urilor arată faptul că dinamica regională a mediului economic și structura sectorială a acestora este utilă pentru a identifica unde aduc noile întreprinderi noi specializări sau unde se înregistrează o întărire a celor existente.

Trebuie furnizate date în ceea ce privește numărul total de angajați în sector în ultimii ani, împreună cu datele ocupării forței de muncă pe o întreagă perioadă, și în consecință urmate de comentarea și interpretarea datelor.

De asemenea ar fi utile informațiile privind investițiile străine în acest sector. Ar trebui întocmit un grafic tabel care să prezinte ponderea fiecărui subsector ca număr de întreprinderi, număr de angajați și totalul valorii adăugate. Investițiile străine în sectorul industrial sunt importante în termeni de capital sau număr de unități dar și în funcție de tipul de activitate, care pot oferi o idee cu privire la relațiile posibile între unitățile externe și cele din regiune, impactul acestora asupra dinamicilor locale și regionale și rolul acestora asupra *procesului tehnologic sau de difuzare a cunoștințelor*.

Subsectoarele de activitate pot fi determinate în diferite maniere. Prima variantă de clasificare ar fi aceea bazată pe împărțirea în activități de minerit, prelucrare și industria construcțiilor, iar într-o a doua categorie ar trebui incluse industria construcțiilor de mașini, electrică, inginerie electronică, mobilă, industria ușoară (textile, confecții) industria alimentară și industria producătoare de autovehicule. Ar trebui interpretate datele referitoare la fiecare subsector, precizându-se creșterea sau declinul înregistrat în ultimii ani și efectuate comparații cu situația existentă la nivel național. **FOARTE IMPORTANT:** Un alt grafic ar trebui dedicat principalelor întreprinderi cheie prezente la nivel regional într-un anumit an specificându-se pentru fiecare județ numele, localitatea, tip de activitate și cifra de afaceri, număr de angajați (dacă e posibil în timp, dacă s-au făcut disponibilizări importante în anii precedenți).

Principalul scop al acestei secțiuni ar trebui să fie furnizarea informațiilor necesare pentru verificarea eventualei dependente a structurii economice regionale de industria de prelucrare ca generator de locuri de muncă și bunăstare economică. Informațiile referitoare la totalul valorii adăugate din producție și numărul total de angajați din industria prelucătoare vor permite clasificarea regiunii la nivel național, în timp ce analizarea acestor date într-o perioadă determinată de timp va putea releva situația sectorului în analiză: creștere sau declin.

Informatiile referitoare la valoarea adaugata sunt relevante, in special daca sunt completate de partea din activitatea industriala cu valoare adaugata mare folosita ca si indicator pentru *capacitatea regiunii de a atrage investitii mari*.

Analiza la nivel subsectorial va furniza o imagine a sectorului aratand care dintre ele este mai puternic si care inregistreaza situatii de criza relevand eventualele probleme intampinate.

Performanta la nivel regional poate fi considerata in functie de comportamentul si dinamica anumitor firme si industrii cheie. Ar putea fi folositoare utilizarea "abordarii tip retea" prin descrierea relatiilor existente intre aceste firme, enumerand doar *principalii furnizori si clienti*. In functie de aceasta se identifica doua tipuri diferite de sisteme industriale: sistem industrial bazat pe retea regionala si sistem industrial bazat pe firme independente. Regiunile pot fi de asemenea: autarhice, orientate spre interior sau spre exterior, regiuni descentralizate. Relatiile de tip vertical ale intreprinderilor cheie pun in evidenta gradele diferite de dependenta dintre ele, le definesc pe cele caracterizate prin organizatii ierarhice si legaturi standardizate cu furnizorii si posibilele impacte negative asupra performantei economice a regiunii.

Un exemplu pozitiv in acest sens a fost elaborat in cadrul Proiectului francez DOCUP 2000 – 2006 Obiectiv 2al Regiunii Pays de la Loire. In cadrul documentului este realizata o scurta prezentare introductiva a industriei din regiune. In functie de numarul de angajati, Pays de la Loire ocupa locul 4 printre regiunile industriale franceze. Avand in vedere ca in perioada 1997 si 1998 s-a inregistrat un numar de 8000 noi angajati se poate afirma ca la nivel regional, situatia se prezinta mult mai bine decat la nivel national in anii '90. Apoi este prezentata situatia inregistrata in diferitele subsectoare traditionale (santiere navale, industria de armament, textile si incaltaminte), care au inregistrat un declin in favoarea altor sectoare precum prelucrarea materialelor plastice si industria alimentara si mai ales in favoarea dinamicului sector al IMM-urilor. Prezentarea este urmata de o analiza detaliata a urmatoarele sectoare: productia de masini, industria alimentara, moda, industria electronica, IT, sectorul electric, prelucrarea maselor plastice, mobila, santierele navale si industria de automobile. De exemplu, industria constructoare de masini este analizata prin luarea in considerare a numarului de angajati, ponderea acestora la nivel regional si locul ocupat la nivel national. Asemenea intreprinderi sunt concentrate in (Maine-et-Loire si Lore-Atlantique) cu numarul de angajati (19 000 corespunzand cu 60% din numarul total din acest sector in regiune). Evolutia acestui subsector se analizeaza atunci cand se afirma ca a crescut semnificativ cu 12,2% in perioada 1995-1997 in functie de valoarea adaugata inregistrata. Sunt precizate si aspectele negative, respectiv ca atat nivelul investitiilor cat si cel al exporturilor se situeaza sub media nationala.

Pentru a vedea cum trebuie revizuite planurile de dezvoltare regionala in Romania, vom analiza paragraful dedicat sectorului secundar in cadrul Planului de Dezvoltare Regionala din regiunea Nord Vest (pag. 16-17). In primul rand, capitolul respectiv, "Analiza Economica pe Sectoare de Activitate (primar, secundar si tertiar)" alocă un paragraf separat industriei miniere (care contine o descriere a dificultatilor intampinate de acest subsector si nu sunt furnizate nici un fel de date in ceea ce priveste forta de munca ocupata sau cifra de afaceri obtinuta). Urmatorul paragraf este dedicat analizei sectorului manufacturier. Si in acest caz nu se furnizeaza prea multe informatii necesare pentru efectuarea de observatii sau care ar putea fi interpretate. Informatiile privind ocuparea fortei de munca sunt cele relative anului 1998, (60,2% di totalul populatiei ocupate lucreaza in industrie) nu pot furniza in sine o baza utila pentru efectuare unor comparatii cu alte regiuni sau pentru a determina evolutia inregistrata de sector in ultimii ani. Cifra de afaceri globala din industrie la nivel regional este privita doar in masura in care contribuie la cifra de afaceri regionala (51,68%). Nu se face nici in acest

caza vreo comparatie cu alte regiuni si nici evolutia acestui indicator nu poate fi apreciata. Declinul sectorului industrial este clasificat a fi de 50% insa nu se face nici o referinta la perioada de timp la care se refera acest procent. Nu sunt efectuate analize subsectoriale, cu exceptia industriei de constructii care este descrisa pe larg cu prezentarea unei liste a noilor zone de constructii si dificultatile intampinate ("lipsa unor materiale moderne si eficiente, lipsa materialelor multifunctionale, cumulata cu reducerea drastica a comenzilor") ceea ce a determinat o reducere masiva a activitatii de constructii, cauzand o crestere de 50% a somajului din 1989 in prezent. Prin urmare, nu se poate intelege care subsectoare inregistreaza un declin si care sunt in crestere. Nu in ultimul rand nu se precizeaza care sunt principalele intreprinderi prezente in economia industrială regională.

2.3.3 Servicii

Analiza sectorului terțiar va trebui să ia în considerare în primul rând totalul valorii adăugate generate de către acest sector. În ceea ce privește furnizarea aceluiași tip de informații celelalte regiuni vor putea clasifica regiunea în analiza la nivel național. Trebuie precizat de asemenea numărul total de angajați în acest sector, într-o perioadă care să cuprindă ultimii ani. Compararea acestor date cu situația ocupării forței de muncă la nivel regional va putea genera cadrul efectuării anumitor observații. Va trebui de asemenea elaborat un grafic care să prezinte ponderea fiecărui subsector, în funcție de numărul total de unități furnizoare de servicii, în funcție de nivelul de angajați și de totalul valorii adăugate. Subsectoarele analizate trebuie să includă sectorul turistic, caruia trebuie să i se acorde o atenție deosebită (prin rezumarea elementelor cheie și descrierea lor detaliată în cadrul unei secțiuni dedicate). Va urma o descriere a fiecărui subsector și analiza situației relative, respectiv creșterea sau declinul înregistrat în anii precedenți și efectuate comparațiile cu datele înregistrate la nivel național.

2.4 Situația și Potențialul Infrastructurii

Punerea la dispoziție a unei infrastructuri fizice reprezintă premiza oricărei dezvoltări economice sustenabile. Pentru evaluarea situației existente și a potențialului infrastructurii regionale vor trebui analizate patru puncte:

- Infrastructura de Transport
- Infrastructura de Utilități
- Infrastructura de învățământ și sanitară
- Infrastructura în domeniul cercetării, transferului tehnologic și al societății informatice.

2.4.1 Infrastructura de Transport

Această secțiune va trebui elaborată ținând seama de principalele modalități de transport din regiune: căile ferate, transport rutier, aerian și naval. Descrierea rețelei feroviare la nivel regional va trebui să ia în considerare numărul total de kilometri de cale ferată, densitatea căilor ferate (cat km de cale ferată pe 1000 de km pătrați), procentul de secțiune electrificată, date care pot fi introduse într-un tabel care să cuprindă cifrele corespunzătoare și la nivel național. Trebuie furnizate informațiile referitoare la numărul de stații, eventuală existența a unor facilități pentru transportul intermodal, care sunt principalele magistrale ferate, orasele care sunt astfel conectate, principalele noduri feroviare și legăturile internaționale. Rețeaua de drumuri trebuie analizată prin includerea datelor referitoare la numărul total de km de drumuri naționale, județene sau comunale din cadrul regiunii. Alte date trebuie să includă procentul

drumurilor asfaltate si nemodernizate si densitatea drumurilor (cati km de drumuri raportat la 100 de km patrati), prin raportare atat la nivelul regional cat si la cel national. Partea dedicata transportului aerian trebuie sa descrie aeroporturile existente in regiune, dotarile lor tehnice, numarul de linii nationale si internationale deservite, informatii in ceea ce priveste traficul de pasageri anual si cantitatea (in tone) traficului de marfuri (pentru terminale cargo). Transportul naval trebuie analizat prin descrierea principalelor fluvii navigabile sau cu potential navigabil, porturile de natura comerciala sau industriala, precizandu-se dotarile si conexiunile cu calea ferata, drumuri sau dotarea cu spatii de depozitare.

Pentru a furniza un sprijin eficient competitivitatii afacerilor si pentru a reduce izolarea populatiei din zonele rurale, accesul usor si economic la pietele si la servicii de personal este esential. Avand in vedere aceste consideratii, aceasta sectiune trebuie sa descrie conditiile in care se gaseste fiecare tip de infrastructura de transport, in vederea evidentierii eventualelor probleme si a potentialului. De exemplu reseaua de transporturi feroviare ar putea fi afectata de o viteza redusa de trafic a trenurilor, intarzieri sau conditiile proaste in care se gasesc elementele rulante, reducandu-se in consecinta contributia acestui tip de transport la economia regionala. Problemele intampinate de reseaua de drumuri ar putea fi lipsa autostrazilor, capacitate scazuta de suportare a mijloacelor de transport grele calitatea scazuta a sistemului de iluminare si de marcare stradal (cu consecinte deosebite asupra sigurantei circulatiei).

In ceea ce priveste transportul aerian, problemele intampinate pot fi legate de lipsa de dotari specifice necesare aterizarii chiar in conditii speciale sau faptul ca serviciile de intretinere nu sunt de nivel international. Ulterior va trebui analizat daca principalele centre urbane sunt conectate in mod adecvat ori prin drumuri ori prin cale ferata, sau masura in care zonele rurale sunt deservite de infrastructura de transport. In cazul in care , in urma analizei rezulta ca zonele rurale sunt prost deservite sau ca durata conexiunilor este foarte lunga, si accesul catre punctele de comunicare este dificil, aceste elemente ar putea avea implicatii deosebite in ceea ce priveste mediul afacerilor in comunitatile rurale. Poate fi pusa in evidenta dezvoltarea potentiala a fiecarui mod de transport, de exemplu caile ferate ar putea prelua o mai mare parte din traficul de marfuri, degrevand in consecinta traficul rutier.

Infrastructura de transport este foarte bine prezentata in Programul Spaniol *Programa Operativo Integrado de Castilla y Leon 2000-2006* (http://www.jcyl.es/jcyl/ceh/dgae/svsaci/bde/poi2000-2006/programa_integrado.htm). In primul rand, lungimea totala si densitatea retelei drumurilor regionale sunt comparate cu datele de la nivel national. Sunt furnizate informatii in ceea ce privesc categoriile de drumuri nationale, regionale si provinciale. De exemplu, drumurile apartinand retelei regionale (in sensul ca administrarea este efectuata de catre autoritatea publica din Castilla si Leon) totalizeaza 11,300 km reprezentand 34% din totalul regiunii. Sunt de asemenea evidentiate si problemele. Acestea privesc in principal drumurile provinciale care inregistreaza nivele scazute de intretinere, chiar daca se reaminteste ca acest sistem este cel mai extins, avand 16,738 km si este supus unor imbunatatiri semnificative. In ceea ce priveste reseaua de cai ferate, are o lungime totala de 1,976 km (corespunzand a 15.7 % din reseaua nationala), din care 603 km cu sine duble si 963 km electrificati. Alte informatii importante sunt furnizate in ceea ce priveste numarul de orase si de persoane deservite de catre reseaua feroviara in regiune si procentul calatoriilor efectuate in regiunea Castilla si Leon. In final, principalele deficiente ale retelei de cale ferata sunt identificate prin lipsa de facilitati logistice si prin deficientele in conexiune cu alte modalitati de transport, ceea ce a cauzat un declin al transportului de marfuri feroviar.

O analiza slaba a infrastructurii de transport se regaseste in planul romanesc al regiunii Nord Vest, in cadrul capitolului "Infrastructuri de Comunicatie". Reteaua de drumuri este prezentata prin luarea in considerare a listei drumurilor europene care traverseaza regiunea,

principalele orase inter conectate stradal, totalul de km impartit intre drumuri nationale si judetene, densitatea drumurilor la nivel regional si judetean, intre ultimele facandu-se si o comparatie. Lipsesc in schimb datele cu privire la drumurile asfaltate sau nemodernizate, fiind accentuate in schimb principalele lipsuri ale retelei regionale de drumuri. Acestea includ lipsa autostrazilor, sistemul deficitar de iluminare si marcare stradala si capacitatea limitata de trafic a drumurilor judetene. Cu privire la calea ferata sunt furnizate date asupra numarului total de km, densitatea cailor ferate si procentul sectiunilor electrificate. Lipsesc in schimb informatii privitoare la principalele magistrale feroviare, orasele conectate, existenta facilitatilor, conditiile sistemului de rulare, precum si principalele probleme care afecteaza caile ferate din regiune. Cu privire la transportul aerian se precizeaza doar numarul aeroporturilor si a rutelor nationale si internationale deservite, in timp ce problemele specifice sunt prezentate pe scurt si in mod generic. Singura afirmatie facuta in acest sens este : "Serviciile de transport aerian sunt slabe, lipsind dotarile tehnice pentru aterizare in conditii speciale". Nu in ultimul rand, nu este analizat potentialul pentru dezvoltare in cazul nici unei modalitati de transport.

2.4.2 Infrastructura de utilitati

Infrastructura de utilitati include serviciile de furnizare a apei, sistemul de canalizare, retelele de distributie a gazului, sistemele de termoficare/ incalzire si reseaua electrica. Furnizarea apei trebuie analizata prin prezentare informatiilor referitoare la numarul localitatilor (municipii, orase si comune) deservite, lungimea retelei exprimate in km, cantitatea de apa potabila distribuita exprimata in metri cubi si cantitatea de apa pentru uz domestic (in metri cubi) pe fiecare an. Pentru efectuarea unor comparatii va fi necesar sa se imparta informatiile prin clasificare la nivel judetean si national. Sursa apei potabile va trebui deasemenea precizata intrucat poate proveni fie din ape de suprafata tratate sau din ape din panza freatica. Informatiile suplimentare vor privi conditiile in care se gaseste sistemul de conducte si sistemele de tratare. In ceea ce priveste sistemul public de canalizare, documentul trebuie sa mentioneze numarul localitatilor deservite in cadrul diferitelor judete si lungimea totala. Procentele de acoperire cu sistem de canalizare vor trebui comparate cu existentul la nivel national. Sistemul de distributie a gazului va trebui analizat prin prisma numarului de localitati conectate la reseaua de distributie, lungimea totala a conductelor, volumul total de gaz consumat si cantitatea pentru consum domestic atat la nivel regional cat si judetean. Energia termica furnizata prin intermediul centralelor termice va fi masurata prin prisma localitatilor deservite. In final va trebui intocmit un tabel de prezentare a sistemului de furnizare a energiei electrice incluzand procentul de populatie care are acces la electricitate atat la nivel judetean cat si regional. Trebuie precizate zonele in care utilizatorii domestici nu au acces la retea sau accesul este foarte dificil.

Descrierea utilitatilor publice existente in regiune are scopul de a evalua deficientele inregistrate. Tinand cont de importanta furnizarii apei curate, de calitate si a unui sistem de canalizare functionant, pentru motive sanitare usor de inteles, informatiile privind furnizarea apei si sistemul de canalizare vor trebui sa evidentieze judetele si localizarea (sisteme de tratare, conducte) acolo unde sunt necesare interventii. Descrierea retelei de distributie gaz are scopul de a evalua extinderea consumului de gaz pentru utilizare domestica care are un efect foarte important asupra utilizatorilor domestici si indirect asupra vietii oamenilor atat prin prisma prepararii alimentelor cat si prin prisma sistemului de incalzire centralizat sau individual. Analiza sistemului de furnizare a energiei electrice va putea indica in care zone ale

regiunii este nevoie sa se contruiasca noi statii de productie a energiei electrice sau care zone de locuit izolate trebuie conectate la retea.

Documentul Unic de Programare pentru Obiectivul 2 in regiunea Sud Scotia 2000 - 2006 (<http://www.sosep.org/SPDContent.htm>) trateaza argumentul utilitatilor publice, accentuand sectiunile dedicate furnizarii apei si a serviciilor de canalizare din regiune. In cadrul unei scurte introduceri se explica care sunt principalele surse de apa (bazine de acumulare/rezervoare, ape de suprafata curgatoare, panza freatica de diferite adancimi) si care sunt autoritatile care gestioneaza aceste servicii. In cadrul aceluiasi capitol sunt descrise utilitatile din doua principale zone ale regiunii: Dumfries si Galloway pe de o parte si Scottish Borders pe de alta parte. In prima zona, cresterea consumului de apa a generat probleme care au agravat situatia furnizarii impunand in lunile estive restrictii si rationalizare. In consecinta s-au pus in aplicare programe pentru a descoperi si pune in valoare alte surse de apa subterane si pentru a imbunatati calitatea apei. Este de asemenea subliniat ca in Dumfries si Galloway apele subterane au un potential considerabil si pot prezenta un interes deosebit pentru industria alimentara, furnizand o sursa de apa stabila, continua si la un cost scazut. In ceea ce priveste sistemul de canalizare, se subliniaza ca au fost depuse eforturi semnificative pentru a imbunatati statiile de tratare a canalizarii situate pe coaste. In ciuda acestui lucru, in multe astfel de statii din Dumfries si Galloway, lucrarile nu au reusit sa atinga standardele impuse sau exista cazuri in care o parte din apele reziduale netratate pot cauza probleme de mediu inconjurator.

Sistemul utilitatilor publice a fost descris destul de insuficient in planul de dezvoltare regionala a regiunii Vest din Romania. Paragraful in discutie mentioneaza toate tipurile de utilitati furnizate insa intr-o maniera incompleta si fara a furniza datele de suport. Retelele de distributie a energiei electrice, gaz natural si incalzire prin energie termica sunt tratate foarte pe larg, prin fraze de tipul „ in general distributia este buna” si „ relativ extinsa”. Doar in cazul grilei de distributie a energiei electrice, prezentarea este insotita de o data, atunci cand se afirma ca procentul de sate electrificate este de 90%. Serviciilor de furnizare a apei le este consacrat mai mult spatiu, punandu-se in lumina principalele deficiente si potentialul pentru dezvoltare. Problemele intalnite privesc extinderea capacitatilor de inmagazinare, tratare si distributie. Cresterea rezervei potentiale de apa poate fi ajutata prin exploatarea lacurilor de acumulare prezente in regiunea muntoasa si zona de dealuri a regiunii. In ultima sa parte, paragraful abordeaza problema sistemului de canalizare careia i se acorda doar cateva fraze, asupra caracterului sau limitat si in majoritate situat in zonele urbane si starea proasta de intretinere.

2.4.3 Infrastructuri de Educatie si Sanitare

Analiza infrastructurii de educatie trebuie sa inceapa prin furnizarea numarului de institutii de educatie prezente in regiune: gradinite, scoli elementare, gimnazii, licee, scoli profesionale, scoli post-liceale, scoli tehnice si universitati. Trebuie de asemenea furnizate date referitoare la numarul de elevi/ studenti inregistrati in ultimii ani scolari, preferabil prin intermediul unui grafic. Cel mai important va fi sa se furnizeze conditiile in care se gasesc cladirile si dotarile cu infrastructura electronica (computere) a laboratoarelor, facilitati de sport si librarii. O atentie speciala va trebui acordata universitatilor (atat publice cat si private) localizate in cadrul regiunii impreuna cu descrierea facultatilor si specializarilor. In ceea ce priveste infrastructura sanitara vor trebui furnizate date privind numarul de spitale, policlinici, dispensare medicale, farmacii, laboratoare de analize, cabinete stomatologice, sanatorii TBC, numarul de personal sanitar (doctori) si capacitatea spitalelor (numarul de paturi raportate la 1000 de locuitori), toate datele fiind furnizate separat pentru fiecare judet.

Furnizarea informatiilor privind institutiile de educatie va permite evaluarea acestui tip de infrastructura. Datele privind numarul institutiilor vor permite efectuarea de comparatii atat la nivel national cat si intre diferite regiuni. Descrierea starii in care se afla infrastructura de invatamant, si dotarile vor permite evidentierea principalelor probleme cu care acestea se confrunta. In ceea ce priveste infrastructura sanitara, principalul scop al analizei este de a evalua calitatea acestuia, in raport permanent cu standardele cerute de nivelul calitativ al serviciilor medicale.

Paragraful dedicat "Invatamantului superior/Invatamant avansat si Infrastructuri de Formare" din cadrul Documentului Unic de Programare Obiectiv 2 al regiunii West Midlands 2000 – 2006 constituie un exemplu bun in ceea ce priveste modul de abordare a infrastructurii de educatie. In primul rand, printr-o prezentare generala se furnizeaza informatii in ceea ce priveste numarul institutiilor de educatie si tipologia acestora. De exemplu se afirma ca exista 12 institutii de invatamant superior (dintre care unele de renume international precum colegiul agricol, renumit ca fiind cel mai important din tara), din care trei au facultati de afaceri in portante, in timp ce sistemul de educatie superioara cuprinde 56 de colegii. In continuare sunt prezentate cele trei scheme de invatamant din regiune, care cuprind 57 de programe si 78 de asociati.

Textul descriere apoi sistemul de invatamant superior prin prezentarea numarului de studenti care urmeaza studiile universitare in regiune, comentarii asupra evolutiei acestuia. Sunt de asemenea evidentiata si dificultatile cu care sistemul se confrunta precum faptul ca in zonele rurale specializarea superioara este limitata la un numar restrans de materii si discipline si tendential sunt partial constituite din cursuri de practica. Este furnizat de asemenea numarului studentilor care urmeaza cursuri dupa terminarea scolarizarii obligatorii. In ceea ce priveste formarea profesionala, paragraful subliniaza caer sunt furnizorii de cursuri bazate pe activitate practica, care sunt in majoritate Asociatii Grup de Formare si o serie organizatii comunitare si voluntare care organizeaza acest tip de cursuri. Programul Operativ Integrat *Castilla si Leon 2000-2006*, furnizeaza un astfel de exemplu in ceea ce priveste modul in care infrastructurile sanitare trebuiesc trecute in revista. Astfel sunt inregistrate 57 de spitale in cadrul regiunii din care 25 private iar restul se afla sub responsabilitatea autoritatii publice precum *INSALUD, Comunidad Autonoma, Disputaciones* si Ministerul Apararii. Exista in cadrul documentului informatii privind numarul medicilor generalisti, pediatri si numarul de locuri spitale (paturi pe 1000 de locuitori), efectuandu-se in consecinta comparatii cu media la nivel national.

Nu toate Planurile Regionale de Dezvoltare ale regiunilor din Romania contin capitole referitoare la infrastructurile de invatamant si sanitare. In cazul in care aceste capitole exista, descrierea sectoarelor se face in mod separat pentru invatamant si sanatate in general. De exemplu planul de dezvoltare al regiunii Nord Est mentioneaza infrastructura de invatamant in cadrul capitolului de educatie si probleme sociale. Singura informatie disponibila este ca regiunea include toate tipurile de invatamant, ca exista trei centre universitare la Iasi, Bacau si Suceava cu 10 universitati, avand peste 42,000 de studenti inregistrati si 3500 personal didactic. Infrastructura de invatamant este tratata pe scurt in cadrul paragrafului " Infrastructuri Sociale, Traditii, Turism si Turism Rural, elemente Culturale". Este prezentat doar un tabel cuprinzand sistemul de asistenta sanitara in mediul rural insa fara a fi comentat. Apoi, sunt prezentate numarul dispensarelor din comune, numarul de personal medical, paturi disponibile in cadrul unitatilor medicale, numarul farmaciilor si a punctelor farmaceutice din zonele rurale in cadrul fiecarui judet din regiune. Lipseste, prin urmare, orice fel de informatie privind zonele urbane si la nivelul intregii regiuni ceea ce ar fi facut posibila identificarea discrepantelor in dotarea cu infrastructura medicala.

2.4.4 Cercetare, Transfer Tehnologic si Infrastructura Societatii Informatice.

Institutede de cercetare prezente la nivelul regiunii ar trebui prezentate prin descrierea numarului total, specializarea si numarului de angajati. Va trebui inclus un tabel care prezinta aceste institutii cu numele, domeniul de activitate precum inginerie, alimentatie si agricultura, mediul inconjurator, biotehnologi, cultura, telecomunicatii, etc. Va trebui evidentiata existenta in regiune a unor parcuri tehnologice care cuprin centre de cercetare dezvoltare si intreprinderi high-tech. Vor trebui incluse in text informatii referitoare la localizarea acestora, sectoarele in cadrul carora opereaza intreprinderile, numarul de angajati si legaturile existente cu alte intreprinderi. Imaginea acestui sector va trebui completata prin includerea datelor privind totalul general al investitiilor directionate catre acest sector, numarul personalului angajat (in procente din populatia activa) atat la nivel regional cat si national.

Societatea informatica este bazata pe Tehnologiile de Informatie de Comunicatie (ICT). Numarul de societati operante in sectorul ICT si numarul de angajati in sector poate masura importanta sectorului ICT in regiune. Societatile din acest sector pot fi clasificate in functie de tipul activitatilor desfasurate: consultanta si furnizare de hardware/software , productia de computere si elemente de birotica, activitati de colectare si elaborare de banchi de date, procesare de date, telecomunicatii si fabricarea echipamentelor de transmitere/ receptie TV/radio. O analiza a gradului de dotare cu ICT si a modului de utilizare in afaceri trebuie deasemenea inclusa. Informatiile privind aceste aspecte trebuie obtinute prin intermediul unui sondaj in randul intreprinderilor, chestionarele cuprinzand intrebari daca intreprinderile sunt dotate cu computere si masura in care acestea sunt utilizate, CD-ROMuri, modemuri, conectari internet si E-mail. Un sondaj poate fi realizat luand in calcul firmele care ofera servicii de internet si clientii lor: numar abonati la e-mail si servicii internet, numar ore conectare client la Internet etc. In ceea ce priveste dotarea si utilizarea domestica a echipamentelor de calcul, va trebui efectuat un sondaj prin care sa se certifice utilizarea PC-urilor, a internet-ului sau modem/ fax la domiciliu. ICT au un rol foarte important in instruire. Trebuie in consecinta evaluata prezenta acestora in scoli prin intermediul unor sondaje prin care sa se obtina numarul de computere in cadrul fiecarei institutii de invatamant, numarul de elevi corespunzator posibilitatii de utilizare, procentul scolilor conectate la internet. Trebuie de asemenea masurata extinderea retelei de comunicatii pe baza densitatii conectarilor telefonice, adica numarul de linii de telefon pe 100 de locuitori, fiind clasificate datele la nivel judetean. Va fi de asemenea analizata evolutia inregistrata de utilizatorii de linii telefonice si de telefoane mobile de-al lungul unui perioade de cativa ani, iar tendintele acestei evolutii vor trebui comparate cu cele inregistrate la nivel national.

Furnizarea informatiilor referitoare la institutiile de cercetare dezvoltare va permite efectuarea de comentarii in ceea ce priveste activitatea acestora si influenta pe care o au in ceea ce priveste transferul tehnologic catre intreprinderi. Trebuie reamintit ca deficientele inregistrate in dezvoltarea tehnologica constituie un important factor de involutie pentru intreprinderi, mai ales in cazul IMM-urilor care nu au resurse suficiente pentru a le dedica inovatiei. Trecerea in revista a ICT este esentiala pentru a determina rata cu care se dezvolta societatea informatica in cadrul regiunii. Trebuie reamintit ca difuzarea informatiilor si a tehnologiilor de comunicare este considerata un element de avangarda a unei noi revolutii industriale care va crea noua economie, purtatoare a unui nou val de cunostinte, revolutie in cadrul careia, informatia reprezinta resursa critica si baza pentru competitie. In lumina acestor tendinte globale, este deci necesar sa se vada modul in care la nivelul regiunii sectorul afacerilor utilizeaza ICT, la nivel individual si in instruire. Analiza retelei de telecomunicatii va face posibilă identificarea disparitatilor dintre diferite zone din regiune si evidentiarea problemelor precum inconvenientele care deriva din utilizarea sistemelor telefonice manuale.

Programul Italian Operativ National pentru Regiunile din Obiectivul 1 – Cercetare Stiintifica, Dezvoltare Tehnologica, Educatia Superioara 2000 – 2006 reprezinta un bun exemplu de caz pentru analiza cercetarii si transferului tehnologic la nivel regional. Intr-adevar, in cadrul documentului sunt evidentiata caracteristicile institutiilor de cercetare din sudul Italiei, intr-o prezentare detaliata. In ceea ce priveste de exemplu regiunea Campania, sunt efectuate comentarii in baza unui grafic in care este prezentat numarul institutiilor apartinand diferitelor ministere, precum Agricultura, Industrie si Sanatate, numarul diferitelor agentii de stat (*Centrul National Cercetari, Institutul National pentru Energii Alternative, etc.*) sau numarul de universitati, totalul resurselor angajate de catre fiecare institutie, numarul de cercetatori si de personal tehnic. Aceste informatii au facut posibila clasificarea regiunii ca principalul pol de cercetare din sudul Italiei avand inregistrate 5,000 persoane anagajate in cercetare (31.4% din totalul Italiei de sud) si o cheltuiala publica aferenta de 33.2 % din totalul Italiei de sud. In final sunt prezentati doi indicatori care permit compararea cu media echivalenta sudului Italiei: cheltuiala publica pe locuitor si angajatii in sectorul public raportati la 1000 de locuitori.

Documentul Unic de Programare a regiunii Obiectiv 1 South Yorkshire 2000 - 2006 (http://www.goyh.gov.uk/Se/Objective_1_SPD.htm) furnizeaza o imagine completa a societatii informatice. Este analizat in detaliu sectorul ICT in baza informatiilor colectate prin intermediul sondajelor. Sondajele au permis evaluare numarului de locuri de munca create de acest sector si a intreprinderilor specializate, utilizarea ICT in cadrul afacerilor si la nivel individual, si prezenta ICT in sistemul de instruire si formare. A aparut astfel in urma analizei ca din 1997 au fost inregistrate ca operand in sectorul ICT 1,090 de societati (dintre care jumatate in domeniul consultantei software si furnizare software) avand 6,900 de anagajati reprezentand 1.5% din totalul locurilor de munca la nivelul regiunii South Yorkshire. In ceea ce priveste utilizarea computerului pentru afaceri, acel sondaj a relevat ca doar 69% din societatile din regiune foloseau computere in 1998, o cifra mult mai scazuta decat cea inregistrata la nivel national (94%). A fost analizata si cauza pentru care nu erau utilizate computerele: de exemplu, principalul motiv era ca intreprinzatorii declarau ca nu au nevoie de computere, nu le cunosc indeajuns, hardware/software sunt prea scumpe, nu aveau personal calificat pentru a le putea utiliza sau costul de acces la formare era prea inalt. Sondajele domestice in ceea ce priveste accesul la ICT a formulat intrebari in ceea ce priveste utilizarea PC-ului la locul de munca sau acasa. Cu privire la instruirea si formarea in domeniul ICT, au fost efectuate o serie de sondaje in cadrul scolilor (primare, gimnazii si scoli speciale) fiind obtinute informatii privind numarul de computere/ scoala, numarul de elevi/ scoala, procentul de computere mai vechi de trei ani si procentul de acces la Internet.

In cadrul Planurilor Regionale de Dezvoltare ale regiunilor din Romania nu exista nici un fel de paragraf specific dedicat infrastructurilor in domeniul cercetarii, transferului tehnologic si societatii informatice. Acest infrastructuri (cu exceptia telecomunicatiilor) nu sunt nici macar mentionate in majoritatea planurilor. Singurul plan care face pe scurt referire la acest sector este Planul de dezvoltare al regiunii Vest in paragraful ” Infrastructurile de suport pentru activitati” (pagina 27). Aici sunt cuprinse afirmatii cu caracter general in ceea ce priveste institutiile de cercetare, afirmandu-se ca atat institutiile independente cat si cele prezente in cadrul universitatilor au specialisti foarte buni care pot sprijini programele de dezvoltare. Apoi sunt evidentiata lipsurile infrastructurii de suport pentru activitati economice. Acestea includ lipsa unui sistem unitar de informatie, activitatea limitata a institutelor de cercetare datorata lipsei fondurilor si lipsei unor programe coerente promovate de catre consiliile locale. In mod evident, nu sunt disponibile multe informatii.

2.5 Zone Industriale

Descrierea zonelor industriale trebuie sa se bazeze pe analiza disponibilitatii lor, localizarea lor, terenul vacant si cel parasit, capacitatea halelor industriale, valoarea de capital si nivelul chiriilor practicate. Disponibilitatea zonelor industriale trebuie analizata prin furnizarea datelor (in ha) privind terenul efectiv, potential sau nedisponibil pentru zone industriale, prin clasificarea acestora a nivelul localizarii. Terenul efectiv va fi considerat acel teren alocat, deja disponibilizat si utilat sau care va fi utilat terenul potential efectiv este terenul alocat dar pentru moment nedisponibilizat sau care trebuie utilat cu servicii, in timp ce terenul care nu poate fi efectiv este acest teren care este mentinut pentru scopuri de extindere nefiind disponibil pentru alte intrebuintari. Terenurile industriale comerciale sunt obtinute prin insumarea terenurilor efective si potentiale. Cifrele corespunzatoare (in hectare) spatiului ocupat de catre noile intreprinderi, de catre extinderea sau relocalizarea celor existente trebuie de asemenea furnizate. Informatiile referitoare la terenurile vacante sau parasite trebuie sa includa date privind extinderea (in ha) si procentul schimbarile intr-o anumita perioada de timp. In ceea ce priveste spatiul disponibil din zonele industriale, va trebui inclusa o descriere a acestuia prin cifrele corespunzatoare suprafetei totale (in metri patrati), diferentiindu-se intre loturile ocupate si cele vacante precum si impartirea intre diferite localitati.

Valoarea capitalului si cea de inchiriere trebuie evidentiata prin luarea in considerare a valorii medii a terenului (pe ha) si valorile medii relative fiecarui judet din regiune.

Trecerea in revista a tuturor aspectelor privind zonele industriale trebui sa permita evidentiarea tuturor aspectelor necesare analizei. Informatiile referitoare la terenul disponibil pentru zonele industriale va furniza o idee in ceea ce priveste terenul care este pregatit pentru localizarea unitatilor productive si care este terenul care necesita alte investitii pentru infrastructurile necesare. Distributia intre diferite amplasamente va scoate in evidenta eventuala lipsa a terenului care va trebui infrastructurat. Competitivitatea economiei regionale este influentata in mod esential de existenta unor spatii adecvate pentru unitatile industriale. Furnizarea acestor spatii este necesara pentru sprijinirea aspiratiilor de crestere a intreprinderilor existente, dar si pentru a putea primi noile intreprinderi si pot atrage investitii din alte parti. Informatiile in ceea ce priveste ocuparea terenurilor industriale pot oferi datele necesare pentru a comenta indicatorii de dezvoltare a zonelor industriale. In cazul unei ocupari partiale, acest fenomen se poate explica prin faptul ca serviciile oferite de catre zonele industriale nu sunt adecvate. Privitor la terenurile parasite sau vacante, este interesant sa se analizeze schimbarile in distributia acestora de-a lungul timpului. Informatiile privind disponibilitatea spatiilor industriale vor permite confirmarea indicatorilor de ocupare a proprietatilor existente, in timp ce datele privind valoarea de capital sau de inchiriere vor permite compararea costului de dezvoltare a zonelor industriale cu realitatile existente in alte zone din tara.

Documentul Unic de Programare al regiunii *South of Scotland Obiectiv 2 2000-2006* in cadrul capitolului dedicat infrastructurii (pp.127-136) face un studiu de caz relevant de descriere a zonelor industriale. Diferite paragrafe vor fi dedicate disponibilitatii, ocuparii zonelor industriale, terenurilor vacante si parasite, disponibilitatii spatiului industrial, valorii de capital si de inchiriere, falimentului pietei imobiliare si a investitiilor domestice. Din informatiile continute in diferitele paragrafe rezulta o serie de aspecte si implicatii. Totalul terenului industrial comercial este de 168.7 hectare din care doar 65.5 hectare sunt pregatite si disponibile. Apare deci problema lipsei spatiului care va putea fi utilizat in anumite amplasari. Informatiile privitoare la gradul de ocupare permite evidentiarea unei activitati destul de limitate de dezvoltare a acestor terenuri, incepand cu 1991 si de asemenea faptul ca aceste activitati au fost desfasurate doar in cateva amplasamente. Terenurile vacante si parasite sunt prea extinse si va fi greu sa fie dezvoltate ulterior. Asistenta din partea sectorului public

reprezinta un factor esential in dezvoltarea terenului. Din analiza pietei imobiliare rezulta ca regiunea South Scotland prezinta un caz de faliment al pietei datorat valorilor scazute a chiriilor si a vanzarilor combinat cu lipsurile sistemului de informatie si cu perceperea unui grad relativ inalt de risc. In ceea ce priveste evolutia investitiilor domestice, poate fi considerata a fi favorabila. In consecinta va trebui acordata prioritate capitalizarii cresterii inregistrata de cereri, prin convertirea unei mai mari proportii de cereri in investitii realizate si confirmate, prin raportare la situatia inregistrata in trecut.

Planurile de Dezvoltare Regionala ale regiunilor din Romania nu contin nici un paragraf in care sa se descrie starea zonelor industriale si nu se face nici un fel de referinta la acestea.

3. Populatia, Resursele Umane si Piata fortei de munca

3.1 Evolutia Populatiei si Resursele Umane

Populatia regiunii trebuie revazuta luand în considerare situatia actuala pe judet, densitate, trend, proiectii pe termen scurt, speranta de viata, structura pe sexe si segmente de varsta. Totalul populatiei regionale si distributia relativa la nivel de judet corespunzatoare anului cu cele mai recente date valabile ar trebui prezentata impreuna cu zonele în kilometri patrati ale fiecarui judet. Densitatea populatiei la nivel de judet trebuie calculata pe baza zonelor relative si a populatiei. Trendul si cresterea populatiei prognozata se evidentiaza pe baza unui tabel ce cuprinde numarul total al populatiei pe diferiti ani si judete. Trebuie incluse si schimbarile procentuale din perioada considerata. Structura populatiei se descrie luand în calcul procentele femei/barbati si procentele pe segmente de varsta, populatie din mediul urban si rural. Informatia referitoare la speranta de viata trebuie subliniata impreuna cu trendul.

Un indicator util în acest context este rata persoanelor tinere (15 ani sau alta varsta de la care nu exista drept de munca) plus cea a persoanelor pensionate (peste 65 ani , depinde de lege) impartita populatia cu varsta activa. Aceasta este semnificativa atunci cand conditiile pe piata muncii si ale schemelor de pensii sunt tratate impreuna, dar în orice context acest indicator ofera o masura a presiunii populatiei non-active asupra populatiei active. Un alt indicator important este dat de rata de substitutie calculata prin folosirea ratei populatiei cu varsta cuprinsa între 15-24 ani (posibili intrati pe piata de munca) impartita la totalul populatiei cu varsta cuprinsa între 55-65 ani (depinde de prevederile legii în legatura cu varsta de pensionare) care este posibil sa paraseasca piata muncii. Acesti indicatori trebuie sa fie interpretati ca o presiune demografica pe piata muncii, deci sunt interesanti chiar daca exista un nivel inalt al somajului.

Scopul acestei sectiuni ar fi acela de a sublinia situatia si evolutia populatiei regiunii. Informatiile asupra trendului vor face posibila comentarea cauzelor care stau în spatele schimbarilor. O mica parte în cresterea naturala poate fi atribuita, de exemplu, unei schimbari economice interne datorate slabei fertilitati, mortalitatii ridicate plus o balanta negativa a emigratiei. Prin informatiile asupra distributiei si densitatii populatiei la nivel de judet se poate concluziona daca exista o retea articulata de orase de mici dimensiuni si daca este prevazuta emigrare la nivel urban si rural; subliniind potentialul de dezvoltare al zonelor implicate. Speranta de viata, structura pe sexe si pe segmente de varsta contribuie la completarea acestei imagini a populatiei regiunii în termeni de resurse umane.

Spania, *Programul Operativ Integrat Castilia si Leon 2000-2006* trateaza capitolul populatie si resurse umane în mod corespunzator. În primul paragraf sunt rezumate principalele aspecte care rezulta din analizele de mai jos: total numar locuitori în regiune, numar de municipii si populatie, procente ale municipiilor clasificate în functie de numarul de

locuitori (mai puțin de 5000, mai puțin de 300, mai puțin de 100). Este inclus un grafic care cuprinde datele în extensie, altitudinea, total populație, densitatea populației pe fiecare municipiu și județ în parte. Tredurile de creștere a populației sunt analizate ținându-se cont de diferențele dintre zonele urbane și rurale. Un alt tabel de date referitoare la populația urbană și procentul populației urbane în total populație este inclus. Ceea ce rezulta este că populația urbană este în creștere, în timp ce rata de creștere a populației regiunii este negativă. Acest declin poate fi atribuit fenomenului de emigratie din ultimii ani și ratei scăzute a fertilității care înregistrează o creștere pe segmentul de vârstă peste medie – creștere datorată căsătoriilor și integrării progresive a femeilor pe piața muncii. Datele referitoare la speranța de viață sunt prezentate împreună cu tabelul referitor la populația din Castilia și Leon pe segmente de vârstă și pe sexe. Concluziile finale arată că cele 2,5 milioane persoane din regiune reprezintă resursa principală de dezvoltare împreună cu potențialul puternic al zonelor urbane și cu rețeaua articulată de orașe de dimensiune medie.

Planul de Dezvoltare Regională al Regiunii de Dezvoltare Regională Vest, conține un paragraf referitor la populație incomplet (pp.6-7).Textul oferă informații referitoare la densitatea populației regiunii și a trei dintre cele patru județe din componenta și comparații cu nivelurile medii naționale. Se observă că marea majoritate a populației trăiește în 36 orașe și municipii și nivelul de urbanizare este mai mare decât cel pe țară. Până acum nu a fost realizat nici un grafic /tabel referitor la distribuția pe județe sau municipii sau densitate. Informații legate de tenduri au fost făcute însă nu sunt bazate pe date adecvate: “ Populația a înregistrat o scădere ușoară în ultimii ani, pe total Regiune și pe zone (orașe sau sate), datorită unei creșteri naturale negative și emigratiei”. Paragraful lasă un spațiu larg compoziției etnice a regiunii și oferă informații referitoare la procente pe diferite naționalități și confesiuni religioase. În final sunt date informații referitoare la vârsta populației cu comentarii asupra creșterii numărului persoanelor cu vârsta de peste 65 ani și mortalității infantile. Nu se spune nimic despre speranța de viață, structura pe sexe, sau despre prognoza creșterii populației.

3.2 Analiza Structurală a Pieței Muncii și Posibilitățile de Angajare

Această secțiune ar trebui să ofere date referitoare la populația activă, populația angajată și fără loc de muncă din regiune, ca întreg și la nivelul fiecărui județ. Tendurile pe perioade determinate ar trebui puse în evidență prin tabele pe ani diferiți. Ponderea procentului femeilor în total populație activă și angajată ar trebui inclus într-un tabel împreună cu ponderea populației angajate în agricultură, industrie, servicii publice și private. Un alt tabel ar trebui să conțină procentajul populației angajate pe grupe de vârstă (peste 24 ani, 25-34 ani, 35-49 ani, 50-64 ani). Mai departe, ar trebui descrise condițiile de angajare pentru grupurile dezavantajate (persoanele cu handicap, un singur părinte, fără casă, refugiați, lucrători în vârstă, foști dizidenți, alții) și pentru minoritățile etnice.

O analiză derulată în conformitate cu punctele mai sus menționate permite formularea concluziilor referitoare la piața muncii. Tendurile în număr de someri se explică prin dezvoltarea restructurării economice sau se datorează unei schimbări economice. Distribuția celor angajați și a somerilor la nivel de județ va permite comentarea diferențelor dintre județe. Descreșterile pe sexe și pe segmente de vârstă vor permite determinarea persoanelor celor mai afectate de schimbări în număr de angajați. Prin distribuția sectorială a celor angajați este posibil de analizat în care sectoare este angajată forța de muncă, care sectoare au probleme și care nu. Informațiile referitoare la condițiile de angajare sau posibilitățile pe care le au grupurile dezavantajate și minoritățile etnice vor completa imaginea pieței muncii la nivel regional.

O descriere buna a pietei muncii se afla în *East of Scotland Plan 2000-2006* (pp.54-63). Primul paragraf se refera la total angajati în 1997 si la trendul relativ din perioada 1993-1997. Pe baza descresterii la nivel sub-regional se pot face comentarii si schita comparatii. Planul dispune si de numarul celor care lucreaza pe cont propriu si care trebuie adaugati la numarul de angajati. Angajatii sunt analizati pe sexe si tip de angajare (norma intreaga sau jumătate de norma), pe categorii de ocupatii (management si administratie, profesionisti, cler, secretariat, meserii si conexe, vanzari, muncitori mecanici si agricoli) pe sector (industrial, minier si extractiv, constructii, utilitati, vanzari en-gros si en-detail, hotelier, transport and comunicatii, financiar si servicii de afaceri, administratie publica/ aparare, educatie, sanatate si servicii sociale). Trenduri pe tipuri locuri de munca pe sector sunt realizate pentru perioada 1993-1997. Din aceste date se poate concluziona faptul ca, în ciuda unei perioade lungi de declin, industria ramane cel mai important angajator cu unul din patru angajati, cu o proportie mai mare decat a Scotiei sau a Regatului Unit în întregul sau.

Planul de Dezvoltare Regionala al Regiunii Sud-Vest trateaza piata muncii mai mult concis si programatic. Paragraful "Populatia activa si resursele de forta de munca" (p. 8) nu ofera comentarii asupra trendurilor. Într-adevar, numarul angajatilor din regiune, segmentul acestora din totalul national, distributia pe sectoare si judete apar toate ori în termeni absoluti ori procentual. Au fost oferite chiar si procentele de angajare pe grupe de varsta, participare feminina, nivel educational (ridicat, post-liceal, liceal, vocational, depe meserii). Nu apare nici o data referitoare la evolutia în timp a acestor informatii. Mai departe nu au fost facute nici un fel de comparatii cu mediile pe tara.

4. Situatia Mediului

Acest capitol ar trebui sa furnizeze o imagine a mediului inconjurator al regiunii analizand conditiile de calitate a aerului, solului, apei, florei si faunei. Calitatea aerului trebuie analizata tanand cont de poluantii principali ca dioxidul de sulf, dioxidul de nitrogen, amoniac, hidrogen sulfat, cloruri, pulberi depozitabile si aeriforme. Analiza menita sa masoare acesti poluanti trebuie realizata la nivel de judet si pe zone industriale specifice. Mai mult, aparitia ploilor acide trebuie mentionata procentual pe baza frecventei lor de aparitie. Existenta unor niveluri de poluare peste maximum limitelor admise trebuie specificata cu nota asupra localitatilor in cauza. Situatia apelor trebuie analizata pe categoriile: ape de subsol si ape de suprafata. Primele pot fi afectate de poluanti ca amoniac, nitrati, nitriti si substante organice , al doilea tip de ape putand fi afectate de aceeasi poluanti si, in plus, deseuri de metale grele si uraniu, fenoli, produse petrolifere si pesticide. Informatiile asupra concentratiilor acestor poluanti trebuie sa apara in cadrul planului. In ceea ce priveste solul, cauzele principale de degradare trebuie sa fie mentionate sub forma de informatii referitoare la inundatii, eroziune, exces de umiditate, salinitate, alcalinitate, aciditate, deseuri civile, poluare chimica cu produse petrolifere, metale grele si pesticide. Aceste fenomene ar trebui specificate pentru fiecare judet sau localitate implicate. Trebuie, de asemenea, prezentata concentratia de fertilizanti si pesticide in sol la nivel regional in comparatie cu nivelurile nationale. Pentru sectiunea flora si fauna se mentioneaza parcurile naturale si rezervatiile naturale existente in regiune din total si, in plus, speciile de flora si fauna care sunt in descrestere sau pe cale de disparitie, fondul silvic si problemele legate de acesta (fenomenul de sicitate datorat poluantilor acizi).

Mentinerea si protectia capitalului de mediu al regiunii reprezinta un obiectiv major al unei dezvoltari sustenibile. Aceasta implica mentinerea unui echilibru optim între cresterea economica si protectia mediului pentru asigurarea unei dezvoltari armonioase capabile sa respecte cerintele prezente si viitoare. Avand in vedere aceste lucruri, acesta sectiune ar trebui sa puna in evidenta situatia mediului la nivel regional pe toate componentele trecand printr-o

analiza a calitatii aerului, solului, florei si faunei. La nivel regional acesti parametri sunt monitorizati de catre Agentiile Judetean de Protectie a Mediului. Odata informatiile asupra conditiilor aerului, solului, florei si faunei disponibile, pot fi analizate problemele principale. La finalul acestei sectiuni ar trebui prezentate problemele de mediu si cauzele acestora– lipsa normelor legislative si/sau lipsa resurselor financiare necesare pentru dotarea capacitatilor existente cu tehnologie ecologica.

DOCUP Obiectif 2 (2000-2006) Languedoc Roussillon, Franta prezinta un capitol bine structurat despre mediul regional. Se prezinta situatia exploatarilor de apa fiind luata in considerare si calitatea apei. Cum apele de suprafata sunt subiect al unui echilibru natural neregulat s-au facut eforturi construirea de diguri si canale. Apele de subsol sunt exploatate pentru necesarul de apa si irigatii. Calitatea apei este depreciata de poluanti derivati din vinificatie si nitrati. Riscurile naturale ca, alunecarile de teren si eroziunea costiera, trebuie analizate. Gestionarea deseurilor civile este tratata in detaliu cu date referitoare la reciclarea deseurilor, depozitarea si incinerarea acestora in comparatie cu situatia existenta la nivel national. Sunt tratate pe larg deseurile provenite din agricultura si industrie. Se realizeaza un tabel ce contine cantitatile in tone de deseuri animale, din industriile agroalimentara si a lemnului; un tabel cu cantitatile in tone pentru deseurile miniere, industriale, deseuri toxice si reziduuri de uleiuri fiind de asemenea inclus. Calitatea aerului este analizata ulterior evidentinand principalii poluanti din transport.

Un exemplu simplist este dat in *Planul Regional de Dezvoltare a Regiunii Nord Vest* la capitolul “Turism si Mediu”. De fapt, nu se regaseste nici o analiza a conditiilor de mediu aici. Se regaseste doar descrierea punctelor de atractie naturale ale regiunii – lanturi muntoase, pesteri, lacuri si depozite hidrominerale. Nu se face nici o mentiune la calitatea aerului, apei, solului, florei si faunei. Si in *Planul De Dezvoltare Regionala al Regiunii Sud* turismul si mediul apar impreuna intr-un singur capitol, cu cateva informatii (de altfel insuficiente) asupra componentei mediu. Poluantii principali ca metanul, nitrogen oxizii, dioxidul sulfuric si monoxidul de carbon sunt doar enumerati fara a furniza date sintetizate la nivel regional si sub-regional. Se fac referiri asupra apelor si a resurselor solului, dar fara informatii asupra calitatii acestora. Tot ceea ce intelegem in ceea ce priveste apele este ca sunt defectuos gestionate datorita scurgerilor din sistemul de furnizare si datorita slabei calitatii a apelor de suprafata. In ceea ce priveste solul, sunt incluse procentele referitoare la terenuri agricole, paduri, terenuri acoperite de apa si mlastini. Sunt subliniate problemele care afecteaza terenurile agricole si anume eroziunea, poluarea chimica si lipsa ingrasamintelor. In final, in ceea ce priveste problema deseurilor civile, aceasta este tratata pe scurt subliniindu-se deficiente ca inexistentia unor centre de depozitare a deseurilor sau insuficienta capacitate a acestora.

5. Zone Rurale si Activitati

In cadrul analizei regionale este utila de facut distinctia intre zonele rurale si cele urbane. Pentru a face o distinctie este utila de ales o “clasificare a caracteristicilor rurale” al unei zone. Nu este usor de definit o clasificare care tine seama de o lista de indicatori ca:

- Numarul celor angajati in sectorul agricol;
- Densitatea populatiei;
Distanta (in timp si spatiu) de la un oras cu peste un anumit numar de locuitori;
- Procentul de teren folosit pentru activitati agricole;
- Procentul din venituri rezultat din activitati rurale;
- Lista infrastructurilor (transport, comunicatii, etc.);

- Alte caracteristici calitative ale teritoriului (servicii, utilitati publice ...).

Se poate determina un indicator sintetic prin insumarea acestor indicatori pentru a pozitiona toate zonele de regiune in functie de zonele rurale. Oricum, in Romania, zonele rurale sunt definite prin lege.

Poate fi adoptata o norma calitativa in locul indicatorului cantitativ si, in acest fel se poate realiza o descriere a caracteristicilor tuturor zonelor. Unele zone urbane isi extind aria de influenta asupra unor zone rurale iar in alte cazuri aceste zone de influenta detin cateva particularitati in termeni de caracteristici rurale.

O strategie de politica este aceea de a lua in considerare diferentele dintre zone, dar nu poate fi nimic exclus a priori. Acest este un exercitiu util menit sa scoata in evidenta diferentele infraregionale. Cum in PIB-ul Romaniei agricultura ocupa un loc important aceasta reprezinta o cale simpla de studiere a diferitelor zone ale tarii.

Orice regiune ar trebui divizata in trei sau patru zone rurale si fiecare dintre acestea ar trebui descrisa tinandu-se cont de numarul de locuitori, distributia populatiei rurale pe judete, procentul relativ al acesteia in total populatie pe judet, conditia infrastructurii fizice (furnizarea cu apa si gaz, sosele, telefonie), servicii sociale, utilitati publice si conditii de locuit.

Trebuie descrise si activitatile economice desfasurate in zonele rurale. Tinand cont de faptul ca agricultura reprezinta o activitate majora, ar trebui sa-i fie acordata multa atentie analizandu-se total hectare cultivate, tipuri de culturi, productie realizata si industriile agroalimentare.

Descrierea trebuie organizata ca un Plan de Dezvoltare Sub-regionala cu sublinierea problemelor pe care le implica existenta intr-o zona cu indice al caracteristicilor rurale scazut (ridicat).

Din analiza trebuie desprinse diferite caracteristici:

1. Reforma agrara si folosirea pamantului: in acest paragraf ar trebui descrisa pe scurt situatia dreptului de proprietate si informatii referitoare la relatiile dintre micii fermieri si marii fermieri (e.g. marile intreprinderi agricole de stat), procentul din terenuri detinut de sectorul public, care este starea reformei;
2. Sectoare cheie: de obicei, o zona rurala este caracterizata de sectoare cheie (lemn, recolte agricole, cresterea animalelor) iar acele sectoare trebuie descrise complet ca numar de firme, angajati, indicator al productivitatii (comparat cu restul tarii) pentru a releva masura excelentei zonei fata de restul tarii. Indicatorul productivitatii ar putea fi exprimat in productivitate a medie pe hectar;
3. Populatia si forta de munca: structura populatiei pe segmente de varsta ar putea ajuta la intelegerea potentialului de dezvoltare a unei zone. Ar trebui descrise complet tendinta spre emigrare si capacitatea de atragere a resurselor umane. Analiza trebuie completata cu o descriere simpla a nivelului de educatie, cu referire la potentialul rural al zonei (e.g. daca sunt tineri implicati in programe de educatie legate intr-un fel de agricultura si alte activitati rurale);
4. Disponibilitatea de capital public si servicii: estimarea disponibilitatii stocului de capital public poate fi determinata prin indicatori fizici pentru infrastructuri de transport, spitale, scoli, etc. Pentru compararea acestor date cu cele similare la nivel national trebuie reprezentate ca raport cu total populatie zona (infrastructura sociala) sau total

suprafata zona (infrastructura fizica, e.g. km de linie ferata pe skm). Serviciile publice sunt de obicei putine in zonele rurale: o estimare a paturilor de spital pe locuitor, oficii postale pe locuitor, numar telefoane pe locuitor etc. ar fi utile pentru descrierea intregii zone;

5. Disponibilitatea de capital privat: trebuie prezentate date referitoare capitalul disponibil. La un nivel micro nu este dificila de evaluat cantitatea si calitatea stocului de capital investit in activitati rurale (echipamente si utilaje). Pentru a face o evaluare credibila a acestora, este necesara estimarea stocului de capital pe un numar de firme reprezentative. In momentul actual in loc de capital disponibil ar fi important de determinat schimbarile de capital (investitii): sectoarele rurale sunt caracterizate prin tehnologii simple iar cateva date ar putea fi gasite usor;

6. Date referitoare la spatiul locativ, calitativ si cantitativ trebuie determinate aceasta fiind o problema importanta a zonelor rurale;

7. Distributia veniturilor: distributia veniturilor in zonele rurale este influentata de nivelul scazut de productie al activitatilor agricole, rata scazuta de ocupatie si distributia de fonduri trimise de emigranti. Date asupra acestor probleme pot fi culese doar de pe teren (sondaje) la nivel local. Pot fi utilizate cateva proceduri folosind datele existente asupra productiei din agricultura sau incercand sa estimam, de exemplu, cum este divizat venitul total din activitatile rurale intre proprietari de teren si muncitorii agricoli;

8. Legaturi cu orase si alte regiuni: o zona rurala este atrasa de unul sau mai multi poli urbani, alte regiuni sau alte sectoare. Exista o mobilitate zilnica (sau saptamanala) de persoane, de munca sau de studii. Mobilitatea poate fi estimata folosind date extrase de la intreprinderile de transport sau estimand mobilitatea autovehiculelor.

9. Legaturi cu alte sectoare: se masoara prin individualizarea relatiilor firmelor cu sectorul comercial si cel agroalimentar. Aceste legaturi pot fi descrise luand in considerare date de baza care arata felul in care sunt comercializate produsele de catre intreprinzatorii locali (analiza trebuie sa se limiteze doar la sectoarele cheie): numarul pietelor locale in interiorul zonei rurale, numarul de pietete din orase pe care intra produsele comerciantilor en-gros locali, sistemul de transport al produselor spre pietele principale etc;

10. Fondul silvic si patrimoniul natural al zonei: este una dintre cele mai importante surse potentiale de bunastare pentru o zona rurala. O analiza completa a patrimoniului ecologic ar trebui sa cuprinda: fondul silvic, apa, flora, fauna si alte bunuri ecologice. Date fizice sunt la dispozitie si ar fi mai interesant daca s-ar putea estima scaderea/disparitia capitalului, e.g. in cazul in care se reduce in mod nejustificat fondul forestier al unei regiuni;

11. Patrimoniul cultural si arhitectonic: numeroase zone rurale sunt interesante prin traditiile religioase si istorice si, deci, atractive pentru turisti. Date fizice referitoare la biserici, manastiri, castele, resedinte importante ar putea fi colectate. Importanta este focalizarea pe zone cunoscute, dar si pe cele care prezinta potential de exploatare;

12. Potentialul turistic: succesul in turism este rezultatul punerii la dispozitia potentialilor turisti a resurselor teritoriale cerute prezentate intr-o maniera adecvata. Turismul reprezinta una dintre cele mai importante strategii de dezvoltare. Daca o parte din caracteristicile de mai sus sunt bine dezvoltate intr-o zona rurala atunci reprezinta un potential de dezvoltare turistica. Date referitoare la potentialul turistic se obtin din oferta de hoteluri si locatii non-hotel.

Acest paragraf ar trebui sa puna in evidenta principalele probleme care afecteaza zonele rurale precum cele care apar in urma declinului economic, a trendurilor demografice negative,

deficientelor tehnice ale bunurilor, standardelor reduse de viata, slabei calitati a mediului si insuficientei infrastructurii sociale. Ar trebui subliniat deficitul de locuri de munca, slaba diversificare a activitatilor economice si resursele potentiale.

Un bun exemplu practic in legatura cu zonele rurale si activitati poate fi gasit in *West Midlands Objective 2 Single Programming Document 2000-2006*. Sunt subliniate cele mai importante probleme cu care se confrunta sectorul rural analizandu-se un numar de sectoare agricole cheie, in special cel de crestere a animalelor, inchiderea unui numar mare de firme de pe piata urbana, persistenta nivelului redus al salariilor si fenomenul de emigratie a tinerilor in cautare de locuri de munca si pentru pregatire teoretica. Sub-regiunile sunt descrise in baza dependentei lor de agricultura si sunt facute comparatii cu nivelul national. Tipurile de ferme (vacii de lapte, cornute de deal si oi, cornute de vale si oi, cereale, culturi generale, porci si pasari, mixt) vor constitui baza in determinarea venitului net al fermei pe diferiti ani (1997/1998, 1998/1999 si 1999/2000). Sectorul agricol predominant este cel al cornutelor de campie in baza numarului de detinatori.

Datele referitoare la gradul de ocupatie in agricultura este prezentat cu comentarii la distributia intre judete si trenduri. In final, este descrisa economia rurala in ansamblul sau incluzand si alte zone de activitate rurala ca, sistemul hotelier si organizarea de evenimente, transport si comunicatii, servicii financiare, de productie, comert en-gros si en-detail.

Un alt exemplu bun de programe integrate pentru zone rurale este *Piano Operativo Regionale Objective 1 Regione Calabria (Italy)*. Au fost alese cateva linii strategice in scopul cresterii productivitatii si competitivitatii zonelor rurale, cresterii valorii localitatilor rurale si a zonelor rurale ca intreg. Inovatia in productie si comert, dar si organizarea interna a firmelor rurale ar trebui completate de cresterea calitatii resurselor naturale. Cantitatea de capital privat si public disponibil in zona ar trebui ameliorata pentru stoparea fenomenelor de migratie si pentru cresterea calitatii vietii in zonele rurale.

Planul de Dezvoltare Regionala al Regiunii Nord Est contine un capitol incomplet referitor la zonele rurale si activitati. Zonele rurale sunt clasificate in zone de campie, zone agricole de deal si zone agricole de munte, fiecare cu particularitatile sale relativ la tipul de productie, dispunerea satelor si proprietate. Numarul total de comune si sate in zonele rurale este specificat, insa nu este asociat cu reprezentari ale populatiei sau distributia populatiei pe zone rurale. Alte date lipsa se refera la productie, total hectare cultivate, tipuri de culturi. Nu exista informatii referitoare la probleme importante care afecteaza agricultura ca, eroziunea (exprimarea fenomenului este rezovata prin total hectare teren in degradare), varsta fortei de munca, nivelul scazut de mecanizare, si mici scenarii. Date referitoare la gradul de ocupare pe diverse sectoare ale mediului rural ar trebui incluse. Intotdeauna se dau putine informatii referitoare la activitatile rurale, altele decat agricultura.

6. Turism

Turismul in regiune ar trebui descris separat in termeni de cerere si oferta.

Oferta se materializeaza in numarul total de unitati de cazare, cu subdiviziuni: hoteluri, moteluri, vile, camping, vile de vacanta, campusuri de tineret, pensiuni si agro-tourism. Datele referitoare la unitatile de cazare trebuie separate in hoteluri si alte unitati de cazare alternative.

Toate aceste date trebuie exprimate in numar de unitati pe cap de locuitor (rata functiei turismului) pentru a face o comparatie intre regiuni.

Nivelul calitativ al unitatilor de cazare trebuie sa fac parte din descriere. Subdivizarea unitatilor de cazare in hoteluri pe numar de stele este cel mai bun mijloc de identificare a nivelului calitativ. Alt indicator indirect este dat de dimensiunea hotelului. Hotelurile de mici dimensiuni sunt de obicei firme slabe care ofera servicii de o calitate scazuta. Hotelurile de mari dimensiuni exploateaza economiile de scara. Dar nu este o regula: in ceea ce priveste turismul rural, hotelurile de mici dimensiuni sunt mai eficiente probabil iar descrierea situatiei trebuie sa fie completata cu informatii referitoare la pozitionarea acestor unitati.

Pe langa datele referitoare la numarul de unitati de cazare mai trebuie adaugate si alte informatii despre servicii (parcare, aer conditionat, telefon, dusuri, servicii Internet, etc) care ar putea fi utile in identificarea nivelului efectiv de calitate.

Cererea se refera la evolutia numarului de turisti pe diferiti ani. Este important sa facem distinctia intre numarul de sosiri, care este numarul persoanelor sosite intr-un spatiu turistic intr-o unitate de timp, si numarul de cazari, care se refera la numarul de persoane care dorm intr-un hotel intr-o noapte specifica. Pornind de la aceste doua date este posibil de obtinut durata medie de sedere / ocupare a unui turist intr-o zona (sau hotel) si se obtine prin dividerea cazarilor pe un an la totalul sosirilor pe un an.

Aceasta este utila deoarece permite calcularea ratei de utilizare a sistemului turistic. In mod normal, este cel de al treilea punct al oricarei analize: se calculeaza prin multiplicarea numarului de unitati de cazare la 365 (rata bruta) sau, daca ne referim la un hotel, la numarul de zile in care este deschis pe an (rata neta). Apoi, totalul cazarilor este impartit la capacitatea potentiala pentru a calcula rata de utilizare.

Pentru a rezuma, patru sunt indicatorii care ar putea fi utili in estimarea potentialului turistic al unei zone:

- Rata functiei turistice;
- Rata densitatii turistice;
- Durata medie de ocupare;
- Rata de utilizare bruta si neta a capacitatii de cazare.

In al doilea rand, potentialul turistic nu ar trebui sa se refere numai la facilitatile de cazare existente, succesul turismului fiind dependent de alte atractii. Mai jos se vor reliefa principalele atractii turistice. Principalele atractii turistice se clasifica in functie de tipul de turism existent in regiune (fiecarei tip de turism i se dedica un capitol separat): turism istoric si cultural, turism religios, turism balnear, turism sportiv stagiune rece, turism de afaceri , turism parcuri naturale. Sectiunile istoric si cultural individualizeaza: muzee, case memoriale, cetati, palate, monumente istorice si alte locuri specifice din regiune de referinta istorica. Turismul religios pune in evidenta lacasele de cult, ca de exemplu manastirile si bisericile. Turismul balnear si de relaxare este descris in legatura cu statiunile balneare, care ofera servicii ca terapie respiratorie, bai calde de tratament cu ape minerale, hidroterapie si electroterapie. Turismul sportiv de sezon se analizeaza in legatura cu statiunile de iarna si serviciile oferite. Turismul de afaceri poate fi descris in legatura cu facilitatile oferite pentru congrese, seminarii, simpozioane din regiune. In final, in sectiunea care se refera la turism in zone naturale ar trebui sa fie descrise sau sa fie enumerate zonele protejate, parcurile naturale si nationale din regiune detaliind tipurile de specii si particularitati.

In al treilea rand, trebuie descrise serviciile acordate turistilor. Aceasta analiza poate fi realizata la nivel de sub-zona, care pot fi interesante in conformitate cu criteriile numite mai sus. Odata ce se defineste o zona, se cer a fi descrise serviciile publice, transportul, comerțul,

serviciile de agrement. Uneori, studiile analitice asupra potentialului turistic al sub-zonelor se refera la “resurse localizate”. O matrice a “resurselor localizate” poate oferi date referitoare la cele mai importante servicii cerute de clienti. Un turist se plimba in interiorul regiunii (transport public, inchiriere de masini, cai feroviare si aeroporturi etc.), cumpara din zonele comerciale (centre comerciale, zone comerciale etc.) , se distreaza (restaurante, sali de sport, cinematografe, teatre, etc.) si poate avea nevoie de un serviciu public sau privat (spitale, politie, oficii postale, banci etc).

“Localizarea sistemului de atractii” este un aspect important in dezvoltarea turismului. Poate fi definit in special in zone rurale in care unele “sisteme locale de furnizare a turismului” sunt definite ca in *Programma Operativo Regionale Objective 1 Calabria 2000-2006*. Toate aceste zone dispun de facilitati de cazare, resurse culturale si naturale, activitati de productie specifice (artizanat si agroindustrie) si infrastructura de turism. Un sistem turistic de acest tip trebuie sa ofere un pachet de servicii complet potentialului turist si nu doar cazare sau locuri culturale sau orice altceva: intr-un sistem toate resursele sunt legate intre ele. Gradul de legatura dintre elementele sistemului se estimeaza printr-o analiza calitativa.

Acest capitol ar trebui sa ofere informatii suficiente pentru a determina statutul sectorului turistic in regiune. Descrierea tuturor punctelor de atractie trebuie realizata punand in lumina bogatia regiunii din punct de vedere natural, istoric si cultural. Informatiile asupra facilitatilor turistice si capacitatile de cazare ar trebui comparate cu alte regiuni pentru a putea sesiza punctele de interventie necesare.

DOCUP Objectif 2 2000-20006: Région Auvergne, Franta reprezinta un bun exemplu referitor la modul in care trebuie abordat sectorul turistic. Turismul este descris pe larg, tinandu-se cont de tipurile diferite de puncte de atractie. Turismul balnear prezinta un potential de imbunatatire si de crestere datorita faptului ca regiunea are o traditie in cure balneare. Declinul in numar de vizitatori (perioada curenta 90.000, comparata cu 13.000 in 1966-67) este datorat facilitatilor termale iesite din uz care fac dificila diversificarea serviciilor oferite clientilor. Turismul sportiv de sezon rece constituie o alta activitate importanta pentru regiune. Facilitati pentru activitati sportive (ski), tipuri de clienti, numar de hoteluri, si cifra de afaceri rezultata din acest tip de turism trebuie descrise. Se considera ca turismul de afaceri si cultural au cel mai mare potential de crestere si datorita diferitelor festivaluri si evenimente culturale organizate in regiune. In final trebuie analizate capacitatea de cazare, cifra de afaceri pe an si numarul de angajati in sectorul turistic.

O descriere sumara a sectorului turistic apare in *Planul de Dezvoltare Regionala a Regiunii Nord-Vest* in doua capitole “Turism si mediu” si “Atractivitatea turismului”. Planul se focalizeaza pe puncte de atractie ca zone montane, pesteri, bai termale, lacuri si puncte de atractie din patrimoniul istoric si cultural. In ultimul includem zonele folclorice cu elemente unicate de traditie si obiceiuri regionale, totul descris in detaliu cu referire la locatie. Sunt neglijate celelalte forme de turism (de exemplu turismul sportiv, de afaceri si de agrement). In aceste capitole nu apar date referitoare la capacitatile de cazare si numarul de turisti care viziteaza regiunea. Datele referitoare la numarul si tipul facilitatilor turistice sunt prezentate intr-o maniera adecvata.

7. Disparitati Infra-regionale si Initiative de dezvoltare in Zonele protejate

Disparitatile infra-regionale ar trebui definite in moduri diferite. Cand discutam de problemele zonelor rurale, cateva sugestii sunt introduse in studierea disparitatilor infra-regionale, din

moment ce una dintre principalele surse de inegalitate este de obicei legata de caracteristicile fizice ale zonei analizate.

Ar trebui sa se compare intr-un capitol specific disparitatile pe cateva dimensiuni, pentru a facilita stabilirea strategiilor politicii. Cauzele principale de disparitati sunt somajul si valoarea redusa a salarizariilor. Orice fenomen de criza si cele mai numeroase stimulente mobilizate au ca si cauza una din cele doua alternative.

Exista si alte cauze ale pauperitatii ca de exemplu problema accesului la alimente sau probleme de sanatate, dar toate acestea sunt subclasate de somaj si de valoarea redusa a salarizarii.

Orice analiza regionala trebuie sa includa factorii care determina disparitati in sub-regiuni.

Discutia poate fi organizata dupa cum urmeaza:

- un anumit numar de zone cu diferente semnificabile in distributia veniturii dintr-o regiune trebuie sa fie alese pe baza analizei istorice a dezvoltarii economice;
- datele incluse ar trebui sa fie de tipul: venit pe cap de locuitor, rata somajului, numar de persoane cu venituri sub nivelul minim agreat. Datele trebuie sa urmareasca o succesiune de ani;
- se va organiza un tip specific de urmarire a numarului de persoane care traiesc in conditii de saracie. In absenta oricarui tip de urmarire vor fi utilizati indicatori indirecti. Datele pot fi colectate prin intermediul institutiilor locale si organizatiilor de caritate. In acest caz insa vor fi monitorizati doar autohtonii.
- pauperitatea este legata de cele mai multe ori de declinul industrial si de emigratie. In zonele rurale este cauzata de descresterea veniturilor taranilor. De exemplu, venitul scazut din zona A (masurat in procente fata de venitul mediu pe judet sau pe regiune) se datoreaza declinului industrial si concedierilor in masa. In zona B, venitul scazut din este cauzat de reducerea fondurilor de peste hotare si deteriorarea conditiilor economice in tara de emigratie.

Bineinteles ca disparitatile pot fi masurate cu ajutorul multor variabile, de exemplu disponibilitatea de servicii sociale si de infrastructura. Dar in acest caz in loc de consecintele ratei scazute de crestere economica vom fi interesati sa schimbam cauzele slabei performante zonale.

Din aceste considerente, masurile de interventie publice ar putea fi divizate teoretic in doua zone:

- masuri care au in vedere cauzele declinului;
- masuri care au in vedere consecintele declinului.

A avea in vedere cauzele declinului inseamna a lucra cu un program economic indreptat spre reducerea diferentelor in termeni de rata de crestere dintre zone, de exemplu prin reorientarea resurselor financiare dinspre zonele mai dezvoltate spre cele mai putin dezvoltate.

Analiza disparitatilor infra-regionale ar trebui sa ajute la punerea in evidenta a cauzelor declinului industrial, care ar putea include tehnologii obsolente, management neperformant, mentalitati inechitate, atitudinea fata de munca, practici ilicite, dominanta sectorului public.

Rolul sectorului public este destul de important in explicarea crizelor: in primul rand, pentru ca sectorul public este cel care ar trebui sa echilibreze crizele din sectorul privat prin politici

contra-ciclice. Dar acest lucru nu se poate intotdeauna realiza prin constrangeri financiare. Atunci, rolul institutiilor publice ar putea fi indreptat spre pregatirea conditiilor generale de stimulare a investitiilor private, prin implementarea unor politici in sectorul educatie si prin cresterea disponibilitatii de infrastructura materiala si non-materiala.

Acesta sectiune ar putea sa se focalizeze pe initiative practice care sa conduca la cresterea veniturilor, analizand cauzele declinului economic.

Analiza disparitatilor ar trebui sa se focalizeze si pe consecinte, prin politici adecvate indreptate spre cei afectati de saracia indusa de criza economica. In acest caz, politicile trebuie sa fie mai selective. Dorinta este aceea de a oferi unei singure persoane sau unui grup tinta (sau o sub-zona a unei regiuni) instrumente specifice pentru a travesa starea curenta: substitut de venit, alimente si suport sanitar, training vocational individual, politici active de munca etc. Acele politici trebuie scoase in evidenta, mentionand in mod explicit: grupul de persoane care intra in cadrul politicii si indicatorul ales de evaluare a impactului politicii (i.e. nivelul lunar al veniturii, numar de calorii, numar de persoane reintroduse pe piata muncii).

O cale utila pentru descrierea rezultatelor in termeni de distributie a veniturii si saraciei este areprezentata de ancheta de teren. O asemenea cale permite obtinerea unui numar mare de informatii despre variabile relevante. Tehnica pliantelor permite reducerea costurilor financiare ale cercetarii si alegerea grupurilor reprezentative pentru intreaga populatie.

Variabilele care sunt examinate in cadrul cercetarii sunt:

- total venit si surse diferite de venit ,
- total parti consum in termeni de bunuri si servicii,
- situatia bunastarii pe categorii (financiar, domestic, firme etc.),
- nivelul educational,
- situatia ocupationala,
- decizia de a economisi,
- alte caracteristici personale ale locatarilor,
- informatii suplimentare – timpul utilizat pentru organizarea masurarii timpului ceea ce este foarte util pentru politica sanselor egale.

Ancheta de teren permite, la nivel regional, evaluarea impactului social al politicilor cu un nivel de acuratete ridicat si un cost financiar redus. Prin ancheta de teren si folosind sondaje asupra firmelor este posibila construirea unei matrici de gestiune sociala, care este reprezentarea standard al intregului circuit de venituri in economie, standard utilizat cu preponderenta in tarile slab dezvoltate. Este util de introdus o asemenea matrice regionala in cadrul unei matrici nationale printr-o abordare constructiva de la baza spre varf a matricii la nivelul intregii tari.

Programma Operativo Regionale Basilicata, Italia prin Cadrul de Suport Comunitar pentru Obiectivul 1, Italia perioada 2000-2006 ofera o imagine completa a disparitatilor infra-regionale intr-un paragraf special (pp.4-5). Principalele concluzii in ceea ce priveste acest subiect sunt subliniate. In Basilicata disparitatile s-au adancit. Datorita slabei infrastructuri s-au dezvoltat zonele situate in depresiuni si de-a lungul marginilor teritoriale ale regiunii. Aceste zone dinamice si-au imbunatatit si mai mult persormantele datorita noului proces de integrare cu sistemele de productie ale zonelor invecinate. In text se analizeaza apoi fiecare zona in parte. De exemplu, in zona Vulture-Alto Bradano, situatia socio-economica este prezentata prin trendul demografic pozitiv si prin existenta unor centre mari urbane. Sectorul productiv din zona a fost puternic influentat de noile zone industriale care au dublat gradul de ocupatie di de noile intreprinderi din sectorul tertiar. Lipsa de infrastructura era inadecvata cu

autostrada de legatura dintre Potenza-Melfi-Candela. O posibila dezvoltare a zonei urmeaza sa apara dupa ce sistemul de alimentare cu apa programat va fi completat.

In *Planul de Dezvoltare Regionala a Regiunii Nord Est* exista un contra -exemplu pentru modul in care se analizeaza disparitatile infra-regionale. In capitolul "Disparitati subregionale in Regiunea Nord-Est"(pp.5-6) ceea ce se gaseste este o enumerare a localitatilor (partilor) din regiune incluse in zonele prioritare si a zonelor care reprezinta poli de atractie. Zonele prioritare includ zone sarace de mari dimensiuni, zone afectate de declinul industrial si o rata mare a somajului, zone rurale izolate cu infrastructuri slab dezvoltate, zone afectate de fenomenul de eroziune si deplasari de teren, zone afectate de inundatii si zone cu deficit in furnizarea apei. In loc de a include zonele care pot reprezenta poli de atractie prin resurse disponibile, oportunitati, indispensabile pentru dezvoltare, sunt incluse zonele cu mica industrie traditionale, in prelucrarea lemnului, exploatarea rezervelor de hidrocarbon, cu potential turistic, cu potential de crestere a animalelor etc. Nu se face nici o referinta la notiuni ca venitul si ocuparea fortei de munca, resurse umane, lipsa de infrastructuri, IMM-uri, servicii sociale, situatia mediului si initiative de dezvoltare in derulare.

8. Oportunitati egale

Egalitatea sanselor intre sexe este analizata datorita reprezentarii inegale a acestora pe piata muncii, in nivelul de venit, in participarea educationala si finalizarea studiilor, in celula familiala si tipul de responsabilitati asumate. Bresa creata intre sexe in participarea pe piata muncii poate fi masurata pe baza ratei de activitate (fora de munca feminina pe total populatie feminina cu varsta de angajare) si rata de ocupare (total femei angajate pe total populatie feminina). Acesti indicatori ofera mai multe informatii decat altii pentru ca scot mai bine in evidenta " efectul de descurajare a angajatului" datorita probabilitatii mici de a gasi un loc de munca in contextul unei pietete de munca slab dezvoltate. Acesti doi indicatori pot fi considerati ca variabile fundamentale si trebuie tinuti sub control direct in perioada de planificare.

Pentru a surprinde mai bine bresa creata pe piata muncii intre femei si barbati trebuie analizate: rata somajului feminin, tipul de angajare (norma intreaga, norma redusa), distributia ocupationala si sectoriala a acestora.

Bresa in venituri poate fi subliniata luand in calcul procentul de lucratori pe sexe, pe asa numitele "salarii mici", castigurile medii orare pe sexe si castigurile saptamanale si orele lucrate. Cat pentru bresa in participarea educationala si finalizarea studiilor, informatiile se obtin prin total populatie feminina si populatie masculina care detine o diploma universitara, o diploma sau un atestat.

O alta problema importanta se refera la participarea femeilor din cadrul proceselor decizionale. Mai intai in domeniul antreprenorial indicatorul de baza este dat de : numarul de femei care conduc sau creeaza firme (in special firme de mici dimensiuni) din numarul total de firme. Aceeasi analiza poate fi realizata pe sectoare si pe marimea firmelor. O alta informatie importanta este aceea referitoare la numarul de firme fondate de femei intr-o perioada de timp. Participarea la procesul decizional poate determina prezenta cantitativa si calitativa a femeii in sectorul public (incluzand institutiile politice si administrative), dar si in marile firme.

Bresa in celula familiala si tip de responsabilitate este analizata prin numarul de locuri de munca detinut in asistenta sociala (excluzand sorerile medicale, profesorii dar incluzand asistentele si persoanele care supravegheaza copiii) pe sexe si trenduri relative. Aceasta se

poate realiza prin urmarirea grupurilor locale. Poate fi inclusa in urmarirea pe grupuri locale in cadrul evaluarii disparitatilor infra-regionale.

Paradigma UE pentru realizarea unor oportunitati egale pune in evidenta importanta echitatii intre sexe "printr-o cale comuna". Aceasta, ca politica de dezvoltare in domeniul oportunitatilor egale admite ca temele legate de echitate sunt responsabilitatea fiecarei persoane. Oportunitatile egale implica in mod egal barbati si femeile. Regiunea poate realiza pasi importanti in ceea ce priveste egalitatea oportunitatilor daca lucreaza in acord cu programul pus la punct de UE si Guvernul Romaniei si poate dezvolta responsabilitati specifice pentru propriile circumstante. In urmatoarele randuri include incercarea de redresare a pietei si continuarea inegalitatilor intre sexe pe piata muncii si a educatiei. Analiza bresii in participarea pe piata muncii permite intelegerea cauzelor: continua si marcanta segregare ocupationala pe sexe, semnificatia diferita pentru barbati si femei a orelor de munca, slaba reprezentare a femeilor in dezvoltarea propriei afaceri si cea antreprenoriala.

South Yorkshire Objective 1 Programme 2000-2006 Single Programming Document prevederile acestui document vorbesc despre oportunitatile egale intr-o sectiune specifica inclusa in capitolul "Profilul oportunitatilor egale". O introducere in problema explica trendurile dezvoltate la nivel national si le compara cu cele de la nivel regional. Cresterea ratei feminine in activitatile economice din UK si declinul ratei masculine de in activitatea economica demonstreaza impreuna diferentele de ocupatie si statut de angajare existente intre cele doua sexe.. Cu aceeaasi situatie s-a confruntat si South Yorkshire insa intr-o maniera mai particulara. Trebuie mentionat faptul ca UK a adoptat paradigma UE in ceea ce priveste oportunitatile egale.

In capitol se continua prezentarea situatiei South Yorkshire referitoare la bresa in participarea pe piata muncii, in remuneratii, in participarea educationala si finalizarea studiilor, in celula familiala si in responsabilitatilor asumate. In legatura cu participarea pe piata muncii datele arata ca dupa bresa dintre femei si barbati rata activitatii economice a scazut in anii 90, este nevoie de actiune din moment ce rata activitatii feminine este in stationare mai ales in relatie cu indicatorii nationali. Distributia sectoriala a muncii pe sexe este analizata sector cu sector. Concluzia a fost aceea ca femeile sunt subreprezentate pe piata industrială(excluzand industria textila) si supra-reprezentate pe piata serviciilor. Analiza breselor in remuneratii permite aprecierea ca bresa in economii este mai mare decat cea a intregii UK. In ceea ce priveste bresle in educatie South Yorkshire este considerat ca un centru de subperformanta raportat la rezultatele medii pe UK. In celula familiala si responsabilitati se noteaza o crestere a numarului de locuri de munca in sectorul de asistenta, puternic feminizat si relativ slab remunerat.

Nici unul dintre planurile de dezvoltare regionala nu contine un paragraf referitoare la oportunitatile egale intre femei si barbati, sau care sa faca vreo referire la acest subiect.

Sectiunea 3

Analiza SWOT ca fundament al strategiilor de dezvoltare regionala

3.1 Definirea analizei SWOT

Analiza SWOT(analiza a punctelor tari, a punctelor slabe, a oportunitatilor si a amenintarilor) a fost creata de intreprinderi ca instrument de formulare a strategiilor. Acest instrument face posibila analiza rapida a punctelor strategice cheie cat si identificarea alternativelor strategice. SWOT este aplicata in momentul de fata in cadrul analizei teritoriului si este

utilizata ca instrument pentru facilitarea planificarii participative in cadrul administratiilor publice.

Analiza SWOT se bazeaza pe un cadru codificat, cadru care obliga persoanele implicate in procesul de planificare sa urmareasca etape precise, incepand de la analiza pana la strategii, trecand printr-o evaluare completa a implicatiilor/consecintelor fiecarei alegeri efectuate. Pe scurt, analiza SWOT reprezinta un cadru complet si consistent pe care persoanele implicate in planificare il pot utiliza pentru a efectua alegeri mai realiste.

De asemenea, analiza SWOT este un instrument utilizat in analiza si organizarea activitatilor de cercetare regionala. Acesta a fost dezvoltata in ideea de a fixa cateva reguli in cadrul procesului de analiza cat si in cadrul activitatilor de cercetare. In acest caz, aceasta metoda de lucru ofera ajutor pentru a face distinctia intre tinte, probleme, solutii si strategii.

Tehnica SWOT de discutie/analiza si cercetare se bazeaza pe tehnica "brainstorming", care s-ar traduce printr-o discutie intre persoanele implicate in activitatea de planificare. Este evident faptul ca inainte de "brainstorming" este necesara prezentarea unei descrieri a cadrului general al situatiei existente pentru a exista o "baza comuna" de lucru in cadrul discutiilor pentru toti participantii. Acesta etapa preliminara reprezinta un element fundamental din moment ce, de cele mai multe ori, persoanele active de la nivel regional dispun de o informatie asimetrica si au viziuni diferite asupra temelor de dezvoltare.

Din punct de vedere teoretic, analiza SWOT este orientata spre o omogenizare a preferintelor persoanelor implicate. Pentru a atinge acest scop, trebuie reduse in primul rand informatiile asimetrice, iar in al doilea rand trebuie puse in practica strategii cooperative pentru a mari probabilitatea de succes a Planului de Dezvoltare Regionala.

Prima conditie necesara pentru construirea unei analize SWOT fezabile este aceea de a implica toate persoanele din contextul teritorial care ar putea contribui la dezvoltarea unei retele SWOT analitice. La nivel regional, analiza SWOT poate fi realizata doar de persoanele implicate in planificare, dar, in acest caz, rezultatele ar fi mai putin semnificative decat cele obtinute prin consultarea persoanelor implicate la nivel regional in dezvoltarea economica.

Dupa cum se vede din insusi numele sau, analiza SWOT aplicata in planificarea regionala are ca scop identificarea punctelor tari si a punctelor slabe regionale cat si, a oportunitatilor si amenintarilor induse de mediul extern regiunii, asa cum este prezentat mai jos.

Factori regionali pozitivi si negativi

Factori Mediu	POZITIVI	NEGATIVI
INTERN (in interiorul regiunii)	Puncte tari: resurse regionale sau capacitati care ar putea fi activate efectiv pentru a atinge obiectivele regionale aprobate.	Puncte slabe: insuficiente regionale care limiteaza posibilitatile de atingere a obiectivelor
EXTERN (in afara regiunii)	Oportunitati: orice situatie favorabila care poate fi transformata intr-o valoare ce poate concura la atingerea obiectivelor de dezvoltare	Amenintari: orice situatie defavorabila din mediul extern care ar putea constitui o amenintare in atingerea obiectivelor de dezvoltare

Analiza SWOT nu este un instrument perfect, datorita dificultatilor inerente care apar in demersul de identificare a unor elemente cuatificabile consistente care sa capete sens in raport cu planificarea regionala. Acesta este motivul pentru care analiza cere obiectivitate si rationalitate.

Probabil ca cel mai puternic mesaj transmis de analiza SWOT este acela ca, indiferent de actiunile stabilite, procesul decizional ar trebui sa includa urmatoarele elemente: *construieste* pe Punctele Tari, *elimina* Punctele Slabe, *exploateaza* Oportunitatile, *indeparteaza* Amenintarile.

3.2 Clasificarea celor patru parametri

Punctele tari

Ce inseamna un punct tare pentru o regiune? Aceasta este o intrebare fundamentala la care trebuie sa se raspunda. Odata ce o strategie dintr-un domeniu de activitate trebuie analizata, intrebarea ar fi: care este punctul de forta al regiunii in cadrul strategiei pe care suntem pe cale sa o adoptam?

Dintr-o analiza poate rezulta o intreaga gama de puncte tari. Acestea pot fi “puncte tari-grele (hard)” si “puncte tari-usoare(soft)”. Daca, in mod normal, primele se identifica destul de repede, celelalte se contureaza prin discutii ulterioare sau din activitati de cercetare.

“Punctele tari-usoare” sunt percepute de obicei doar de un numar mic de persoane si, initial, nu sunt acceptate. Odata discutiile sau cercetarea incepute, “punctele tari-usoare” vor fi cele care vor realiza diferenta si se va descoperi faptul ca acestea sunt complementare cu “punctele tari-grele”.

Un nivel ridicat de crestere al PIB-ului constituie un “punct tare-greu”, dar, de obicei, sursele principale sunt greu de determinat. In cadrul acestei investigatii, analiza tehnica ar putea fi utila, insa aceasta este indispensabila in identificarea “punctelor tari-usoare”.

Punctele slabe

Al doilea parametru il reprezinta punctele slabe. Aflate la polul opus fata de punctele tari, acestea reprezinta slabiciunile cadrului regional sau ale strategiei. In contextul regional nu sunt dificile de identificat punctele slabe daca analiza ramane la un nivel relativ general. Consensul devine greu de obtinut daca un punct slab este identificat intr-o institutie sau intr-un sector specific, sau daca implica o parte din persoanele participante la discutii.

Si in cazul analizei punctelor slabe este posibil sa facem distinctia intre “puncte slabe-grele” si “puncte slabe-usoare”, identificarea primelor fiind mult mai usoara decat a celorlalte.

Daca o regiune desfasoara putine relatii de schimb/ comert cu alte zone, aceasta se datoreaza in special unei infrastructuri de transport slab dezvoltate. De obicei, aceasta este cauza adevarata si se poate incadra la capitolul “puncte slabe-grele”. In cadrul unei analize SWOT acesta va fi un punct de plecare important si datorita faptului ca, de obicei, sectorul public este responsabil de lipsa infrastructurii. De foarte putine ori insa, oamenii vor recunoaste faptul ca slabiciunile se datoreaza lipsei de cunostinte a sectorului privat in domeniul comertului exterior. Exista cazuri importante de dezvoltare regionala notabila in zone cu puternice lipsuri

in infrastructura de transport. Calitatea factorului uman este, de obicei, un “punct slab-usor”, in ideea ca nu se identifica imediat, dar devine fundamental in explicarea unor fenomene importante.

Oportunitati

Al treilea parametru se refera la zona oportunitatilor. Punctele tari si punctele slabe sunt concepute “stabile”, bazate pe parametrii descriptivi ai unei zone, intr-o perioada determinata de timp. Oportunitatile si amenintarile au in vedere viitorul, si se refera la alegerile pe care le au de facut persoanele implicate in procesul de planificare.

Este clar faptul ca oportunitatile pot fi studiate si discutate doar daca o alegere preliminara a fost proiectata. In acest stadiu, politica retelei ar trebui descrisa mai clar persoanelor implicate.

Daca intr-o regiune rata somajului este mare si este introdusa o schimbare de politica menita sa: transforme si sa introduca noi legi pe piata fortei de munca; investitii semnificative publice/private si ajutor in cadrul unui nou program de training pentru formare profesionala, atunci, toate aceste schimbari pot fi analizate si discutate ca si oportunitati ale politicii de ansamblu.

Ar putea exista probleme in cadrul analizei daca punctele tari si oportunitatile se suprapun. Exista o diferenta clara intre acesti doi parametri. O regula simpla, dar folositoare pentru o analiza SWOT corecta, este aceea de a verifica daca exista o distinctie clara intre punctele tari si oportunitati.

Amenintari

Amenintarile includ implicatiile negative ale strategiei adoptate. Analiza oportunitatilor si a amenintarilor implica un melanj al efectelor interne si externe ale politicii. Efectele externe pot genera intr-un fel amenintari la nivel de planificare regionala.

Mai mult decat atat, nu exista o corespondenta exclusiva intre puncte tari si oportunitati, pe de o parte, si puncte slabe si amenintari pe de alta parte. Uneori, unele elemente de forta pot conduce la amenintati intr-un scenariu “dupa politica”.

Intr-o regiune caracterizata printr-un numar mare de IMM-uri intr-un sector specific (e.g. un judet), politicile orientate spre intarirea retelei de firme locale reprezinta o oportunitate pentru dezvoltarea regionala. Dintr-un alt punct de vedere, un sistem important de IMM-uri s-ar putea sa nu reprezinte un stimulent pentru instalarea in zona a firmelor mari sau a firmelor straine, in special daca acestea doresc sa-si adjudece rolul de lideri in sectorul productiv si cel comercial. Un numar mare de IMM-uri intr-un sector specific, caracterizate prin legaturi slabe intre ele (punct slab) ar putea reprezenta o situatie mult mai interesanta/attractiva pentru o firma de mari dimensiuni.

3.3 Studii de caz - Rezumat

In aceasta sectiune vom urmari un exemplu de analiza SWOT din cadrul Planului Regional Operativ al Regiunii Calabria, realizat pentru programarea fondurilor structurale perioada 2000/2006 (www.regione.calabria.it/FondiStrutturali20002006).

Prima problema consta in a pozitiona analiza SWOT in cadrul intregului plan. A doua problema consta in a stabili care este rolul procesului de cooperare care permite finalizarea unei analize SWOT utile si de calitate.

In ceea ce priveste Regiunea Calabria, in primul capitol al planului sunt introduse trei notiuni/titluri diferite:

1. Analiza situatiei initiale: este realizata pe scurt (15 pagini), punandu-se in evidenta cele mai importante informatii la nivel regional. Primul nivel al politicilor este schitat inainte de a realiza analiza SWOT prin indicatori foarte simpli (asa-numitele variabile de fragmentare structurala. O lista a acestor variabile, asa cum apar ele mai jos, este fundamentala pentru intelegerea intregului plan:

Variabile de fragmentare structurala - Calabria

1. Exporturi/PIB: orientare spre export
2. Importuri nete/PIB: grad de independenta economica
3. Numar de turisti pe cap de locuitor: capacitate de atragere a turistilor
4. Investitii brute stabile/PIB: intensitatea de acumulare a capitalului
5. Investitii straine directe/Investitii brute stabile: capacitatea de atragere a investitiilor
6. Rata de activitate: prezenta locuitorilor pe piata fortei de munca
7. Angajari informale/ Total angajari: inclinatie spre cerere de munca formala
8. Lista angajarii sociale: grad de dezvoltare a serviciilor sociale
9. Lista specializarilor pe sectoare care inregistreaza o crestere mare: inclinatie spre reusita in sectoare care inregistreaza o productivitate crescuta
10. Lista specializarilor tehnologice: capacitate de inovatie
11. Angajari in cadrul serviciilor financiare /Total angajari: inclinatia de a oferi servicii sectorului antreprenorial
12. Ratele diferite de interes Nord-Sud in incasarea imprumuturilor
13. Lista/Volumul crimelor

Capitolul 1.1 din cadrul Planului Regional al Regiunii Calabria, de altfel foarte scurt, este primul document propus persoanelor implicate in economia regionala de catre Comitetul de Organizare Institutionala (Institutional Steering Committee), la inceputul procesului de planificare. Scopul acestuia este de a crea o baza comuna de cunostinte pentru persoanele care activeaza la nivel regional si pentru cele implicate in procesul de planificare.

2. Descrierea procesului de planificare al regiunii: rapoarte de planificare intocmite in cadrul meselor rotunde organizate pe diferite titluri din plan. In fiecare "runda de discutii" au fost puse in practica un "document de referinta" si o analiza SWOT specifica (e.g. retele si infrastructuri, piata fortei de munca si cursurile de formare profesionala, intreprinderi mici si mijlocii, cooperare interregionala, etc...). Toate aceste analize SWOT sectoriale nu au fost incluse in planul final. In primul capitol al planului este prezentata doar analiza SWOT generala aprobata de Comisia de organizare institutionala (Institutional Steering Committee), asa cum apare mai jos.

Analiza SWOT pentru Regiunea Calabria

Puncte tari	Oportunitati
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rezerva de dezvoltare puternica ▪ Disponibilitate mare de forta de munca tanara cu un nivel de educatie ridicat ▪ Existenta unui bogat patrimoniu cultural, natural si arheologic ▪ Portul Gioia Tauro - unul dintre cele mai importante puncte de legatura in transportul naval desfasurat in Marea Mediterana ▪ Potential de crestere a productivitatii fortei de munca ▪ Universitati bine cotate ▪ Potential turistic ▪ Imbunatatirea calitatii vietii sustinuta prin suport public acordat cererii private ▪ Cresterea cooperarii in domeniul cultural prin intermediul entitatilor publice administrative ▪ Orientare a cetatenilor in sensul respectarii legii si al dezvoltarii ▪ Nivel scazut de dependenta 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Crestere economica ▪ Preponderenta modelului de dezvoltare bazat pe forta de munca calificata ▪ Cresterea importantei resurselor fixe (non-mobile) ▪ Cresterea integrarii economice ▪ Cresterea competitivitatii ▪ Cresterea difuzarii inovatiilor tehnologice ▪ Cresterea cererii in turism ▪ Nivel ridicat de calitate al politicilor ▪ Cresterea cotei capitalului social pentru dezvoltare
Puncte slabe	Amenintari
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Izolare teritoriala si de relationare cu restul Europei ▪ Dependenta sistemului la nivel macro si micro de alte zone economice ▪ Rata mare a somajului in randul femeilor si al tinerilor ▪ Rata scazuta de activitate ▪ Nivel ridicat de munca informala ▪ Retea de crima organizata de mari dimensiuni ▪ Nivel redus de credibilitate/reputatie ▪ Declinul manufacturilor ▪ Sistem local de intreprinderi foarte slab dezvoltat ▪ Dotari cu infrastructuri ineficiente ▪ Inreruperi in lantul valorii (Breaks in value chain) ▪ Specializari in activitati de productie cu o dinamica redua ▪ Birocratie ▪ Durata incerta de activitate a guvernului local 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Atitudine autarhica ▪ Raspandirea culturii suportului public in conditii de incertitudine ▪ Excluderea sociala ▪ Echilibru economic cu somaj ▪ Evaziune fiscala ▪ Raspandirea ilegalitatii ▪ Nivel scazut de atractie ▪ Productivitate scazuta ▪ Instabilitate antreprenoriala ▪ Activitati de productie cu valoare adaugata redua ▪ Ineficienta administrativa ▪ Nivel scazut de relevanta si nivel scazut de bunuri de relationare disponibile

Analizele SWOT ale Regiunilor Nord-Est, Sud-est, Sud-Muntenia, Nord-Vest, Romania

Analiza SWOT ar trebui sa fie considerata mereu ca un proces de studiu si de discutii. Chiar daca este realizata de unitatea de cercetare al unei institutii guvernamentale, ea trebuie sa fie rezultatul cooperarii unui numar de oameni, a tuturor celor implicati din departamentul de cercetare. Caracteristicile acestui tip de lucru ar trebui amintite, pe scurt. Este importanta de

remarcat procedura prin care, la polul opus, se realizeaza analiza SWOT cu ajutorul persoanelor implicate in domeniul economic, printr-un melanj de activitati de cercetare si discutii. In primul caz o analiza SWOT pune in evidenta interpretarea data celor patru parametri de catre persoanele implicate direct in procesul de planificare. In al doilea caz, analiza SWOT este rezultatul unui proces de cooperare. Continutul informativ al celei de a doua analize SWOT este mai mare decat cel din primul caz.

In ceea ce priveste Regiunea Nord-Est, analiza SWOT propune, in realitate, o strategie. O analiza SWOT trebuie considerata ca instrument preliminar in definirea politicilor. Acestea au fost propuse pe trei axe de referinta: dezvoltarea afacerilor si a intreprinderilor, resurse umane, promovarea si atractivitatea regiunii. Acesta pare a fi un punct de vedere foarte partinitor, tinand cont de faptul ca, pentru a dispune de un cadru de analiza complet, ar trebui luate in considerare multe alte aspecte. O analiza SWOT trebuie realizata ca o lista de verificare si prin includerea celor patru parametri.

In cazul Regiunii Sud-Est, analiza SWOT se bazeaza pe un cadru formal, dar trebuie adaugate cateva consideratii. Cei patru parametri se refera la domenii de analiza neomogene: standardul de viata este inclus in cadrul punctelor slabe, dar nu se regaseste in alte parti si comerțul este introdus in cadrul oportunitatilor, si nu la categoria punctelor tari. Acum, nu este necesara sub-clasificarea parametrilor daca o parte din campurile/domenii de analiza nu au un continut. Daca se doreste realizarea unei sub-clasificari in cadrul celor patru parametri, atunci ar trebui utilizate campuri/domenii analiza mari.

O clasificare adecvata ar fi aceea care este in consens cu celelalte partiale planului. In termeni mai generali, ar fi de dorit sa se faca distinctia intre doua niveluri de analiza. Primul ar trebui sa se refere la regiune ca intreg si ar trebui sa urmareasca o descriere generala a zonei. Al doilea nivel poate fi organizat in functie de axele planului. In acest caz, clasificarea nu pare a fi in totalitate corecta: populatia si piata fortei de munca ar trebui analizate impreuna datorita relatiilor importante existente intre ele; agricultura ar trebui analizata in cadrul mai larg al dezvoltarii rurale.

In ceea ce priveste analiza SWOT a Regiunii Nord-Vest, se face o diferenta ce naste intrebari intre infrastructura, investiti si structura fizica, insa referintele sunt prea generice si neomogene. Apar unele contradictii, ca de exemplu, cea care se refera la IMM-uri: puncte tari – numar ridicat de IMM-uri si puncte slabe – potential economic scazut pentru IMM-uri.

Analiza SWOT a Regiunii Sud-Muntenia nu este realizata pe campuri/domenii de analiza. Este una foarte generala si din aceasta cauza pare a fi mai echilibrata, cu expuneri mai detaliate.

Analiza SWOT a Regiunii Bucuresti – Ilfov, Romania

Planul de dezvoltare regionala are in continutul sau analize SWOT pe urmatoarele sectoare:

- Sectorul productiv
- Comunicatii si transport
- Infrastructura de educatie si sanatate
- Infrastructura de mediu
- Turism

Sectorul productiv

<p><u>Puncte tari</u> Structura industrială concentrată și diversificată Regiune cu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Procent mare de investiții străine directe ○ Forță de muncă cu nivel de calificare mediu-ridicat ○ Sistem universitar foarte bine dezvoltat ○ Infrastructuri și servicii bancare și financiare bine dezvoltate 	<p><u>Puncte slabe</u> Productivitate scăzută Grad redus de cooperare între universități și sectorul privat Cultura managerială slabă Puternice disparități în cadrul regiunii Preponderența structurilor industriale caracterizate printr-o utilizare intensivă a forței de muncă și a materiilor prime</p>
<p><u>Oportunitati</u> Stimulente acordate sectorului IMM-urilor Posibilitatea de a dispune de fondurile de preaderare Nouă economie bazată pe informație tehnologică Mediu favorabil pentru inovații</p>	<p><u>Amenințari</u> Instabilitate legislativă Corupție “Fuga creierelor”- emigratia persoanelor tinere cu studii superioare</p>

Punctul cheie al sectorului productiv este de a –si mari performanta economica.

Sectorul Comunicatii si Transport

<p><u>Puncte tari</u> Sistem rutier, feroviar și transport aerian național/internațional bine dezvoltat Sistem național și internațional de telecomunicații bine dezvoltat Cea mai mare densitate de pe teritoriul României pentru:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Abonamente telefonice ○ Calculatoare personale ○ Furnizori servicii internet ○ Fibre optice 	<p><u>Puncte slabe</u> Nivelul scăzut al infrastructurii și al echipamentelor în spațiile rurale Nivel scăzut al inițiativei antreprenoriale în ceea ce privește începerea unei afaceri bazate pe tehnologii informaționale Cai de transport subdimensionate Structura de transport degradată</p>
<p><u>Oportunitati</u> Noile tehnologii permit aplicarea învățământului și sistemului lucrativ la distanță Comerț electronic (e-commerce) Creșterea cererii de logistică de calitate superioară Construirea a noi autostrăzi</p>	<p><u>Amenințari</u> Creșterea pretului pentru serviciile de transport și telecomunicații Lipsa de capital pentru introducerea noilor tehnologii Extinderea fenomenului “digital divide”</p>

Problemele cheie ale domeniului comunicatii-transport sunt **extinderea și modernizarea**

Infrastructura de sanatate si educatie

<p><u>Puncte tari</u> Regiunea cu numarul cel mai mare de licee si institutii de invatamant superior Regiunea cu cel mai mare numar de unitati de asistenta sociala de inalta capacitate si specializare Regiunea cu cel mai mare numar de centre de cercetare</p>	<p><u>Puncte slabe</u> Disparitati foarte mari in cadrul regiunii in ceea ce priveste sistemul de sanatate si educatie Numar insuficient de personal specializat si de paturi in spitale Degradarea unor institutii de educatie, mai ales in mediul rural Numar insuficient de clase si personal specializat Lipsa retelelor de apa si canalizare in marea parte a localitatilor din mediul rural</p>
<p><u>Oportunitati</u> Programe cu finantare internationala Burse de studiu internationale</p>	<p><u>Amenintari</u> Reducerea bugetului pentru sanatate si educatie Cresterea numarului problemelor de sanatate ca rezultat al procesului de imbatranire a populatiei Disparitia valorilor sistemului Abandonul educational</p>

Problema importanta a sistemului de sanatate si educational consta in **refacerea coeziunii sociale**.

Infrastructura de mediu

<p><u>Puncte tari</u> Recunoasterea importantei problemelor legate de mediu.</p>	<p><u>Puncte slabe</u> Inexistenta unui sistem de monitorizare adecvat pentru a utiliza informatiile legate de mediu Numar insuficient de depozite de gunoi ecologice Echiparea inadecvata a agentilor economici pentru nivelul potential de poluare Absenta statiilor de filtrare pentru apa reziduala civila</p>
<p><u>Oportunitati</u> Finalizarea proiectelor referitoare la:</p> <ul style="list-style-type: none"> □ Protectia calitatii apei □ Protectia calitatii aerului □ Protectia calitatii solului □ Reconstruirea ecologica a fondului silvic 	<p><u>Amenintari</u> Lipsa de corelatie intre legislatia nationala de mediu si legislatia europeana Pericolul unui dezastru ecologic</p>

Elementul cheie, in ceea ce priveste infrastructura de mediu, este de a stabili un **sistem adecvat de monitorizare a informatiilor referitoare la mediu**

Sectorul turism

<p><u>Puncte tari</u> Concentratie mare de spatii cu relevanta culturala Regiunea detine un segment semnificativ din piata turismului de afaceri si de tranzit.</p>	<p><u>Puncte slabe</u> Capacitate redusa de cazare si oferta de servicii de slaba calitate Degradarea progresiva a patrimoniului cultural-turistic</p>
<p><u>Oportunitati</u> Construirea unor spatii moderne de cazare Reintroducerea Romaniei in circuitul turistic international</p>	<p><u>Amenintari</u> Cresterea preturilor cu efect negativ asupra turismului international Privatizarea ineficienta a hotelurilor</p>

Elementele cheie pentru dezvoltarea sectorului turistic sunt
reabilitarea patrimoniului cultural-turistic si cresterea gradului de promovare la nivel international.

Sectiunea 4

Note referitoare la politicile regionale

4.1 Agricultura si dezvoltarea economica

Bunastarea multor tari în curs de dezvoltare deriva din sectorul agricol. Condițiile de productie si de distributie ale produsului finit din sectorul agricol influenteaza economia în întregul sau.

De asemenea, între agricultura si toate celelalte sectoare ale economiei exista o legatura stransa, din moment ce, aceasta furnizeaza materie prima industriei, dar asigura si necesarul de hrana pentru populatie si, influentand salariul real in întregul sistem.

Productivitatea în sectorul agricol este de multe ori mai scazuta decat cea inregistrata în alte sectoare, în consecinta forta de munca angajata în sector este proportional mai mare decat produsul finit obtinut din agricultura.

Daca se compara tarile industrializate si cele în curs de dezvoltare se evidentiaza o diferenta semnificativa în ceea ce priveste productivitatea.

Cu cat productivitatea în agricultura e mai scazuta cu atat va fi mai mare procentul din produsul rezultat utilizat pentru nevoile proprii. Mai mult decat atat, cu cat e mai scazuta productivitatea cu atat creste mai mult procentul din produsul rezultat absorbit de sectorul agricol insusi.

O crestere a sectorului agricol permite unei tari sau unei regiuni sa creasca cota disponibila pentru celelalte sectoare din totalul pe sector.

Din punct de vedere teoretic, cresterea productivitatii în agricultura este legata de diminuarea veniturii la scara - cand o resursa creste (capitalul), atunci venitul este pozitiv, însa descreste cel marginal, avand în vedere faptul ca pamantul si resursele naturale sunt limitate.

Politici active pot asigura conditii de obtinere a cresterii productivitatii. De exemplu, schimbarea tehnologica poate mari rezultatele la orice nivel de aplicare. Prin urmare, schimbarea tehnologica este fundamentala în scopul cresterii productivitatii.

Vor fi analizate, pe scurt, trei politici: reforma agrara, conditiile de schimb, schimbarile tehnologice. Aceste politici reprezinta un standard de analiza în literatura de specialitate pentru tarile a caror economie e caracterizata printr-un sector agricol dezvoltat si o productivitate scazuta. Problema cea mai importanta consta în a determina modul în care politicile regionale conduc la o crestere sustenibila productivitatii la nivel local, crestere care poate inrautati distributia veniturii în zonele rurale.

a) Reforma agrara

Reforma agrara nu este exact o politica regionala. De obicei, reprezinta o constangere a administratiei centrale pentru dezvoltarea agriculturii. Mai mult decat atat, exista diferente la nivel de state în ceea ce priveste tipurile de proprietate cu care s-au confruntat în trecut. Este important de subliniat faptul ca dreptul de proprietate asupra pamantului este fundamental in dezvoltarea agriculturii. Intrebarea care se pune este: Care ar fi stimulentele cele mai potrivite pentru a putea obtine efort maxim în productie din parteade persoanelor care detin în arenda un teren? Este suficienta propritatea deplina asupra terenului? Este posibila o impartire a riscului între cei care iau în arenda si proprietarul terenului? Atunci cand nu exista un sistem proprietar-chirias, cazul Romaniei, care ar fi dimensiunea optima a asociatiei ? Care ar trebui sa fie rolul Statului (sau a administratiei regionale in viitor)?

Atentia preliminara trebuie acordata productiei atrase de consumul domestic: entitatile agricole de marime mica consuma sau redistribuie produsul obtinut in loc de a-l comercializa. Ideea cea mai importanta ar fi aceea de a schimba / orienta investitiile dinspre activitatile neproductive – consumul - (dar necesare) spre cele productive – irigatiile. Pentru a realiza acest lucru noile tehnologii ar putea creste rata de profit a “activitatilor productive”.

A doua problema o constituie marimea fermelor: în regiunile care inregistreaza o rata a somajului ridicata si în care tehnologia se bazeaza pe efortul fortei de munca, o ferma de mici dimensiuni poate avea o productivitate mai ridicata decat una de mari dimensiuni. In timp ce micul fermier detine un stimulent pentru un efort lucrativ major marele fermier va plati pentru forta de munca numai productia marginala.

A treia problema se refera la concentrarea proprietatii: în zonele rurale, marii fermieri pot acumula terenuri. În unele cazuri a fost impusa o limita /plafon, fapt care s-a dovedit a fi pozitiv pentru cresterea productivitatii.

A patra problema se refera la relatiile existente între fermele de mici dimensiuni. În unele cazuri, a fost introdus un sistem de co-operare. Micii fermieri se intalnesc pentru a imparti serviciile comune sau pentru a face schimb de forta de munca specializata sau pentru a-si comercializa impreuna produsele pentru a-si imbunatati pozitia contractuala în raport cu cumparatorii.

O ultima problema ar fi urmatoarea: analiza la nivel regional este utila politicii? Se poate admite ca cel mai potrivit nivel pentru realizarea unui program de stimulente pentru imbunatatirea productivitatii si de promovare a cooperarii între firmele de mici dimensiuni este cel regional. Aceste programe trebuie sa fie adaptate situatiei existente în regiune care s-ar putea caracteriza prin diferite particularitati în situatiile existente, în cadrul activitatilor de productie, în cadrul nivelului tehnologiilor aplicate în productie, în cazul disponibilitatii de infrastructura etc.

b) Conditii de schimb

Conditiiile de schimb definesc relatia existenta intre preturile produselor industriale si a celor agricole. În cazul sectorului agricol preturile depind, de obicei, de cerere si de oferta. În sectorul industrial preturile depind de compozitia costului. Orice spor al productivitatii conduce la preturi mai mici în agricultura si preturi mai mari în industrie. Acest mecanism a afectat în sens negativ conditiile de schimb pentru produsele agricole si a constituit un ajutor în cadrul dezvoltarii industriale.

Orice politica centrala orientata spre suport acordat sectorului industrial aduce mai departe stimulente prin politica protectionista sau a ratei de schimb : de exemplu, supraevaluarea ratei de schimb prejudiciaza situatia din sectorul agricol care exporta si reduce pretul alimentelor pentru populatia urbana.

Orice stimulent acordat sectorului agricol s-ar putea transforma într-o crestere a preturilor din sectorul industrial si într-o supradimensionare a inflatiei. Mai mult decat atat, o imbunatatire a conditiilor de schimb in sectorul agrar poate inrautati conditiile de plata ale muncitorilor agricoli din moment ce pretul propriilor produse de larg consum inregistreaza o crestere.

Orice politica indreptata spre o imbunatatire a situatiei sectorului agricol trebuie insotita de politici de distributie a veniturii, luand in considerare dinamica dintre sectoarele industrial si agrar. La nivel regional, acest lucru poate fi realizat prin politici specifice in zonele rurale, pentru sectorul agricol de exemplu, prin sustinerea salariilor si a veniturii. De asemenea, este importanta acordarea de servicii pentru a obtine o crestere a puterii de cumparare a fermierilor saraci si a muncitorilor agricoli din zonele rurale.

c) Schimbarile tehnologice

Este necesara crearea unor noi instrumente prin care sa se realizeze o crestere a productivitatii, avand in vedere aici atat tehnicile de productie cat si infrastructura.

Pot aparea probleme deoarece randamentele mari din agricultura vor determina marii fermieri si proprietari de teren sa organizeze productia la scara larga prin marirea dimensiunilor fermelor. Micii fermieri pot reactiona printr-o planificare in exces a investitiilor, dar cu riscul unei suprautilizari a resurselor. Echilibrul trebuie atins prin politicile locale.

O alta problema este legata de surplusul de productie: imbunatatirea tehnologiilor conduce la recolte de mari dimensiuni. Daca sunt concentrate pe produse dificil de exportat, surplusul de productie poate forta Statul sa intervina prin sustinerea acumularii de stocuri.

Pe de alta parte, mecanizarea conduce la cresterea substitutiei muncii cu capitalul. Aceasta este o metoda traditionala pentru inrautatarea distributiei de venituri si de crestere a gradului de pauperizare. Mecanizarea favorizeaza fermele de mari dimensiuni si creste controlul proprietarilor de teren.

O politica regionala trebuie sa tina seama de aceasta dinamica si trebuie sa contribuie la echilibrarea efectelor locale ale acestui proces. Din nou, ar putea fi util un sistem sustenibil de acordare a stimulentei micilor ferme, in conditiile in care, chiar si la o dimensiune mica sporul de productivitate va fi obtinut prin schimbari tehnologice sustenibile.

4.2 Poli de dezvoltare

Un proces de dezvoltare poate fi caracterizat printr-o concentrare de activitati economice in zone specifice. Conform paradigmei Schumpeteriene, sursa principala a dezvoltarii o constituie inovatia. La inceputul procesului, se concentreaza pe sectoare specifice, dar si pe zone specifice, datorita faptului ca, doar concentratia permite exploatarea economiilor de scara .

Concentrarea inovatiei pe locatii specifice este, de asemenea, o sursa de dezvoltare dezechilibrata. Pentru a derula un proces de dezvoltare echilibrata, ar fi utila dezvoltarea unui numar de zone legate intre ele printr-o infrastructura care nu ar fi profitabila in cazul unei singure zone. Mai mult decat atat, ar putea fi generate economii externe prin dezvoltarea simultana a unor zone diferite.

In procesul de echilibrare a modelului de dezvoltare exista o problema conexa: mai ales in tarile in curs de dezvoltare exista problema resurselor limitate. In practica e destul de dificil de imbunatatit o crestere echilibrata a zonelor diferite si, uneori este mult mai bine ca efortul initial sa fie concentrat pe sectoarele in crestere : dezvoltarea se transmite de la lideri la urmasitori. In legatura cu extinderea geografica a procesului de dezvoltare, problema consta in a transmite mecanismele de dezvoltare de la centru la periferie.

Si modelul fundamentat pe poli de dezvoltare este unul costisitor: investitiile vor fi concentrate in unul sau cateva orase de mari dimensiuni, tinand cont de faptul ca investitorii supraevalueaza productivitatea investitiei si, din aceasta cauza va aparea congestia. Congestia se va determina externalitatile sa transforme dezvoltarea in pierderi si costul social marginal va fi superior beneficiului social marginal al concentrarii.

O politica reprezinta un proces de decizie in conditiile unui volum limitat de resurse. Orice program de dezvoltare se confruntata cu problema alegerii in conditiile acestei limite/constrangeri. Chiar acolo unde tendinta culturala este aceea de a prefera “ paradigma cresterii echilibrate”, neintrand in discutie polii de dezvoltare, oricum trebuie facuta o alegere.

a) Zone metropolitane sau orase de mari dimensiuni

Orasele mari sunt de multe ori supradimensionate si, in acest caz, problemele de congestie sunt normare. Cresterea marilor orase este concomitenta cu declinul regiunilor periferice: populatia primara (forta de munca) paraseste zonele rurale iar capitalul se tranfera din sectorul agricol spre cel industrial, comasandu-se in marile orase.

De cele mai multe ori, marile orase continua sa creasca pana cand ultimii intrati suporta aglomeratia economica. Nu este foarte clar pana cand poate fi tinut sub control procesul. In general, o politica ar trebui sa asigure stoparea procesului intervenind pe piata in asa fel incat ultimii intrati sa plateasca pentru a intra costul additional cauzat de ei (bariera la intrare). De exemplu, in sectorul constructii: orice crestere a unui oras de mari dimensiuni implica noi constructii. Si cum nu exista noi cladiri disponibile, aceasta este o puternica bariera la intrare tinand cont de faptul ca preturile in sectorul constructii cresc in progresie geometrica.

b) Orientarea spre poli de dezvoltare de mici dimensiuni

Daca exista o problema de dimensiune, poli de dezvoltare pot fi aplicati pe locatii de dimensiuni mai mici. In loc de orase mari, poli de dezvoltare de marime medie pot fi sprijiniti de catre Stat prin oferirea unui sistem de infrastructura si stimulente pentru a echilibra beneficiile reduse datorate micilor dimensiuni ale oraselor.

Dezvoltarea unui numar limitat de poli in cateva centre urbane este preferat dezvoltarii in viteza a intregului teritoriu. La nivel regional, aceasta dezvoltare trebuie realizata in acord cu caracteristicile zonei. Acesti poli indusi de dezvoltare contribuie la limitarea fenomenului de realizare a polilor naturali de dezvoltare in marile orase si au o influenta pozitiva asupra zonelor din interiorul tarii (zone rurale, in special).

c) Organizarea teritoriala teoretica a activitatilor economice

O organizare teritoriala adecvata ar putea fi utila pentru a reconcilia nevoia de poli cu aceea a difuzarii pe scara larga a inovatiei.

Un model posibil se construiește pe doua niveluri de interventie: 1) sistem de ordonare ierarhica a oraselor in care serviciile sunt dimensionate in raport cu marimea orasului, 2) suma de zone regionale/urbane de influenta pentru orase

Atunci se regasesc trei niveluri de influenta: i) din exterior de la un pol national de dezvoltare (un oras mare, tip capitala) spre centrele regionale urbane mari; ii) din interior de la un oras situat in varful ierarhiei spre orasele situate "mai jos"; iii) din exterior de la centrele urbane spre zonele din interiorul tarii.

Este clar faptul ca aceasta este o abordare de sus-in jos. Daca exista porti de iesire in cadrul influentei "naturale" a oraselor de mari dimensiuni spre cele de dimensiuni mai mici o politica optima induce un pol de dezvoltare pentru a facilita procesul de inovatie de la centru spre periferie,

d) Masuri adoptate in practica

Masurile aplicate in tarile in curs de dezvoltare s-au concentrat pe probleme de infrastructura pentru a oferi un minim nivel de servicii publice, transport, alimentare cu apa si energie electrica. In alte cazuri, a fost acordat suport public intreprinderilor prin investitii pe scara larga pentru a genera schimbari structurale regionale. (intreprinderi de stat de mari dimensiuni cu rata de crestere mare, care conduc la crestrea PIB-ului regional si a gradului de ocupare a fortei de munca).

Un punct slab al acestor masuri este acela ca nu au in vedere multe zone invecinate si potentialul de care dispun acestea. Emigratia si furnizorii din afara perimetrului in care se localizeaza acesti poli de dezvoltare sunt doua dintre cele mai evidente rezultate ale acestei politici.

O noua politica regionala revazuta de inducere a polilor de dezvoltare ar trebui sa tina cont mai ales de dinamica semnalata deja in alte zone. In acest sens o abordare de jos - in sus ar fi utila pentru ca sunt luate in considerare: caracteristicile si potentialul zonelor invecinate polilor de dezvoltare de mici dimensiuni. Acest lucru s-ar putea reflecta asupra tehnologiilor adoptate si asupra sectoarelor avute in vedere, de exemplu exploatand toate oportunitatile care ar aparea din legatura industrie-agricultura.

4.3 Industrializarea

Termenul industrializare semnifica organizarea productiei in intreprinderi, caracterizata pe specializarea si diviziunea muncii, si suplinirea si inlocuirea efortului uman prin tehnologie, mecanizare si putere electrica. In acest fel toate sectoarele economiei (productia de bunuri de larg consum si echipament industrial, agricultura si sectorul tertiar) pot fi "industrializate". Un concept de industrializare se refera la dezvoltarea unitatilor, care produc ceea ce se poate numi generic bunuri industriale.

Industrializarea este de cele mai multe ori considerata ca sinonim al dezvoltarii. Industrializarea este transformarea unei economii bazate pe agricultura orientata spre export intr-o economie independenta bazata pe industrie. Industria este cea care in economie, absoarbe forta de munca excedentara din sectorul rural, creste veniturile pe cap de locuitor si standardele de viata. In final ar trebui sa duca la o transformare institutionala (modernizare).

Este acceptata la nivel general ideea ca dezvoltarea industrială si agricola trebuie realizate in acelasi timp. Agricultura creaza piata pentru bunurile de larg consum, produce bunuri alimentare pentru populatia urbana care activeaza in sectorul industrial si are in schimb posibilitatea de a cumpara echipamente, materii prime. Industria pune la dispozitie produse pentru agricultura si bunuri de consum cerute de populatia rurala.

Cresterea economica este asociata cu o descrestere a procentului agriculturii in produsul national cat si cu o crestere importanta a procentului sectorului industrial. (nu se cunoaste foarte clar implicatia sectorului servicii)

In trecut au fost puse in aplicare doua politici principale pentru industrializarea tarilor slab dezvoltate: un model bazat pe substitutia importurilor (ISI) si un model bazat pe orientarea activitatilor spre export (EOI). In primul caz discutam despre o focalizare pe piata bunurilor de larg consum, in al doilea caz despre pietele externe.

Cele doua strategii nu se exclud una pe alta si sunt considerate ca strategii influentate de politicile macro si micro. Nu ne referim la problemele legate de regimul ratei de schimb, dar dorim sa reamintim faptul ca scenariul pentru Romania este acela de a intra in UE largita (deci adoptarea EURO) si de a face parte dintr-o economie de piata total libera. Aceste probleme ar trebui studiate in contextul zonelor regionale.

a) Ce reprezinta strategia ISI?

O strategie ISI are in vedere substituirea bunurilor de import cu bunuri de productie interna: ne gandim la productia de bunuri de consum, bunuri de investitii (sau amandoua) sau bunuri de capital. De obicei, prin acest model o regiune sau o tara se specializeaza pe productia de bunuri de consum inainte importate si importa bunuri de investitii si de capital. Distributia actuala a veniturilor: de cele mai multe ori in cazul clasei sociale bogate exista o cerere ridicata de bunuri durabile ne-esentiale si o cerere redusa de bunuri de larg consum. Cu timpul, mare parte din tarile avansate reusesc sa creeze industrii de bunuri de capital. La nivel regional modelul initial pare a fi mult mai adecvat, tinand cont de faptul ca procesul de instalare al industriilor bunurilor de capital ar putea fi ajutat mai usor prin politici nationale si nu prin politici regionale.

Nu exista intre economisti un acord cu privire la utilitatea modelelor ISI in cadrul procesului de industrializare, stiind ca nu a fost posibila cuantificarea gradului in care

o strategie ISI este impulsionata in mod real de o politica explicita. Din experienta istorica se stie ca orice proces de crestere este acompaniat de o substitutie a importurilor, asa ca nu este usor de separat cele doua efecte. Mai mult, substituirea unor importuri este rezultatul unei cresteri a exportului care se extinde si asupra pietei bunurilor de larg consum. Drept urmare, unele industrii protejate natural de importuri (e.g. costul ridicat al transportului) devin profitabile fara o protectie publica expresa. Strategiile ISI au fost evaluate pe larg de catre teoriticieni si planificatori. Problema cea mai importanta a modelelor ISI este aceea ca nu sunt fezabile pe termen lung, din moment ce se sunt lega de dimensiunea pietei interne. Au fost elaborate unele modele post-ISI principalele lor concluzii au fost:

- Statul este cel care joaca rolul cheie in procesul de incurajare si de sustinere a dezvoltarii;
- Investitiile straine directe sunt fundamentale pentru cresterea sectorului productiv;
- Trebuie depus efort si pentru favorizarea exporturilor;
- Cel mai bun distribuitor este piata si eficienta trebuie cautata in atributele institutiilor pietei;
- Reforme aditionale trebuie realizate la nivel macro (pentru a evita supraevaluarea ratei de schimb) si nivel micro (reforma sistemul de impozite si pietei de capital). Cel mai important lucru este: la ce stadiu este posibila trecerea de la modelul ISI la modelul EOI? Este modelul EOI o conditie preliminara pentru modelul ISI?

b) Industrializarea orientata spre export

EOI este o strategie de orientare externa si se bazeaza pe ideea ca iesirea pe pietele externe a firmelor reprezinta un efect pozitiv. O strategie EOI este legata de utilizarea tehnologiilor de lucru intensiv. În tarile mai putin dezvoltate exista forta de munca disponibila si avantaje competitive in comparatie ca tarile industrializate.

Tehnologiile de munca intensiva si o balanta mai echitabila de distributie a veniturilor rezultata din oportunitatile de angajare sustin un proces de angajare direct, mai amplu. Resursele ar trebui bine alocate.

Rezulta multe probleme din modelul EOI. În primul rand, poate asocia regiunea (tara) la o piata internationala cu termeni de schimb defavorabili, în consecinta regiunea este afectata direct. Puterea pe piata a marilor cumparatori de produse de masa poate deteriora avantajele unor angajari de amploare. În acest caz, firmele angajate în productia EOI sunt exterioare tarii si nu investesc propria productie în aceeași tara. (productie prin munca intensiva si firmele nu au nici un interes sa transforme productia în una de tip capital intensiva)

c) Cum sa facem alegerea?

Evaluarea pe modele ISI si EOI trebuie realizata tinand cont de rezultatele diferite ale celor doua. Exista diferite exemple pentru EOI, in general modelul EOI este un model de dezvoltare a pietei libere si este influentat de investitiile straine directe. Modelul ISI este vazut ca si o strategie "de orientare interna", dar in mod contrar este foarte dependent de capitalul extern, tehnologie si diverse expertize. Mai mult decat atat asimileaza concepte de consum, gusturi si strategii de marketing ale tarilor avansate.

Exista spatiu pentru redefinirea unei strategii de orientare interna ? Au fost facute cateva propuneri in literatura de specialitate, si nu se refera la un plan autarhic ci la obtinerea unui acord între obiectivele economice, sociale si politice si resursele si aspiratiile regiunilor. Probabil ca insasi politicile comerciale trebuie proiectate pentru a se intersecta cu obiectivele de dezvoltare. Cineva spunea ca nu este neaparat vorba de

un conflict între cerințele dezvoltării industriale și nevoile de bază ale populației. Este fundamental ca industrializarea să se coreleze cu nevoile de bază.

Componentele acestei strategii ar fi: un echilibru între dezvoltarea industrială și cea agrară, o nouă strategie orientată spre export – fundamentală în cadrul oricărui proces de dezvoltare; o strategie ISI pentru anumite sectoare ale economiei, mai ales cele care promet o contribuție la creșterea economică regională; o atenție marită în exploatarea tehnologiilor împrtate pentru creșterea inovativă și, în final, punerea în practică a unei rețele instituționale prin care să se atingă obiectivele de dezvoltare.

4.4 Distribuția veniturilor și bunăstarea

Pauperitatea și distribuția inegală a veniturilor sunt fenomene sociale mai mult decât evidente, însă sunt dificil de măsurat cu instrumente tehnice. Mai întâi trebuie să facem distincția între venit și bunăstare. Amandouă măsoară puterea de cumpărare, dar bogăția este un instrument de acumulare/ static, în timp ce venitul este un instrument dinamic prin care se măsoară puterea de a cumpăra bunuri. Venitul este cel care măsoară diferențele de bunăstare. Există mai multe tipuri de bunăstare: fizică, financiară și umană. Fiecare tip de bogăție generează un flux de venit. Atenția noastră se va îndrepta spre diferențele de venit și cuantificarea gradului de pauperizare.

Există diferite moduri de măsurare a inegalității: cea mai cunoscută este Curba Lorentz, construită pe baza procentului din venit primit de un procent diferit de populație prin cumularea acestora de la bază. O altă metodă de calcul este aceea de a ordona populația de la bază și a căuta procentul de venit distribuit unui x % din baza de populație. Există și instrumente mai complexe de măsurare a inegalității ca de exemplu coeficientul de variație și indexul Atkinson. Poate apărea o problemă în compararea diferitelor distribuții ale veniturilor regionale, mai ales că o distribuție nu poate fi agreată mai mult decât alta. În plus, tipul de venit utilizat poate determina un cadru de analiză diferit. (înainte de impozitare, după impozitare, pe tot parcursul vieții, anual etc.)

Măsurarea pauperității este legată de inegalitatea veniturilor, dar nu semnifică același lucru. O primă diferență se face prin măsurarea pauperității în termeni absoluți sau relativi. Măsurarea în termeni absoluți poate fi aplicată oricărui tip de societate, de oriunde (orice persoană cu un venit zilnic mai mic de 1\$ este considerată săracă). Măsurarea în termeni relativi se realizează prin raportarea unei poziții individuale la întregul componentelor regionale sau naționale (orice persoană a cărei venit este mai mic decât 50% din media regională este considerată săracă). Este greu de stabilit o măsură absolută a pauperității, pentru că este independentă de normele sociale. Pe de altă parte nu este adevărat că se pune semnul de egalitate între o persoană săracă dintr-o țară bogată și o persoană săracă dintr-o țară săracă. Orice formă de măsurare a pauperității trebuie să țină cont de aceste două aspecte. Mai mult, orice formă de măsură fezabilă trebuie să aibă în vedere faptul că o persoană trăiește în cadrul unei familii.

În acest context, persoanele cu un venit scăzut dar peste limită poate trece în categoria celor săraci în funcție de numărul de persoane pe care le întreține.

De la măsuri la politici

O politică menită să realizeze o redistribuție a venitului și a bogăției are întotdeauna ca obiectiv creșterea gradului de echitate a distribuției. A afirma că un lucru este corect și echitabil este o judecată de valoare. Este o zonă bună de dezbateri sociale.

Puncte de vedere alternative asupra inechitatii

Mai intai, se poate spune ca este imperios sa se asigure un standard minim pentru persoanele de la baza scarii sociale. Nu ne intereseaza clasa cu un nivel de bunastare ridicat, intreaga atentie se concentreaza asupra eliminarii saraciei insasi. In acest caz, nu se va lua in considerare distributia veniturilor, dar ne vom ocupa doar de cei aflati la baza distributiei.

In al doilea rand, se poate spune ca orice membru al societatii ar trebui sa aiba acelasi venit. Acesta asertiune ar induce la concluzia ca s-ar ajunge la nivelul societatii la un nivel maxim de satisfactie din moment ce toata lumea ar dispune de acelasi venit si daca ar considera unitatea monetara in acelasi mod. Acest lucru nu este tocmai adevarat iar acest tip de redistribuire nu este neaparat si eficient.

In acelasi timp, se poate afirma ca venitul ar trebui distribuit dupa nevoi si in functie de merite sau dorinte. Ramane o problema de alegere. In plus, echitatea si oportunitatea trebuie luate in considerare: este o abordare procedurala juridica - fiecare are aceleasi sanse sa fie bogat sau sarac. Aceasta reprezinta ceea ce se numeste echitate ex-ante.

Toate aceste alternative creaza controverse. Suntem pe terenul judecatilor de valoare. Exista persoane care resping ideea conform careia meritul nu este suficient pentru a justifica redistribuirea. Alte persoane resping ideea unei mese pe gratis. O anumita inegalitate pare a fi dezirabila pentru a stimula persoanele in a-si imbunatati pozitia sociala. O redistribuire puternica poate reduce dorinta de munca, daca fiecare unitate monetara in plus produsa este instrainata. Economiiile s-ar reduce daca toata lumea ar sti ca in momentul in care venitul este zero, altcineva va munci pentru el. Evident, nu se stie prea clar cat de mult conteaza aceste stimulente.

Exista o viziune Rawlsiana asupra inechitatii care a avut destul de mult succes in trecut: orice inegalitate este justificata daca este in avantajul ultimului membru al societatii. Atunci societatea poate permite acel grad de inegalitate care maximizeaza pozitia economica a celor care detin minimul de resurse (obiectiv maxi-min). Aceasta abordare este dubitabila din moment ce orice inegalitate intre membrii societatii este admisa daca in analiza distributiei venitului sau a bogatiei este luata in considerare doar pozitia ultimului membru al societatii.

Rolul pietei si rolul guvernului

Una dinre cele mai importante probleme teoretice si practice ale politicii este aceea de a corecta distributia venitului produs de mecanismele pietei.

Exista doua tipuri de diferente: diferente in resurse (cuantificabile-resursele financiare si fizice, necuantificabile-drepturile pensiilor de stat) detinute de persoane si diferentele in pretul platit persoanelor pentru resursele pe care le poseda. Prima este influentata de structura deptului de proprietate din societate si este, de asemenea, influentata de efectele acumularii si de mostenire. Daca se ia in calcul doar capitalul uman atunci distributia este puternic influentata de acumulare. Pretul resurselor depinde de productivitate. De obicei, pe piata fortei de munca muncitorii foarte bine calificati sunt mai bine platiti decat cei cu o calificare mai scazuta. Mai mult decat atat, discriminarea poate conduce la diferente de remunerare si inegalitate. Atunci sunt utilizate semnale pentru masurarea a productivitatii si justificarea remunerarii oferite.

Piata insasi produce inegalitati dar sunt mult mai greu de ajustat. O cale clasica de refacere a egalitatii este asigurarea contra riscului. In momentul de fata piata asigurarilor impotriva

riscului social (e.g. riscul inflatiei) falimenteaza datorita faptului ca riscul social este corelat si nici o companie nu ar suporta un asemenea contract.

Atunci, este spatiu pentru interventii guvernamentale atat la nivel regional cat si la nivel national. Impozitarea si prevederea sigurantei sociale reprezinta calea standard de influentare a distributiei veniturilor. In tarile in care guvernul este descentralizat la nivel local, autoritatea regionala are spatiu de interventie in distributia locala a veniturilor prin impozite directe si indirecte. Dar trebuie facuta o scurta trecere in revista a interventiilor regionale asupra distributiei veniturilor si saraciei.

Interventiile locale au o caracteristica principala, pot fi mai bine indreptate spre comunitatile locale mai bine decat politicile nationale. Daca abordarea standardului minim este adoptata, atunci standardul de viata minim trebuie masurat la nivel local, in relatie cu nivelul preturilor din regiune, de exemplu. Mai mult decat atat, la nivel regional este posibil de atins consensul general asupra a ceea ce trebuie sa se asigure fiecarei persoane din cadrul comunitatii, si in relatie cu traditiile si mentalitatile acelei zone. In general, la nivel regional pot fi implementate si monitorizate acele programe necesare pe diferite sectoare de interes. Daca eficienta acestor masuri poate fi receptionata mai bine la nivel regional, trebuie sa se tina cont de un risc, si anume: costurile unui asemenea program pot creste daca nu exista un control strict asupra bugetului.

4.5 Mediul inconjurator

Grija fata de mediu a crescut în ultimii ani. Aceasta se datoreaza atentiei crescute în ceea ce priveste impactul poluarii asupra sanatatii si problemele legate de mediu.

Obiectivele societatii în ceea ce priveste mediul sunt în termeni de eficienta si echitate. Distrugerea mediului si poluarea sunt inefficiente prin definitie. În ziua de azi, controlul poluarii aduce si beneficii dar produce si costuri. Principalul beneficiu este legat de mentinerea la un nivel rezonabil a resurselor naturale si de reducerea costului social dat de distrugerea mediului. De altfel orice restrictie impusa în utilizarea mediului creste costurile întreprinderilor, care la randul lor, opereaza schimbari în pretul final al produselor pentru a-si putea acoperi cheltuielile. Uneori, restrictiile de mediu pot cauza somaj daca întreprinderile sunt obligate sa-si abandoneze afacerile în cazul în care nu pot face fata noilor restrictii. Exista tehnici de calcul al nivelului optim de poluare ce iau în considerare simultan beneficiile si costurile sociale.

Odata nivelul de poluare al activitatilor generatoare stabilit, se ridica problema echitatii atunci cand trebuie vazut cine plateste pentru controlarea poluarii. O solutie larg raspandita este data de “ principiul cine polueaza plateste”, adica plateste entitatea poluanta. Este o solutie echitabila pentru poluare la nivel global, dar nu si pentru ‘poluarea locala’. În acest caz mai trebuie facute si alte consideratii.

Exista o relatie stricta între sistemul de piata si distrugerea mediului. În cadrul sistemului de piata indivizii si firmele sunt interesati doar de costurile lor personale, netinand seama, de cele mai multe ori de costurile sociale. Eficienta sociala poate fi atinsa doar prin punerea în ecuatie a costului social marginal si a beneficiului social marginal, existand în acest fel posibilitatea ajustarii distorsiunilor. O cale fiind aceea de a crea piete pentru externalitati, chiar daca pot aparea probleme de procedura serioase în aplicarea acestui principiu. De exemplu, nu întotdeauna se pot defini cu precizie drepturile de proprietate asociate cu folosirea resurselor umane. Atunci apar probleme practice legate de gasirea unei solutii pentru a clarifica piata pentru externalitati. Exista loc pentru politici.

Exista politici diferite, valabile la orice nivel guvernamental, pentru rezolvarea problemelor legate de mediu.

1) Hotarari

Guvernul ar putea prelua sub control activitatile poluante. În acest caz, nivelul de productie va fi stabilit de guvern în punctul în care costul social net este egal cu beneficiul social net. Aceasta este o justificare corecta pentru proprietatile guvernamentale a modurilor de transportare. Nu este adevarat ca o companie publica reuseste sa atinga nivelul optim de productie tinand cont de poluare. O serioasa problema de incertitudine si o lipsa de informatie apar datorita faptului ca nu este posibila intotdeauna determinarea precisa a nivelului de poluare determinat de o activitate economica. În orice caz aceasta solutie se are în vedere doar pentru activitati cu risc ridicat.

2) Reglementari

La polul opus controlului direct se afla reglementarile. Prin restrictiile impuse pentru emisiile de gaze provenite din industrie si de la autovehicole se doreste atingerea unui nivel optim de poluare. Din nou este o problema de incertitudine si informare limitata daca nu se poate determina cu precizie nivelul de emisie al tuturor activitatilor poluante. O politica regionala ar fi adecvata pentru ca ar fi mai eficienta în termeni de acuratete a evaluarilor. La nivel regional, din contra, s-ar putea face o supraestimare a beneficiilor sociale determinate de activitatile poluante: de exemplu, un guvern local ar putea adauga la pierderea de locuri de munca determinata de o restrictie o valoare mai mare decat guvernul national sau trans-national. Cel mai adesea legile au o aplicare uniforma si definesc un nivel comun de emisii. Nu exista un stipulat nici un stimulent particular pe produs pentru reducerea emisiei sub nivelul fixat prin lege si nici riscul incalcarii regulamentului.

3) Amenzi si subventii

Majorarea amenzilor reprezinta o alta cale cunoscuta pentru atingerea nivelului optim al poluarii. Amenzile ar trebui sa reduca poluarea dar si sa produca. Cantitatea de informatie ceruta este mai mica decât în cazul reglementarilor iar standardul de poluare este atins la un cost minim. Mai mult decât atât, se ofera stimulente firmelor reduc emisiile în conditiile în care fiecare unitate poluanta este amendata. În cazul reglementarilor, odata ce nivelul minim este atins nu exista stimulente aditionale pentru a-l mica. Problemele practice ale amenzilor se refera la alternativele de amendare a intrarilor sau a iesirilor: depinde de informatia avuta la dispozitie si de impactul amenzilor asupra industriilor nepoluante.

O alternativa pentru amenzi o reprezinta subventiile. O subventie se poate plati unei firme pentru a reduce iesirile sub nivelul la care ar fi operat daca nu ar fi existat interventia guvernamentala. În acest caz profiturile sunt mai mari decât în cazul amenzilor si o astfel de metoda poate favoriza accesul.

Din nou, ceea ce este mai echitabil depinde de pozitia relativa a poluatorilor si a celor care platesc subventia. Se stie foarte bine ca Uniunea Europeana a ales principiul "cei care polueaza platesc", dar la nivel local se va lua în considerare alegerea tinand cont de efectele distributive ale acestui tip de programe.

4) Drepturi de poluare

Amenzile de poluare reglementeaza emisia de poluanti prin schimbarea preturilor. Daca amenzile nu se reflecta în nivelul preturilor atunci acesta nu va influenta comportamentul fata de poluare. Pentru a stabili impozite si a atinge un niveluri

optimale de iesiri este nevoie de o cantitate mare de informatie. O alternativa o constituie crearea unei pietei a drepturilor de poluare. Prin aceasta masura, un guvern poate vinde drepturi de poluare în raport cu nivelul dorit de poluare. Potentialii poluatori vor plati un pret pentru aceste drepturi pe baza unei polite. Vor plati numai cei care ating valori superioare ale acestor drepturi, adica doar poluatorii ale caror costuri de tratare a poluarii sunt mai mari decat pretul platit pentru obtinerea drepturilor de poluare. Unitatile poluante de mici dimensiuni ar trebui sa reduca emisiile. În final, rezultatul poate fi optim, dar al unui mecanism de cvasi-piata.

Referinte bibliografice

Document

1. INFOREGIO informatii referitoare la deschidere in relatie cu capitolul 21 politici regionale si instrumente structurale
2. Regulamentul Consiliului (EC) Nr 1260/99 din 21 Iunie 1999 hotarari referitoare la Fondurile Structurale
3. Vademecum pentru Programarea si Planificarea Fondurilor Structurale Documentele Comisiei Europene DGXVI Pagina de lucru 1
4. Evaluarea ex-ante a interventiilor Fondurilor Structurale Comisia Europeana DGXVI Pagina de lucru 2
5. Indicatori de Monitorizare si Evaluare: metodologie de orientare Comisia Europeana DGXVI Working Paper 3
6. Coeziune economica si sociala, al doilea raport 31 Ianuarie 2001
7. Noile Regulamente pentru Fondurile Structurale: Pregatirea noilor Programe
John Bachtler si Sandra Taylor
European Policies Research (Studiu Politici Europene)
Martie 1999
8. Sanse egale de integrare in Programele Obiectivului 2
Rona Fitzgerald si Patricia Noble
European Policies Research Centre – Centrul de Studii al Politicilor Europene
Februarie 1998
9. Generarea de proiecte valabile
Rona Fitzgerald si Christelle Prome'
European Policies Research Centre - Centrul de Studii al Politicilor Europene
Noiembrie 1996

Referinte Internet

http://www.inforegio.cec.eu.int/wbover/enlarge/index_en.htm

www.inforegio.com/wbdoc/docoffic/sf20002006/regul_en.htm

www.inforegio.cec.eu.int/wbdoc/docoffic/vm20002006/chap1_en.htm

www.inforegio.com/wbdoc/docoffic/working/doc/exante_en.doc

www.inforegio.com/wbdoc/docoffic/working/doc/indic_en.doc

www.inforegio.com/wbdoc/docoffic/official/report2/contentpdf_en.htm

www.eprc.strath.ac.uk

www.eprc.strath.ac.uk

www.eprc.strath.ac.uk

Evaluare si Monitorizare Tematica si Sectoriala

10. Creaza noua economie un nou concept de politica regionala?
Eurada, Noiembrie 2000, info@eurada.org
11. Manual pentru capitolul de mediu din Planurile de Dezvoltare Regionala si din Programele cu Fonduri Structurale ale EU,
Comisia Europeana, DGXI
August 1998
12. Dezvoltarea sustenibila si mediul inconjurator
Ghid pentru evaluarea ex-ante a impactului asupra mediului al

Disponibila in forma electronica

www.europa.eu.int/comm/environment/eia/sea-guidelines/handbook.htm

Inregul text nu este disponibil pe internet

programelor de dezvoltare regionala

13. Obiectivul 2: Experiente, Lectii and Implicatii politice, Raport final

John Bachtler si Sandra Taylor

European Policies Research Centre - Centrul de Studii al Politicilor Europene

Julie 1999

14. Evaluarea tematica a impactului fondurilor structurale asupra IMM-urilor, Raport de sinteza,

Comisia Europeana, iulie 1999

15. Evaluarea tematica a Principiului Parteneriatului , Raport final de sinteza, Institutul Tavistock, Februarie 1999

16. Aplicarea principiului de plati Polluter

6 Decembrie 1999

Pagina tehnica 1

17. Societatea informationala si dezvoltarea regionala, Interventiile ERDF 2000/2006

Criteriile de eligibilitate in cadrul programului

2 August 1999

Pagina tehnica 2

15. Oportunitati egale pentru femei si barbati in Programele de Fonduri Structurale si Proiecte

Martie 2000

Pagina tehnica 3

18. Monitorizarea si evaluarea in cadrul Programelor Obiectivului 2 : Progres si Competitie

Conor Kearney, John Bachtler si Sandra Taylor

European Policies Research - Centrul de Studii al Politicilor Europene

Noiembrie 1996

19. Ti-ai dori sa fii aici? Turismul si Fondurile Structurale Ruth Downes si Mary Louise Rooney

European Policies Research Centre - Centrul de Studii al Politicilor Europene

Martie 1999

20. MEANS COLLECTION (6 volume)

1 Scheme de evaluare si Management

2 Selectia si utilizarea indicatorilor de monitorizare si evaluare

3 Principalele tehnici si instrumente de evaluare

4 Solutii tehnice pentru evaluarea within parteneriat

5 Evaluarea transversala a impactului asupra mediului, asupra gradului de ocupare si alte prioritati de interventie

6 Glosar a 300 de concepte si termeni tehnici

21. Exemple de succes

CPL ofera copii hard la cerere ADR-urilor

[Www.inforegio.com/wbdoc/docgener/evaluation/rado_en.htm](http://www.inforegio.com/wbdoc/docgener/evaluation/rado_en.htm)

[Www.inforegio.com/wbdoc/docgener/evaluation/rado_en.htm](http://www.inforegio.com/wbdoc/docgener/evaluation/rado_en.htm)

[Www.inforegio.com/wbdoc/docgener/evaluation/rado_en.htm](http://www.inforegio.com/wbdoc/docgener/evaluation/rado_en.htm)

[Www.inforegio.com/wbdoc/docofic/working/poll_en.htm](http://www.inforegio.com/wbdoc/docofic/working/poll_en.htm)

[Www.inforegio.com/wbdoc/docofic/working/doc/REV-en.doc](http://www.inforegio.com/wbdoc/docofic/working/doc/REV-en.doc)

[Www.inforegio.com/wbdoc/docofic/working/mains_en.htm](http://www.inforegio.com/wbdoc/docofic/working/mains_en.htm)

[Www.eprc.strath.ac.uk](http://www.eprc.strath.ac.uk)

[Www.eprc.strath.ac.uk](http://www.eprc.strath.ac.uk)

Inregul text nu este disponibil pe internet

CPL ofera copii hard la cerere ADR-urilor

[Www.inforegio.com/wbover/overstor/story_en.cfm](http://www.inforegio.com/wbover/overstor/story_en.cfm)

UE si tarile Phare

22. Suport pentru Dezvoltare Regionala, Polonia, Proiecte

<http://www.bmb.pl/parr>

- Selectate, 2000,
Agentia Poloneza de Dezvoltare Regionala
23. Planul National de Dezvoltare al Republicii Cehia 2000-2006, Propunere, Decembrie 1999, Ministerul de Dezvoltare Regionala al Republicii Cehia
24. Irlanda, Plan National de Dezvoltare 2000-2006
25. Irlanda, Gradul de Ocupare si Dezvoltarea Resurselor Umane, Programul Operational 2000-2006, Septembrie 2000
26. Marea Britanie, Document de Programare Singular pentru Sudul Scotiei
Obiectiv 2 2000-2006
27. Spania, Programul Operativ Integrat pentru Castilia si Leon
2000-2006
28. Franta, Proiect DOCUP 2000-2006
Obiectiv 2 si
Tranzitia- Regiunea Pays de la Loire
29. Marea Britanie, Sud-Vestul Angliei
30. Marea Britanie, Yorkshire Sud
31. Marea Britanie, Estul Scotiei
32. Franta, Languedoc Roussillon
33. Franta, Regiunea Auvergne
34. Italia, Svimez
35. Italia, Programul Operativ al Regiunii Calabria cu Cadrul Comunitar de Suport Regiunile Italiene din cadrul Obiectivului 1, 2000-2006
36. Italia, Programul Operativ National pentru Regiunile din Obiectivul 1 - Cercetare Stiintifica, Dezvoltare Tehnologica, Educatie Superioara, 2000-2006
37. Italia, Programul Operativ Regional Basilicata cu Cadrul Comunitar de Suport pentru Regiunile Italiene din cadrul Obiectivul 1, 2000-2006
38. Italia, Programul Operativ Regional Campania cu Cadrul de Suport al Comunitatii pentru Regiunile italiene din Obiectivul 1, 2000-2006
39. Spania, Planul de Reconvertire Socioeconomica al Regiunii Aragon in cadrul Obiectivului 2. Perioada 2000-2006
40. Marea Britanie, West Midlands Obiectivul 2, Document de Programare Singular, 2000-2006
- Inregul text nu este disponibil pe internet
CPL ofera copii hard la cerere
ADR-urilor
www.ndp.ie
www.entemp.ie/lfd/esf.htm
- <http://www.sosep.org/SPDContent.htm>
- http://www.jcyl.es/jcyl/ceh/dgae/svsaci/bde/poi2000-2006/programa_integrado.htm
- <http://www.pays-de-la-loire.pref.gouv.fr/dossiers/pdf/docup.pdf>
- http://www.gosv.gov.uk/pages/euro_schemes/objective2/pdf/SPD_contents.htm
- http://www.goyh.gov.uk/Se/Objective_1_SPD.htm
- No Internet reference quote
No Internet referenc quote
No Internet reference quote
www.svimez.it
http://www.tesoro.it/web/docu_indici/QCS/POR_Calabria/por_calabria.htm
www.regione.calabria.it/fondistrutturali20002006
- No reference
- http://www.tesoro.it/web/docu_indici/QCS/POR_Basilicata/por_basilicata.htm
- http://www.tesoro.it/web/docu_indici/QCS/POR_Campania/por_campania.htm
- <http://www.aragob.es/eco/doceuropa/POObj2.htm>
- http://www.government.gov.uk/how_we_help/european_funding/New_Obj2.html

Statistica Romaniei si publicatii care contin date statistice relevante

Anuarul Statistic al Romaniei 2000	Comisia de Statistica, 2001
Raport National pentru Dezvoltarea Resurselor Umane Romania 2000	www.undp.ro CPL ofera copii hard ADR-urilor
UNDP United Nations Development Programme Country Birou Romania	
Sectorul privat al intreprinderilor mici si mijlocii in Romania 1997-1999	Copii hard oferite ADR-urilor
ANDR, Fundatia CRIMM si Registrul Comertului Noiembrie 2000	

Anexa

Model al Cuprinsului PLANULUI DE DEZVOLTARE REGIONAL În concordanta cu cerintele Comisiei

Sectiunea I. Analiza Regionala Socio-Economica

1. **Prezentarea principalelor caracteristici ale Regiunii**
2. **Cadrul Socio-Economic**
  - 2.1 Dezvoltarea socio-economica generala (PIB/cap de locuitor, productivitatea, pierderea de locuri de munca, productivitatea în sectoarele economice regionale, potentialul uman neexploatat si de resurse materiale, etc.)
  - 2.2 Structura economica sectoriala (principalele sectoare ale regiunii, dintre care: sectoare în declin, sectoare fara posibilitate de revenire si cu potential de dezvoltare; scurta trecere în revista a sectoarelor: primar, secundar si tertiar, industrial/servicii).
  - 2.3 Trecere în revista a întreprinderilor (subliniind problemele cu care se confrunta întreprinderile de mari dimensiuni si IMM-urile)
  - 2.4 Situatia infrastructurii fizice (transport, sosele, energie, punand în evidenta problemele existente)
  - 2.5 Infrastructuri utilitare de mici dimensiuni (alimentare cu apa, canalizare, infrastructura pentru depozitarea deseurilor, etc)
  - 2.6 Infrastructura de Sanatate si Educatie (scoli, universitati, VET)
  - 2.7 Servicii sociale
  - 2.8 Infrastructura in domeniul cercetarii, transferului tehnologic si societatea informationala
  - 2.9 Situatia zonelor industriale (estimari în ceea ce priveste suprafata acestora, cerintele de reabilitare, curatare, imbunatatire a conditiilor de mediu, reorientarea spre alte tipuri de activitari) si a altor infrastructuri de afaceri
3. **Populatie, resurse umane si piata fortei de munca** (situatia actuala si evolutia estimata pe termen scurt, cu punerea în evidenta a fenomenului somajului, a necesitatii de reconversie a fortei de munca, egalitatea sanselor)
  - 3.1 Evolutia populatiei si a resurselor umane
  - 3.2 Analiza structurala a pietei fortei de munca si a posibilitatilor de angajare (incluzand analiza pentru femei/barbati, minoritati, grupuri dezavantajate)
4. **Situatia mediului**
5. **Zone rurale si activitati** (subliniind deficitul de locuri de munca si diversificarea ineficienta a activitatilor economice, resursele potentiale care pot fi mobilizate etc.)

6. **Turismul** (se include descrierea zonelor protejate, a parcurilor nationale si naturale)
7. **Dezechilibre/disparitati infraregionale si stimulentele de dezvoltare pentru aceste zone** (analiza zonelor aflate în criza industrială si cu slabiciuni structurale – zone monoindustriale, zone D, zone libere, etc.) – Analiza ar trebui sa cuprinda pentru fiecare zona o analiza detaliata a: disparitatilor în termeni de venit income si grad de ocuparea fortei de munca, probleme de infrastructura (infrastructura de acces si infrastructura de mici dimensiuni), IMM-uri, servicii sociale, piata fortei de munca si suportul acordat dezvoltarii resurselor umane, zone turistice, situatia mediului, potential de dezvoltare sau de conversie, analiza SWOT
8. **Oportunitati egale pentru barbati si femei**
9. **Punctele tari si punctele slabe sunt fundamentul obiectivelor strategice de dezvoltare a regiunii**
10. **Rezumat al concluziilor rezultate din experientele trecute**
(Descrierea initiativelor anterioare UE Phare / Alti donatori sau initiative IFI implementate in regiune. Rezultate acumulate/ Rezultate asteptate. (din rapoarte de evaluare relevante).

Sectiunea II. Programarea Regionala Operationala

11. Selectarea zonelor tinta

(Descrierea modului în care au fost selectate “ zonele de restructurare industrială cu potential de crestere economica) din regiune, în coerența cu criteriile indicate de PND).

12. Profilul Programului

- 12.1 Obiectivul programului (reducerea diferentelor infraregionale, zonele de interes, descrierea strategiei si a programelor referitoare la problemele de distributie).
- 12.2 Coerența internă si externă a planului (incluzand coerența cu PND) si sinergiile planificate între masuri.
- 12.3 Coerența cu viziunea Comisiei
- 12.4 Consolidari institutionale viitoare prevazute si asistentta tehnica necesara la nivel regional

13. Discutii de viitor

- 13.1 Mediul inconjurator
- 13.2 Sanse egale si acceptare sociala
- 13.3 Inovatie si e-business

14. Prioritati Strategice

- 14.1 Dezvoltarea IMM-urilor
(Descrierea masurilor prevazute, segmentul de populatie avut in vedere, indicatorii de baza cuprinzand indicatorii de scenariu, rezultatele asteptate si impactul)
- 14.2 Resurse Umane/ Training Vocational
- 14.3 Infrastructura regionala si locala
- 14.4 Infrastructura de dimensiuni mici
- 14.5 Servicii sociale
- 14.6 Dezvoltarea turismului

Section III. Gestionarea si finantarea Programului

15. Tabele financiare

16. Gestionarea Programului

(incluzand detalii legate de : management, monitorizare, evaluare, informare si publicitate, criteriile de selectie a proiectelor, cererile de rapoarte, implementarea financiara, controlul financiar, proceduri de amendare a planului, asistenta tehnica ceruta) .

Anexe

A1 Parametri Ex Ante ai Programului Operational Regional

A2 Programarea 2001-2006 Phare: prioritati regionale

A3 Programarea 2001-2006 Sapard: prioritati regionale

A4 Programarea 2001-2006 Ispa: prioritati regionale

A5 Strategia Nationala de Ocupare a fortei de munca: prioritati regionale